

34/0

వేగుజుక్క గ్రంథమాల — 32

పండిత, పతి.

నరసశృంగారము.

(లేక)

హేమసుందరోపాఖ్యానము

(పూర్వకవిప్రణీతము)

Scholar's Edition

(For Private Circulation Only.)

బ్ర॥శ్రీ॥ భాగవతుల నృసింహశర్మగారిచే

3410

బరిష్కృతము.

Printed by :- COCANADA PRINTING WORKS,
COCANADA.

Published by:- Bh. N. Serma,

Proprietor Vegu jukka Series,

Pudipeddivari Street,

BERHAMPORE, (Ganjam)

1st Edition

1000 COPIES.

1929

Copy right Registered

విలువ రూ 2-8-0]

[ఖర్చులు ప్రత్యేకము

THIS CANCELS ALL PREVIOUS RULES.

Estd in 1911.

భాగవతుల నృసింహశర్మ,
Registered.

పాట్రైటర్,

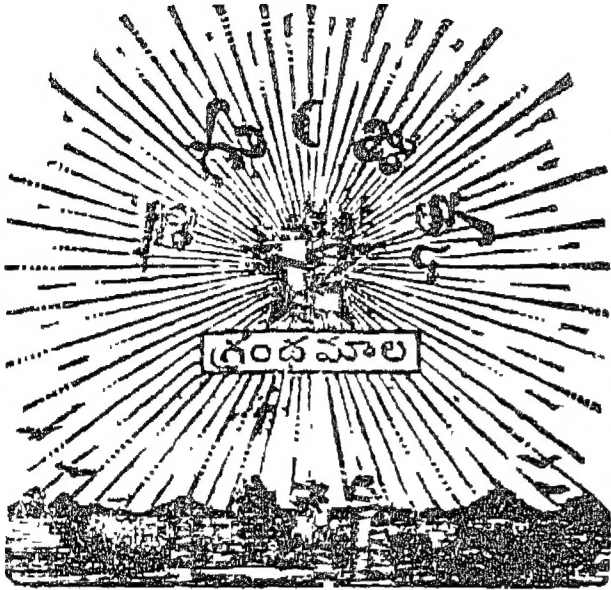
వేగుజుక్క

గ్రంథమాల,

పూడిపెద్దివారి వీధి,
బరంపురం (గంజాం)

1929.

NOTE THIS

TRADE MARK

నిబంధనలు.

నిరూపకనవలలు, సాంఘికనవలలు, పుణ్యచరిత్రములు, మృదుమధుర ప్రబంధములు, మనోహరశాటకములు, మనోల్లాసకరములగు సితీహాసములు, చక్కని కాగితముతో, రమ్యమగు అచ్చుతో రెండు మాసముల కొక్కటిగా వెలువడును.

2 గ్రంథము వెలువడినవెంటనే చందాదారులకు ఒక్కొక్కగ్రంథము ఒక్కొక్క రూపాయకి వి. పి. చేయబడును. ఖర్చులు ప్రత్యేకము. ఇతరులకు ప్రతిగ్రంథము రూ 1—8—0 (ఖర్చులుగాక)

3. ఆరుగ్రంథములు (పోస్టేజీలుగాక) సంవత్సరమునకు ఆరురూపాయలు మాత్రమే. ఈయారురూపాయలు నుండు (ఎడ్వాన్సుగా) బంపు చందాదార్లకు యెట్టిఖర్చులుండవు. ఎప్పటికప్పుడు 1 రూ॥ అడ్వాన్సుగా బంపినను ఖర్చులుండవు. ఇందువలన చందాదారులకు రూ 2—4—0 లాభముగలదు.

4. చందాదారులగువారు వెనుకటి గ్రంథములలో నేయొకగ్రంథము నైనఁ గోరితేని ప్రవేశరుసుము 0-4-0 మాత్రమే. అట్లుకాక, తనప్రవేశించిన పిమ్మటనుండి గ్రంథములఁ బంపగోరితేని ప్రవేశరుసుము 0-8-0 మాత్రమే!

5. చందాదారులగువారు వెనుకటి గ్రంథములు పుచ్చుకొనవలెనను నిబంధన మెంతమాత్రమును లేదు. వారు కోరితేని (కోరినగ్రంథములబట్టి) చాకగా నిచ్చెదము.

6. అప్పుడప్పుడు వెలువడు అనుబంధగ్రంథములు కాశ్వతచందాదార్ల కుమాత్రమే యుచితము. ప్రతిగ్రంథముఁ దప్పకుండ స్వీకరించువారు కాశ్వతచందాదారులు.

గ్రంథరచనా నియమములు.

1. Characterisation. 2. Developement of character, 3. New Ideas. 4. Historical Beauties, 5. Description of Nature and other varieties.

గమనింపుడు:—చందాదారులు ప్రతిగ్రంథముఁ బుచ్చుకొనుట తమ కు విధియై యున్నది. తీర పంపించినపిమ్మట గ్రంథము నెంతమాత్రము ద్రిప్పి వేయరాదు. ప్రతి గ్రంథమునకు ముందు యింటిమేషను పంపుదుము. ఇష్టము లేనివారు వెంటనే మాకు దెలియఁ జేయవలెను. త్రిప్పివేయక ప్రతిగ్రంథము పుచ్చుకొను చందాదారులకుమాత్రమే అనుబంధ ముచితముగా పంపుదుము. అడ్వాన్సు పంపిన చందాదారులకు ఖర్చులుండవు. (రూ 2-4-0 లాభము.)

నూతనప్రచురములు. (New Publications.)

శ్రీశ్రీరామాయణము.

నిర్వచనము—చిత్రపటశోభితము.

శ్రీశ్రీరామాయణమువలెనే హిందూదేశమునం దంతటఁ బ్రఖ్యాతిఁ గాంచిన రామాయణ మిది. మనభాష కిదియొక నూతనవాలంకారము. ఇది హిందీభాషయందు శ్రీశ్రీరామాయణమువలెనే వ్రాయబడినది. బ్ర॥ శ్రీ॥ భాగవతుల సృనింహశర్మగారిచే శాంధ్రికరింపబడుచున్నది. జగద్గురువగు శ్రీగాంధీమహాత్మునిచే నిత్యముఁ బారాయణము జేయబడు నీ రామాయణ

ప్రాశస్త్యముఁ జదివినవా రనేకవిధములఁ గొనియాడకపోరు. వివిధరసములకు, నుపాఖ్యానములకు, మనోహరగాథలకు నిది జన్మస్థిమ. ఒక్కొక్కకాండ ముచొప్పున వెలువడును. ఆంధ్రీకృతశ్రీకులసీరామాక్షణముఁ బొగడుచు మహనీయులు వ్రాసిన యుత్తరములు మునుమున్ను ప్రచురింపఁబడుచు. బాల కాండము వెలువడినది. ద్వితీయముద్రణములోనున్నది. అయోధ్యాకాండము రెండుభాగములు. ప్రతిసంపుటము చందాదారులకు రూ 1-0-0. ఇతరులకు రూ 1-2-0. పోస్టేజీ ప్రత్యేకము. బాల + అయోధ్యాకాండముల నిండు కేలి కోటైండు సంపుటము రూ 2-0-0 ఖర్చుబుప్రత్యేకము—అద్వాన్యపాప వలెను. అరణ్యకాండము విక్రయమునకు సిద్ధముగనున్నది.

నవలలు

1 ఉగ్రశైలరథము చిత్రపటశోభితము — చందాదారులకు	1-0-0
2 సర్వమంగళ (నిండు కేలికో)	1-0-0
3 పద్మరాగము 245 పుటలు	1-0-0
4 చపల 287 పుటలు	1-0-0
5 విషచురహస్యములు 226 పుటలు	1-0-0
6 కాలీఘట్టరహస్యములు 212 పుటలు	1-0-0
7 ప్రణయసామ్రాజ్యము	1-0-0
8 ఉత్తమవంచకుడు (The Righteous Rogue)	0-10-0
9 కాంతాపహరణము	1-0-0

వాటకత్రయము

(భాగవతుల నృసింహశర్మ, గ్రంథకర్త)

1 విజయవిజయము-కర్ణాటకుల యుద్ధము	0-10-0
2 విచిత్ర వీరబాద్ధిలి (లేక) పద్మకాయకవిక్రమములు	0-10-0
3 ప్రతిజ్ఞాచాణక్యము	1-0-0

మృదుమధుర పద్యగ్రంథములు

1 శృంగారసంధ్య గ్రంథకర్త భాగవతుల నృసింహశర్మ-	1-0 -0
2 అభినవభర్తృహరి	0-10-0
3 కామాక్షీసరసము, గ్రంథకర్త మండా వేంకటేశశర్మ	0-1 -0
4 గాంధీశతకము గ్రంథకర్త భా॥ నృసింహశర్మ	0-4 -0

క భర్తృజు కొనువారే భరించుకొనవలెను.

చందాదారులకు, గ్రంథాలయములకు మాత్రమే.

(కొలదిదినముల పర్యంతమే.)

ఇందుగల నవలలు—నాటకములు—శతకములు—కొరినయెడల మిక్కిలి చాకగానిచ్చెదము. ఈకన్నెవను కొలదికాలము పర్యంతమే. వలయువారు వేగముగ మాకు తెలియఁజేయవలెను. కొలదిప్రతులుమాత్రమే మిగిలియున్నవి. గమనింపవలెను.

వలయువారు:—భాగవతుల నృసింహశర్మ,

వేంకటేశగ్రంథమాల, పూడిపెద్దివారివీధి,

బరంపురము, గంజాంజిల్లా అని వ్రాయవలెను.

గమనింపుడు:—మాచందాదారులు, తమకువచ్చినట్టి పార్సెల్సువైన మా చిరునామా కాగుగ గమనించినపిమ్మట సొమ్ముచెల్లించి పుచ్చుకొనవలెను. మాపూర్వప్రచురణములలో, నేనే, వాఁడేవీఁడు, ప్రతులులేవు. అందు విక్రయమునకు సిద్ధముగానున్న గ్రంథములు 1 కాలూరాయి 2 కోటిశతకము 3 విభ్రమరాఘవము. (జానకీపరిణయ వృత్తాంతము)

ప్రధాన పోషకులు.

. M. R. Ry. I. V. Sivaramadass garu, Mokhasadur
Narasingaraopuram.

1. „ K. Krishna Rao garu, Land lord,
Berhampore.

3. „ K. Gurnadha Rao garu, Proprietor,
I. L. P. Press, Berhampore.

„ C. S. Natesam garu, Proprietor, Sree
Krishna Mohana Samaj, Madras.

రాబోవు గ్రంథములు.

1 భానుమతి:—అత్యుత్తమైన నవల దరిదాపు 300 పుటలు ఉండవచ్చును.

గ్రంథకర్త:—M. K. నాగప్పగారు B. A. బళ్ళారి.

2 “రెయిన్ షాల్”:—నిరూపకనవల, హంతకుఁ డత్యుత్తమసాహసీ కాగ్రగణ్యుఁ
డు. తుదినుట్ట జరువనిదే విడువరు.

గ్రంథకర్త:—K. V. గోపాలరావుగారు.

3 “పితౄచంద్రావళి”:—ఇది నవలా? నాటకమా? వీనిగూర్చి యేమని
వ్రాయవలెను. యధార్థములగు సంఘటనములు గలిగి, చమత్కారమున్న కొలది
నొడలు పులకరింపజేయు నంశములతో మెరుగు నిండుకొన్న యీ గ్రం
థము నెల్లరుఁ జదివి యానందింపకపోరు.

గ్రంథకర్త:—S. V. రామమూర్తిగారు B. A. L. T.

ప్రశంస.

1923 వ సం॥ మార్చి నెల 23 వ తేదీన, ఆంధ్రప్రదేశ్ కయందును, తత్పూర్వ మాంధ్రవాణియందును బ్ర॥ శ్రీ॥ పూడిపెద్ది వేంకటరమణయ్యగారిచేఁ బ్రకటింపఁబడిన హేమ సుందరోపాఖ్యానోదంతముఁ బరికించి, * బ్ర॥ శ్రీ॥ శ్రీరంగము సోమేశ్వరశాస్త్రి B. A. గారిచే, సుపూర్ణముగ విమర్శింపఁ బడిన యేతద్గ్రంథముఁగూర్చి మే మధికముగ వ్రాయవలసర ములేకయే, యాంధ్రులు సమగ్రముగ నెఱుంగఁగలరు.

ఈగ్రంథము ననుసరించియే నేను కామాయీసగళ మను చిన్నగ్రంథముఁ బ్రకటించితిని. నాఁటినుండియు నీగ్రంథ ముఁ బ్రకటింపవలెనని విశ్వప్రయత్నముఁజేసిచేసి, పద్యగ్రంథములఁ బ్రకటించుటకు సాహసించి, యీగ్రంథమాలవారి చే నెట్లకేలకుఁ బ్రకటింపఁజేసితిని.

బందరులో సాహిత్యపరిషత్సభ జరిగినప్పుడు నే నచటికి వెడలియుంటిని. అచ్చటిపండితు లనేకు లీగ్రంథము నెల్లయినఁ బ్రకటింపవలెనని న న్ననేకవిధముల నిర్బంధించి ప్రోత్సహించిరి. అందుచేఁ గష్టముపై నిప్పనికిఁ బూనొని యిప్పటికీవిధముగఁ బ్రకటింపఁబడెను.

* ఆంధ్రప్రదేశ్:—రుధిరోద్ధారిపువ్యకుద్ధ 18 శనివారము.

“ రక్తాక్షి జ్యేష్ఠబహుళ 12 శనివారము.

“ “ ఆషాఢశుద్ధ 3 శనివారము.

“ రక్తాక్షి “ 10 శనివారము.

“ “ బహుళ 3 శనివారము.

“ “ మాగ్గశిర “ 9 శనివారము.

మొదలగు సారస్వతానుబంధములలోఁ బ్రకటింపఁబడినది.

బ॥ శ్రీ॥ శ్రీరంగము సోమేశ్వరశాస్త్రిగారు వ్రాసి
నట్లు గ్రంథాంతమునఁగల గద్యముఁబట్టిగాని, గ్రంథాదిఁగల
పద్యములఁబట్టిగాని కవికాలాదుల నిర్ణయించుట కవకాశము
లేదు. గ్రంథాంతమునఁగల “మ॥ ధనకాంతాకుచమండలంబు
నకుఁ జిత్తం బిచ్చి, విత్తంబు యశా ! వనమున బాసి.....”
ఈ పద్యముఁబట్టి కవి తన నామధేయము సూచించుట కిష్ట
పడలేదని స్పష్టమగుచున్నది.

ఈగ్రంథము మూఁడాశ్వాసములుగలప్రబంధము. శ్రీ
రామాంకితము. ఈకవీశ్వరుని పద్యకవిత్వ మనపద్యముగ
హృద్యముగనున్నది. సంస్కృతాంధ్రమునఁ జక్కని పాండిత్య
ముగలవాడని యీగ్రంథము స్పష్టముఁజేయుచున్నది. బ॥ శ్రీ॥
శ్రీరంగము సోమేశ్వరశాస్త్రిగారికిండియభిప్రాయముతో
నే నేకీభవించుచున్నాను. “ఈతనికవిత్వము పదలాలిత్వము
గలిగి మృదుమధురపదఘటితంబు, సర్వలక్షణములకులొనై
యున్నది. చేసినవర్ణనములన్నియు నూతనములై మనోరంజక
ములుగానున్నవి. ఇక్కవి పూర్వులు చెప్పినచొప్పుననే పద
ములుమార్చి చెప్పక నూతనాభిప్రాయములను జొన్నియున్నా
డు. కవిత్వము గంగాప్రవాహమువలె నిరర్గళముగా ప్రవ
హించుచున్నది.” కథ యదృశముగాను, సీతిబోధకముగా
నున్నదనుటకు సందియము లేదు. ఈగ్రంథముననమగడుగునకు
సీతిప్రబోధకములగు పదములున్నవి. మేము ప్రత్యేకముగ
నిందుదహరింపనవసరములేదు.

ఈగ్రంథమున లోపించిన కొన్నికొన్ని పదములు, పాద
ములు, శ్రీమదాంధ్రతులసిరామాయణాది బహుగ్రంథకర్త

లగు బ్ర॥ శ్రీ॥ భాగవతుల నృసింహ శర్మగారిచేఁ బూరింపఁ
బడినవి.

ఈగ్రంథ మొకానొక దుష్టవైద్యుని యసన్మార్గప్రవ
ర్తనముగూర్చి వ్రాయఁబడినట్లు కన్పట్టుచున్నది. భోగవిలాస
లాలసు లగుదుర్నితపరులకు, వైద్యవృత్తి, ధనార్జనమునకు సా
ధనముగానున్నదను విషయము నేటికిని మనకనుభవైక వేద్య
ముగా నేయున్నదిగదా? ఇట్టి కపటవైద్యుల నేమిచేసినను
దప్పులేదు. ఈకవి, తే మేంద్రాదిసంస్కృతమహాకవుల య
మూల్యశ్లోకరత్నంబుల, మిక్కిలి రసవంతముగ నాంధ్రీఃరించి,
తనగ్రంథమున జొన్నియున్నాడు. ఈభాగవంతయు, బ్ర॥ శ్రీ॥
శ్రీరంగము సోమేశ్వరశాస్త్రిగారు విపులముగ నాంధ్రపత్రి
కా సారస్వతానుబంధములయందుఁ జర్చించియున్నారు.

ఈగ్రంథమునఁగల కొన్ని పద్యములు నిరంకుశోపాఖ్యా
నము, తారాశశాంకవిజయములొని కొన్నికొన్ని పద్యముల
పోలికలుగాఁ గన్పట్టుచున్నవి. ఆవిమర్శనాభారము పాఠకుల
కు వదలితిమి.

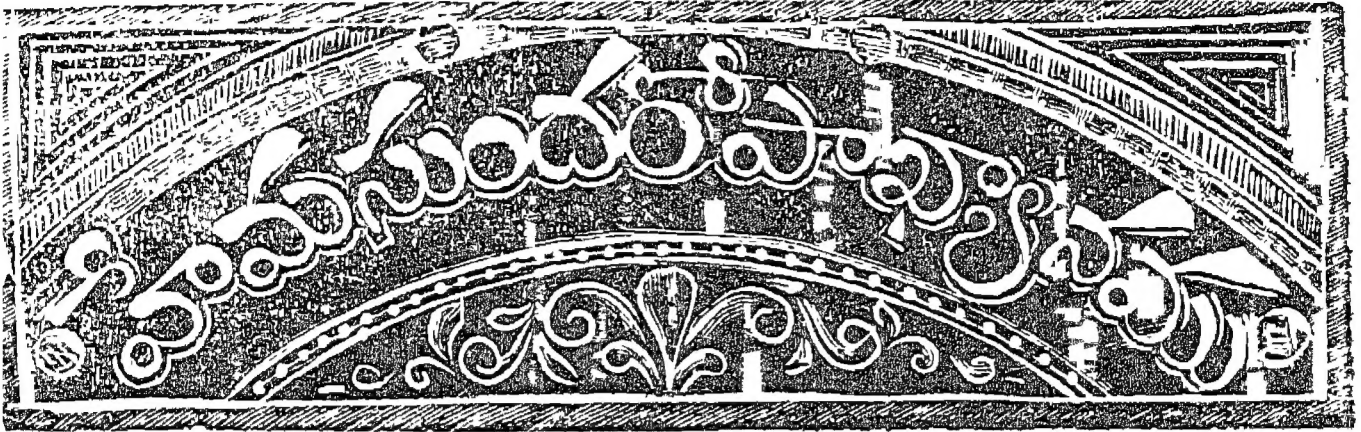
ఈగ్రంథము సాంతమగుఁ బఠించిరేని, యములా
గ్రముగ నెల్లవిషయములు గ్రహింపనగును. ఆంధ్రసోదరులు
ప్రోత్సహించిరేని యిట్టి యుద్గ్రంథములఁ బ్రోత్సహించి, యాం
ధ్రభాషాయోషామణిపాదసేవకులమై, మన్ననలఁ బొందఁగల
మని మనవిచేయుచు, నింతటితో విరమించుచున్నాను.

ఇట్లు భాషాసేవకుఁడు,

మండా వెంకటేశము,

గ్రంథ సంపాదకుఁడు.

శ్రీ గామచంద్రాక్షరముః
శుభమస్తు — అవిఘ్నమస్తు.

ప్రథమాశ్వాసము.

— * ఇష్ట దేవతా ప్రార్థనము * —

ఋ. సరసీజాలయలక్ష్మీయున్ భయపడన్ సంచ ర్తసాహస్రభా
స్కర తేజోమయ నేత్రయుగ్మయు సటాజాలంబుదీప్తిం ప వీ
రరసోద్రేకము చేభువిన్ గహకహారావంబునిండన్, భయం
కరకంఠీరవవక్త్ర గహ్వరమునన్ గర్జించి భర్జించి ని శ్రీ
ర్జరవైరిన్ వధియించియాం త్రమయహారస్ఫూర్తిజ్వంభించు
సరకంఠీరవమూర్తి, దైత్యకుల కాంతా రాగ్నివత్కీర్తి, నుం
దరునిస్తేజ నొనర్చుతన్ సితనిశాతకూరదంష్ట్రాఘ్రిణి.

అతులగంభీరసుభాంభోధిసంభూత

కాలకూటానలకంధరుండు

హేమసుందరోపాఖ్యానము.

అభోగిభోగసహస్రమణీఘ్రిణీ
 భూషితభుజగేంద్రభూషణుండు
 ప్రళయకాలాభీలఫాలనేత్రోద్భూత
 వహ్నిభస్మీభూతపంచశరుఁడు
 కోపప్రతాపసంతాపితలోకహ
 హకారదనుజలోకాంతకుండు.

గీ. కాలకాలుండు, రుద్రుండు / శూలధరుఁడు
 పాపఖనియైన సుందరుభవనమునను
 భూతబేతాశవితతి సమ్మోదమంద
 జ్వలితఫాలశేత్రుం డయి / మెలఁగుఁగాత.

సీ. శత్రువక్షుజ్జ్వలజాతశోణితనదీ
 కలితసంగ్రామరంగప్రతోళి
 మండలాగ్రదళితమహిషరాక్షసమాంస
 తృప్తాఖిలక్షుద్రదేవతాళి
 శుంభనిశుంభరక్షోవీరభీకర
 రుండమాలాంకితోరోజపాళి
 గరుడమరోరగగంధర్వకిన్నర
 వర్షితకల్పకప్రసవధూళి

గీ. భయదవక్త్రగంధూషితవరమధూళి
 వైరిజనగాఢగర్వాంధకారమేళి

గరతలాంచిత శుష్కకంఠకాళిః గాళిః

బ్రస్తుతింతు సుందరుని గర్వంబణాప.

ఉ. కూరనిశాతవజ్రినఖికోటివిఖండితవైరిమస్తకాం
భోరుహభూషితుండు, పరిభూతనమస్తనిశాచరుండు భం
భైరవరావకృద్విపులవక్త్రుడు విక్రమనిర్జితోగ్రకం
ఠీరవుఁ డైన భైరవుఁడుఁ డీకొని సుందరుచూపుచూపుతఁ.

ఉ. తాళుఁడుతాళుఁడంచురిపులండములన్ విదళించుసమ్భజో
త్తాళుఁడు, దీగ్లదేహజితతాళుఁడు పాదవిఘాతభీతపా
తాళుఁడు, వజ్రఖండసమదంతవిఖండితసాళుఁడైన బే
తాళుఁడు, హేమసుందరునిదర్శముశ్రీయునణంగజేయుతఁ

చ. ధనికులమంచుమిక్కిలిమదంబునగ్రిందునుమీఁదుగానకుం
డనుగరువంబుతోడను జనంబుల బాధలఁబెట్టుచుండు న
మ్మనుజులవక్త్రజాతపదమార్గణఘాతలచేతఁ గాలునిం
గనుఁగొనఁ జేయఁజాలుకవి నాథులగొల్చెద నిష్టసిద్ధికిన్.

వ. ఇ ట్లెట్టదేవతలఁ బార్థించి, సుకవుల సన్నుతించి,

మ. పడపుంగొమ్మలయెత్తెలన్నజీయఁబై పై వన్నెలంజూచి లో
బడియారోగ్యముభాగ్యమున్వ్యయముగా వర్తించువారా
త్మలో, నడలన్నజ్జనులెల్ల మేలననుపాఖ్యానప్రబంధంబునా
బడుగ్రంథంబురచించువాడఁగవితాప్రాగల్భ్యమేపారగఁ

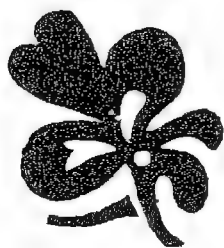
వ. అని నిశ్చయించి,

హేమసుందరో పాఖ్యానము.

సీ సజ్జనోద్యానవనసంతున కవనిజా
 కాంతున కసురలోకాంతకునకు
 నాహవక్రమునకు | సతిపరాక్రమునకు
 విక్రమునకు సింహవిక్రమునకు
 శతవిభీషణునకు | నకులసంగ్రామవి
 భీషణునకు శత్రుశోషణునకు
 శితహేతిధరునకు | సతతసన్నతలీల
 కంధరునకు దానకంధరునకు

గీ. శంకరునకు వాశితభక్తకింకరునకు
 శ్రీకరునకు భక్తాహితభీకరునకు
 గృష్ణునకు ధరాభారసహిష్ణువునకు
 విష్ణువునకు జిష్ణునకు రోచిష్ణువునకు.

వ. అంకితంబుగ నేవిరచింపంబూనిన మహాప్రబంధంబునకు
 గథాప్రారంభం బెట్టిదనిన.

కథాపారంభము.

- చ. ధనతృణకావ్యసస్యభరితంబయి, కూపతటాకవాహినీ
వనములచేఁబవిత్రీనుయి / పర్వతపక్షికినాలవాలమై
వినగవినంగఁబూర్వమొకవీడురహించు, వచింపరాదు ప
త్తనమని, వెండియున్ జనపదంబనఁబోలదు రెంటమధ్యమై
తనరిసుఖాస్పదం బయిముదంబొనగూర్చునుపొరకోటికిన్.
- ఉ. ఆపురిభూతలంబునఁ బరరాంకుశనామమునం దనర్చు, భూ
మిపతియొక్కఁడాపురసమిపమునంగల కోటనుండు నే
లోపముఁజే దకుండజనఁబోకముహూయగనుండు నచ్చటన్
గాపురముండువారలఁ గాపురముం దలపెట్ట రెన్నడున్.
- ఉ. పాడుచు నాడుచుండు సురభౌమలపాటల నాలకింపగన్
బోడలుసంచరించుటకుఁ భూగగనంబులనాకమించు బలో
మేడలు లేకయుండినను / మిద్దెలతోడ దిటంబు లైనతా
గోడలతోడ నొప్పు గృహఁకోటి విరాజిలు నప్పురంబునన్.
- ఉ. కొండలుచుట్టుఁబట్టు నెలకొన్నతంబున నెండకాలమం
దుండఁగరాదు, వేండ్రమునఁకోపరు పౌరులు శీతకాలమం
దుండఁదరంబుగాదు చలియున్ జలపట్టును వానకాలమె
ట్లుండునొ చెప్పురాదచటన్ క్తవసంతముజెప్పనొప్పుగన్.
- ఉ. యోగులురాగులన్ధనవియోగులుభోగులువిప్రయోగులు
ద్యోగులు, రోగులున్నపనియోగులుగానినియోగులన్ధన

త్యాగులు, నంగహీచులగు మాచ కబ్బందముఁబోవఁగన్న్ద
హా, భాగులువీధివీధిఁగను పట్టుదురెల్లెడఁదత్పురంబునన్.

ఉ. కానులకైననూకొని మొగంబునఁబూత మెఱుంగులూనిన
న్నాచులనైననోఁబడుదు మాటల నేరుపుఁజూచి సంకట
గ్లానులఁజేయుచుండవిటఁకాండకుమారుఁడుపన్ని నట్టిమే
ల్బోనులుగానిసానులనఁబోలదుతత్పురివార కాంతలన్.

ఉ. చోరులు, జారులున్ ఖలులు సూరులు సజ్జచులైనవారలున్
ధీరులు నెవ్వరెవ్వరొమడిన్ గ్రహియింపఁగ రాదు పెడియున్
జారిణులన్ బతివ్రతలసానులభర్తలతోడనుండునా
సారిణులన్ గ్రహింపఁదర మాచులబ్రహ్మకునైనఁదత్పురినో

ఉ. మ్మోపతులందు, జాతియునుఁఖ్యాతియునీతియు లేనిహీనుఁడు
న్గోపియుదుష్టుఁడు న్దులులఁకొంగుపసిండియు నైనవిక్రము
డాపురి నెల్ల వేళలనఁహంకృతి నేలుచునున్నయట్లు లా
టోపమాఁజూపుచుండునుఁజడుండనియెల్లరు నీసడింపఁగన్.

ఉ. ఇమ్ముగఁబూర్వభూషరు లహీనబలంబున నేలియుంటన
త్యమ్ముగనప్పురంబొగిఁబరాంకుశమయ్యెను నేఁడువారివం
శమ్మునశించి యన్యులవశంబుననుండుట, నేతిబీరసా మ్రై
మ్యమ్మునవ్యర్థమయ్యెను పరాంకుశ నామమునామమాత్రం.

శ్రీ మోక్షమార్గముఁ దెల్పి శిక్షించుబ్రహ్మ వి
ద్యాభ్యాసులైన బ్రాహ్మణులుగలరు

శత్రులసాధించి శాసింపలేకున్న
 నయమార్గచరులు క్షత్రియులుగలరు
 ధనమునార్జించియు / ధర్మంబుఁ దప్పని
 యోగ్యులైనట్టి వైశ్యులునుగలరు
 త్సౌనురులంజూచినదృక్కితోడఁ జే
 తులను జోడించు శూద్రులునుగలరు.

గీ. వారువీ రని వేర్వేరు బలుకనేల?
 అఖిలజాతులవారికి / నాటపట్టు
 సకలనుగుణావగుణములజన్మగృహము
 నై, తనర్చుఁ బరాంకుశం / బనుపురంబు.

మ. మఱియు.

గీ. దుర్జనోపార్జితాస్తోకదుర్యశంబు
 విషయలంపటప్రాప్త కల్మషభృశంబు
 సకలజనవిగర్హితజారజారిణీని
 రంకుశం బనిశంబుఁ బరాంకుశంబు.

మ. వరభూమిశుభచేతనస్సరముమున్ బ్రఖ్యాతిబెంపొందియు
 స్సరభూపాలురకు వశంబగుటనో? / పైదేశవాసులనిరం
 తరమచ్చోటవసించు హేతువుననో తద్రదాజవశీయులంకిన్
 దలుక్షిణింపఁబరాంకుశాహ్వయమువ్యర్థంబయ్యెనానాటి

సీ. సాహిత్యసాహిత్య సరణిసంభాషించి
 వాగ్దేవిచేమెప్పువడయఁజాలి

కృత్రిమప్రకిముశత్రునోడించి, వి
 శ్వామిత్రునితిఁగాంచుప్రతిభగలిగి.
 సతతంబు మిత్రులసంతసింపఁగఁజేసి
 కమలమిత్రునికంటె యునత యెక్కి
 బంధకవిత్వప్రబంధంబులను వ్రాసి
 సత్కవిప్రఖ్యాతిసంగ్రహించి

గీ. వైష్ణవాచారసంపత్తిబ్రాహ్మణాప
 పత్తిగలిగినవారనిప్రణతిఁగాంచి
 శిష్టులనిచెప్ప నొప్పుగుశీలమునను
 వఱుచుండుదు రొకజాతివార లచట.

గీ. చెలఁగి నృప్తికిఁ బ్రతిసృష్టిఁజేయఁజాలు
 నక్కులంబున దుష్టాత్ముఁ డక్కటకట
 హేమసుందరాఖ్యుఁడు జనియించె నొకఁడు
 తులసివనమునఁ గంజాయివెలసినట్లు.

సీ. అతినీచభోగినీసతతసంభోగదు
 ష్కార్యసంభూతభగంధరుండు
 కాక ఘూకానేకఖంజరీటసమాన
 ఘనదుర్యశోవ్యాప్తకందరుండు
 నిఖిలభూజనబృందనిందితాస్పందిత
 కపటహాలాహలకంధరుండు

ప్రథమా శ్వాసము.

9

ఖరదూషణాదిరాక్షసతుల్యదుర్గుణ
క్షోభితనకలవసుంధరుండు

గీ. సాధుసత్కవీశ్వరసద్యశఃపయోధి
మధనదుర్గుణధూర్వహమంధరుండు
భయదమేహవ్రణసమూహనయనజితపు
రందరుం డగు నాహేమసుందరుండు.

ఉ. నీతియుజాతిలేని యవినీతిపరుం డని జెప్పవచ్చు; బ్ర
హ్మతిగణింపఁగాఁదలఁచి "యాడియుఁదప్పినవాఁడ నేనియో
జాతీకిఁ బుట్టలే దిదివిజం" బనిదబ్బఱలాడునాతఁ డే
జాతీకిఁబుట్టెనో యెఱుఁగఁగశక్యముగాదనియందురెల్లరున్.

వ. అలెందు వంచనాపరుండయి, ధనమాఙ్గించువాఁడగుట,

శా. నానాశాస్త్రపురాణనామయులనై నన్ బల్కనోరాడ ద
జ్ఞానంబత్యధికంబు, లే దనుభవజ్ఞానంబు, బాల్యంబునం
దోనామాలుపరిఁచియుండుననిలోనూహింపగావచ్చు; వి
ద్యానై పుణ్యముఁగల్గినట్లుపలుకున్ దంభంబులశ్రాంతమున్

మ. వలపొక్కింతయులేకయున్నఁగకట! న్యాపారపారీణతన్
వల పున్నట్లు నటించి, పల్లవులయైశ్వర్యముఁ గొల్లాడురో.
పౌలఁతులైవతలంచుసంతతమువ్యామోహంబున న్నారీయా
త్మలనై క్యంబగు హేమసుందరుఁడు సామాన్యుండుగాకన్యడే

మ. కలశోనై ననునన్నుఁజూడఁడనిశోకవ్యాకులస్వాంతయా
కులకాంతంగనిమిదుమిక్కిలికడున్ గోపించు, దండించు, న
వ్వొలయన్ వేశ్యలఁజూచిలోనలరునోవహోయంచునిం లేటి
కిం, దలఁదాగట్టుఁగఁబెట్టియైన వెలకాంతంజేయు దేవేరిగా.

క. తలిదండ్రిలు దూషించిన

జెలికాండ్రిను జుట్టములు హాసించిన మఱియన్

దూపోయిన మొలపోయిన

వెలకాంతలఁ బాయఁ జెట్టివేశల నైనన్.

చ. కులసతిసాంపుఁబెంపునొకఁకోటికహెచ్చినఁగన్నులెత్త డ
గ్గలమగుప్పేర్లోవేలఁదిఁగించినఁ జాలునుదానియందము
స్తలపక బానిసఁడగునుఁ తానుమునింగినయేలుగంగ తా
వలచిన కాంతగంభయనుఁ వాక్యముసార్థకమయ్యె వానికిన్.

తా. శీలంబుంగులమున్ యశంబుమదిలోఁజింతింపఁజెవ్వేశ వే
శ్యాలోలుండయియుండునన్ననదియాశ్చర్యంబుఁగాదోచదే
లోలంజూచినఁజాలుఁగామనశుడైలోచూపుగోల్పోవు, నిం
కేలా వానిస్వభావముందెలుపగాఁహీనుం డనంజాలదే.

క. ఆయూర గోపియనియెడు

ప్రోయాలోర్తుకవసించు | మును తనమగనిన్

బాయనికులసతియియ్యక

మాయావినియయ్యె దుదకుమగనింబాసెన్.

పీ. మగవాడువిడనాడె / మగువకుదిక్కేమి
 యనిప్రజల్ చింతింప / నణగిమణిగి
 తలవాకి లిల్లుగాఁ / దలపోయుసతతంబు
 నదియేమొ యనికొందఁజనఁజరించి
 యట్టిపోకలఁబోవునతివగాదనికొంద
 అనునట్టు లనుమానఁ మొనరమెలఁగి
 ప్రియులకోర్కెలఁదీర్చు / వేల్పుటావనివిట
 సంతతిమోదింపఁసంచరించి
 'మబ్బుఁబాసినయెండ / మగనిరోసినముండ'
 యనిజనుల్ దూషింప / నారి తేరి

గీ. మేడలన్ దాగి వాడలన్ గూడి యాడి
 గోడలన్ దాటి సందులగొందు లందు
 దిట్టయై తాఁగయై అవఁబట్టుదెచ్చి
 తుదకుఁ దెరఁదీసె విటులసంపదలుమాసె.

గీ. తుదకు సందేహాయవనికఁదొలగఁదోచి
 మట్టుమీఱిన యాలంజేగుట్టుమట్టు
 బట్టబయలైనయంతనే / కట్టునడలి
 బట్టబయలయ్యె విటులకుఁబట్టపగలు.

శ. ప్రజలెల్లఱు దూషింపఁగఁ
 గుజనంబులఁగూడి యగ్గికులదూషితయై

నిజజాతిచ్యుతయై య

గ్గజగామిని తుట్టతుదకు / గణికలఁజేరెన్.

గీ. బారుఁ దొకఁడై నఁ జేరనికారణమునఁ

బ్రా్మయ మింతకుఁ దనకుఁ గైవ్రా్మిలుకతన

సొత్తుగుత్తగఁ దనకిచ్చుసుందరునకు

మెచ్చు లిచ్చెనాతఁతీపు / మెచ్చులాడి.

సీ. ఇల్లుగుల్లగఁజేసి / యిల్లాలిఁబడఁదన్ని

యామెసొమ్ములనెల్ల / నటమటంచు

ఒకనాఁడుమంచంబు / నొకనాఁడుకంచంబు

నక్రమంబుగఁదెచ్చి / విక్రయించి

సోదరునిల్లాలి / సొత్తును వలువల

మెల్లమెల్లగనెల్ల / గొల్లలాడి

ఉన్నవారనితన్ను / గన్నవారనివచ్చు

చెల్లెలిముల్లియ / బొల్లుచేసి

గీ. ఆలిబెగఁదొందఁ దండియు / నాత్మగుండ

జుట్టములు దిట్టమఱుదులు / అట్టుబెట్ట

“సిగ్గులేనట్టి దొంగఛీఁఛీ” యనంగఁ

బ్రా్మపకుం డయిగోపి కాపాపియిచ్చె.

ఆ. వె. ఎట్టిచోరునైన / నెట్టిజారునినైన

వానిఁజెప్పిచెప్ప / వలయుఁ బిదపఁ

దాడినన్నువాని | దలదన్నువాఁడుండు

ననెడున్యాయ మతనియందగలదు.

చ. అలయక పెద్దలెల్లఱుఁగులాంగనకుందుచునుండ వేశ్యలకా
గలయుటప్రాణహానియనినకావిని వాఁడు“విరక్తిఁజెందికా
నల మునినై తపింతు”ననినవ్యచుఁబల్కుచువెట్టిదీరె రో
కలిఁదలఁజుట్టుమన్నటులుగా; నవివేకికఁజెప్పవచ్చునే.

సీ త్రైవిద్యలైనట్టి బ్రాహ్మణవర్ణుల

వైదికజడు లంచుఁబలువరించుఁ

బాండిత్య మేవార | భాషించుపెద్దల

వదరుఁబోతు లటంచునాదుపెంచు

ముక్తిఁగాఁక్షించు విరక్తులభక్తుల

వంచనాపరులంచుఁ | బంతగించు

తీర్థయాత్రలఁజేయఁనర్థించు నర్థుల

వ్యర్థజీవులటంచు | నపహాసించు

గీ. నఖిలముంబాసి సన్యాసులైన ఘనుల

నార! దొరకోటు సన్నాసులంచు నెంచు

గోపివల పింతచేసె నాపాపినహాహ

మందు నేమందుఁ దలపరే | దెందు మందు.

వ. ఇట్టి యాదుష్టాత్మునకుఁ జేదోడువాదోడుగ,

ఉ. తీవివహించి, సాము గరిడీకసరత్తుల నారి తేరి, మైఁ
జేవఁగలట్టివాడనఁబ్రసిద్ధి రహించి పెనంగవచ్చువై

లావరులక జయించి, జయలక్ష్మీయులక్ష్మీయుఁడన్వరింప వే
శ్యావనధూర్వహుండనగ నెప్పురిరెడ్డియొకండురాజిలున్.

గీ. రోసమువిలాసముంగలమీ సములను
సాముచే నాముమీరినమోముఁగలిగి
కాను కలిమిహరించినమేనుఁదనర
బెబ్బలింబోలి యాతఁడుభీతిఁగొలుపు.

ఉ. రెడ్డికులంబునం దవతరించినహీనకులీనుఁ డయ్య రా
బిడ్డనుబోలుతీవి, భుజవీర్యమునక గడిమీచుబంటు నా
గడ్డుదనుబుఁగాంతల నెఁగాదిగఁజూచుగుణంబుఁగల్గి, యే
యడ్డునులేక వాఁడుతిరుఁగాడుచుఁ బాడుచునుండు నెప్పుడున్.

గీ. మగల నెడఁబాసి వాడలఁదగవులాడు
వాడవదినెల వలపించు వలపుకాఁడు
విటులగృహములఁ గొల్లాడువేశ్యలకును
లచ్చపొడిచిన యాఁబోతుమచ్చతండు.

సీ. బలవంతుఁ డనుభీతివారకాంతలు వాని

ప్రాపుఁగోరుచునుండుఁ బావయునుచు

ధనవంతుఁ డనునాసఁజనులుకొందలు వాని

భావించుచుందురు ప్రిభు వటంచు

నేపోరులేకుండఁగాపాడునని వాని

నాదరింతురుకొందఁబన్నయునుచు

మల్లయధము నేర్పు ॥ మంచిమల్లనివానిఁ

గొందఱుసేవించు ॥ గురు వటంచు

గీ. వానితోనున్న నేసానియైనవలచు

ననుచుఁ గొందఱు ధనహీను ॥ లనుగమింతు ॥

వానిఁగొలువని విటకాఁడు ॥ గానరాఁడు

విటులకెల్లరక్ష రెడ్డి ॥ వేల్పుగిడ్డి.

ఉ. చానలమేలుబంతులగుజాణలతోడ, రమించివితమున్

మానములన్ హరించుమతిమంతుఁడతండనుఖ్యాతియుండగా

సానులనెందఱొదటినిఁ చక్కనిచుక్కలఁగూడి యొక్కకా

నైననొసంగియుండడనియందురుతత్పురినుండుదుర్విటుల్.

గీ. ఈగకుంగాటు పామునకెప్పుడుబలియు

నొసఁగఁ డనునట్టిమాట యిట్లుండనిందు

చిట్టచివరకు నెంగిలిచేతనైనఁ

గాకినేయనివాఁడనిగొకు లందు ॥

గీ. అట్టివాఁడయ్య నారెడ్డి ॥ యప్పుడపుడు

హేమసుందరునకుమాత్ర ॥ మిచ్చుచుండుఁ

దన్నువిడనాడ కేవేళఁదప్పకుండ

మెచ్చు లిచ్చిన చిరకాలమిత్తుఁడగుట.

వ. ధనవంతుండగు నీరెడ్డిని సందర్శింపఁదలంచి, హేమసుండ

రుండువిచారగ్రస్తుడై యొకనాఁ డేకాంతంబునం గూర్చుం

డి కర్తవ్యంబేమియుఁ బాలుపోకయిట్లుదూఁఖించుచుండె

గీ. తల్లిగతియిం చె, ముదినుదిగదప్పెదండి
పచ్చపూసైనలేదు నిషపచ్చరంబు
వలపుఁబెంపున నాగోపి బ్రాహ్మరాను
వసుధ నీలీల కూశనై బ్రదుకరాను.

సీ. గోపిసంతాపించి బ్రాహ్మరాను మొకో?

దినవెచ్చ మేరీతిగదీర్పవచ్చు
దండియొంతయులోన వేడ మొందుచునుండు
నాతని నేరీతి నరయవలయు
దమ్ముండు మఱదలు బ్రాహ్మరాను
వారికుం దేరీతి బ్రాహ్మరాను
గట్టబట్టయులేక బిట్టల్కతోనున్న
కులకాంత కేరీతి దెలుపవచ్చు

గీ. నార! యిల్లమ్మబోయిన బ్రాహ్మరాను
గోరి కొనబోవువారికి బ్రాహ్మరాను
వాడలంగలకొండంతపలుకుబడియు
గోలుపోతి నీరీతి నేరీతి నైతి.

గీ. వలచివలపించి కలయికనలరజేసె
బాల నాజాలము నైపజాల దార
కలికిగా దదిమరునిపూములికిగాని
గోపి గాదది పీయూషవాపిగాని.

గీ. హెచ్చుగ ధనం బొసంగకలియిచ్చకములఁ
బలికినంతనె ననుమెచ్చి / వలపుగొనునె?
మెచ్చులాడి వలపుధన / మిచ్చుదాక
పచ్చపైకంబు గుట్టుంబు / చచ్చుదాక.

ఉ. అన్నలినాయుతాక్షికిబ్రీయంబొన గూర్చెదనంచు నాత్మలో
నెన్నిసలాభమేమి? ధన / మెట్లుఁ భింను? విరక్తిఁజెంది రా
నున్నదిరాక మానదఁ / యూరికయ్యుడిన, నాదమీదఁగా
నున్నది కాకమాన దనియున్ దలపెట్టిసహింపగావలెన్.

గీ. కలిమితేకున్న లంజెతోఁ / జెలిమియేటి
కనుచుఁ గొందఱు వచ్చియుతు / రల్పమతులు
చెఱకుపండ్లెన వలపుఁ దా / రెఱుగఁగలరె?
బిడ్డకు ప్తేమెఱుంగును / గొడ్డురాలు.

ప. ఇట్లతం డపరిమితచింతాభరంబున డోలాయమానమా
నసుండె,

ఉ. ఆవగలాడి నన్నిఁక గృహంబును జేరఁగనీకు వీసమున్
నావలనన్లభింప దనునమ్మికఁగల్గి యనాదరించు, నే
నేవగనై నవిత్తము గ్రహించి యొసంగెదనంచు నానుకోఁ
గ్రోవివలెన్దడంబడుచుఁ గ్రుమ్మరుఁజక్కదుగుడ్డిగవ్వయున్.

ఉ. వారిజపత్రనేత్రఁ దనభార్యచూచి యనేకభంగులన్
గూరిమిఁబెంచినట్టి జనకుంగని చీకటి తప్పుచేయులన్

జారులఁజూఱకొన్న నెరఁజాణను గోపిఁదలంచి మువ్వరం
గూరిచె ముండదైవ మని । కుందునతండువివేకశూన్యుడై.

చ. మదవత్తియైనగోపి కసమానముగా ధనమియకుండినన్
వదరుచు నింటికిగొడనిపల్కునిజంబనియాతఁడెంతయు
నృదిఁదలపోయువేళఁగులఁమానినిపిల్చినఁజాలునుగ్రుఁదొడి
బెదవులచేటుగాక నిరుపేదలకోపము లాభ హేతువే.

క. అలరులనమ్మిన స్థలమునఁ
గలకల పురమెల్లనవ్వ । గట్టెలనమ్మన్
వలసెఁగదా యని కుండున్
కులసతీవీక్షించెనేని । కొట్టంబోవున్.

క. వలవలయొడ్చుందడఁబడి
విలవిలమనిగింజకొనుచు । వెంగలివరుసన్
బలుకులఁ బలుకును తుదకున్
గులజలలోదాని బ్రదుకు । గొడ్డే అయ్యెన్.

వ. ఇట్లనేకవిధంబుల దుఃఖించి సూర్యుం డస్తమించుటయు
నెఱింగి,

సీ. ప్రేమించియొసఁగడే । రెడ్డిఁజూచెదనంచు
గుమ్మమ్ముదిగినంతఁ । దుమ్మనొకఁడు.
అకీడుఁదొలఁగింప । వాకిటఁదఱివేచి
వడిఁబోవ నెదురయ్యె । బాలవిధవ

ఇదియేమియని లోని | కేగివచ్చినయంతః

గన్తులంబడెఁ డలఘాతకుండు

తులసినిదర్శించి | యెలమివచ్చుచునుండ

బలుకరించెను విప్రీవరుఁ డొకండు

గీ. కూళ కేరీతిసరిపడు | వేళయచుచు

గోపిదరిఁజేరఁజాలఁ డీపాపియనుచు

నదను సరియైనఁగార్య మా | ననుచునెంచి

యొండుఁదలఁపక యింటఁ బరుండె నతడు.

వ. అట్లతం డింటఁ బరుండుటంజూచి, పృథులవేదనాభరంబు

న ననేకదినంబులనుండి దుఃఖించి మ్రోడైయున్న కుల

సతి యించుక సంతసించి, నేటికి మతిమంతుఁడయ్యెనొకో

యని యడియాస వహియించి, వదినెను విలోకించి, యిట్లు

నియె.

చ. వదినె! యెటుంగవే మొగుభావార్త? గృహంబుననిట్టివేళలన్

గదినిబరుండజూడ మొక్కనాఁడయినన్ భవదీయసోదరుం

డదవదఁజెందెనేమి? వలసఁబడిపోవ మెలంగనేమొకో

ముదిత? ధనవ్యయంబునకుఁబాక్కెనొ లేకవివేకమెక్కెనో?

ఉ. ఆఫలణంగనాదుకనఁకాభరణంబుల వెచ్చఁబెట్టినన్

బాసె ధనాంగనన్ వలదిపాడతికుత్తుకబంటియప్పులన్

జేసె, యశంబురొసె, సిరిచిందులుద్రొక్కినయింటఁగానులొ

వీసములేదు, చెప్పుటకుఁ | బెద్దలులేరు; వివేకముండునే

ఉ. అత్తగతించె గాక, మగ్గినాలు పతివ్రత సద్గుణాధ్యురా
లిత్తటినామెయుండినసహించునె? యింతటి సూరమున్నె? రో
తొత్తులగు త్తకుంచుకొని మర్జనుడైన కుమారుబామునే?
చిత్తము నచ్చఁజెప్పి చెడు సేతలనుండి మరల్చుకుండునే?

సీ. మామగా రప్పు డీమార్గంబు తప్పని

చెప్పిన నీ ముప్పు / తప్పకున్నె ?

పినతండ్రియైన రో వెలఁదుక కలయిక

ధనహాని యనినఁ దా / వినకయున్నె ?

మఱఁదియు నీరీతి / మర్యాదగా దని

నొక్కి చెప్పిన నింత / పొక్కియున్నె?

వదినెరో నీవైన / వాదించి క్రమరీతి

బోధించియున్న నీ బాధయున్నె ?

గీ. ధనకనకవస్తువస్త్రసంతతు లణంగె

జెప్పఁ దలనొప్పి, యప్పులు / కుప్పలయ్యె

నంత యింతయ్యె, నింతకు / వంతహెచ్చె

నెందు కీకుందు చాలు నిం / కెవతె బొందు ?

ఉ. ఆయమెఱుంగకుండఁగవ్యయింబొనరించుటయట్టులుండె;

దుష్టరేయపథప్రవర్తియయి / శీలము నాశముఁజేసె నక్కటా

వేయి వచింపనేటి కిఁక విత్తమొనంగక యున్న గోపిరా

నీయదు; నీవెఱుంగ విదియేచుమి కారణమింటనుంటకున్.

ఉ. కంటసమేటి కావలపుఁ కానికిఁ దొత్తులు భార్యలైరి, నా
యంటుసహింపఁడించుకయుఁ నంటినన్న నముసేయునేమి? యే
గంటునెఱుంగ, నిక కనుగందని నాసాగసేల? చాలుఁ బా
డింటికి దీపమేల? త్యజియించెదఁ బ్రాణము లేల చెప్పుమా.

క. లకళంకయైన సతినో

వికటాత్ముల విటులఁగూడు | వెలవెలఁదినో యే
లుకొని సుఖించిన మేలగు;
నొకయొరలో రెండుకత్తులుండునె చెప్పుమా.

క. ఘనసారమిళితనవచందన

మున్ మైనలఁది గోప్రిదరిఁ జేరును నన్
గనునో చెప్పిన వినునో
కనకాంగీ ! యెద్దుపుండు | కాకికి ముద్దా.

క. ననుజేరి కవ్వసుఖముల

వినునో ? కొనియాడనో ? ననుఁ బ్రేముడిఁ గనునో ?
తనకలిమి యింద్రభోగము
తనలేమియె స్వర్గలోక | దారిద్ర్యంబున్.

క. అడికపడ నా కేటికిఁ

బాడి వచించుటకుఁ బెద్దనారలు లేరో
దూడయు బట్టెయు నుండగ
నాడంబరమునకు గుంజ | యటచిన కరణిన్.

వ. అని యిట్లు విలపించిన యవ్వనితామణిం జూచి యావదినె
యిట్లనియె.

శా. నీలోఁజేవరవంతయైనఁగలదేన్ నీభర్తయీలీల వే [యో
శ్యాలోలుండయియుండు నే? యకటసంసారంబుపాడెనె ?
బాలా నీతులనెవ్వ రెన్నిగతులన్ వాక్రుచ్చినన్ లేదును
వ్హాలాభంబినుమంతయైన; వినుమా! మేలొందుమాజాణవై.

కం. నమ్మింపుము నీవలపున

నమ్మింపకు మింకకొంప; నతిచతురతతోఁ

దిమ్మిని బ్రహ్మాని, బ్రహ్మాని

తిమ్మినిఁగావించు నేర్పు న తెలియుముగోలా.

కం. మెల్లగ భూనయనంబుల

నుల్ల మురంజిల్లఁజేయనోపవె ? బేలా

విల్లమ్ములు గలవారికిఁ

జల్లకడవలుగలవారి న సాయం బేలా.

కం. తగవేటికి మగనాలిని

తెగుదెంపుగమగఁడువిడువ న దిక్కున్నదె ? యో

మగువా మగఁడొల్లడనుచు

మొగసాలకు మొరలువెట్టు న ముగుదవుగావా ?

గీ. వలచి వలపించి వగలచే నలరఁజేసి

మగనిలోఁగొనఁ జాలవే న మగువ వినుము

బలిమిమైఁ జేదు మేపింప | వలనుపడును
బలిమిమైఁ బాలుచావింప | వలనుపడదు.

గీ. వెలిచవుల్ గోరి మెలఁగెడు | ప్రియునిఁ దాను
లోఁగొనఁదలంచినట్టి యా | లోలనయన
హావభావవిలాసంబు | లరయవలయు
మగనివలపింపవెలలేని | నగలువగలు.

కం. ఇమ్మెఱుఁగవో ? యనునయివా
కృష్ణులపద్ధతి, నెఱుఁగవో ? | కలికివి గావో ?
ఎమ్మెఱు లేవో ? కొమ్మా
పొమ్మెవ్వతె నేను నీకు | బుద్ధులఁదెలుపన్.

వ. అని బోధించిన తనవదినెంగని యవ్వనితామణి,

గీ. కలికి ! లొటిపిట శూలరోకండ్లఁగాని
యణఁగ దను సామ్యమునకు మీఁయన్నగారు
వెక్కనములాడినంగాని | చక్కఁబడరు
వినయముగ నెంతచెప్పిన | వినరు కనరు.

గీ. “ఆ”యనినయంత భయవినయములుదోప
సతము తలలోనినాలుక | గతిమెలంగు
నట్టి మగనాలించందాన | సతనియాన
కడుగుదాటనిదాన నే | నడుగమాన.

వ. అని వచించి, యమ్మందయాన తనడెందులన నుప్పొంగు
ముఖింబు నణంచుకొనుచుఁ గన్నులఁ గన్నీరు రాకుండ

హేమసుందరో పాఖ్యానము.

నరికట్టునట్లు చేలచెఱంగునం దుడుచుకొనుచు, లోని కేసి
యెల్లరు భుజించి పండుకొనిన యనంతరమున,

సీ. కమ్మనంపెఁగతావిఁగడలఁ బిసాళించు

జాటుకొప్పున జాజినరులఁదుటిమి

కొన్నెలతలఁదన్ని / చెన్నొందుమోమున

సిందూరతిలకంబుఁ / బొందుపటిచి

నిజతనూకాంతులనిగనిగల్ వెలిఁబుచ్చి

చెలువారు చెంగావివలువఁగట్టి

పిటపిటలాడుచుఁ / బెల్లుబ్బగుబ్బలు

కదలకుండఁగఁ గంచుకంబుదొడిగి

గీ. కుందనముఁబోలు నెమ్మేన / చందనం బ

లంది యుత్సాహమునను మిన్నంది, పచ్చ

కప్పురపుఁదావి దిక్కులగుప్పుకొనఁగఁ

దమలపాకుల నమలుచుఁ / దలిరుబోణి.

గీ. మందహాసంబు కెమ్మోవిఁజిందులాడ

వలుఁద పైఠిణీఱవికెపైఁ / బైటజార

కూర్మిమితిమీఱ నాత్మలోఁ / గోర్కెలూర

నాత్మవిభుఁజూడ వగఁజెంది / యవ్వెలంది.

ఉ. కాళ్లుతడంబడన్ నగు మొగంబునఁ జిట్టగవంకురింప మే

నెల్లచెమర్పఁ జెక్కిలియొకించుక కెంజిగిఁగ్రాల లజ్జచే

నుల్లముతల్లడిల్లఁ జను | లుబ్ధగఁ గన్నులుచెమ్మగిల్లగా
మెల్లగవచ్చి భర్తకు సమీపమునన్ నిలిచెన్ వినమ్రయై

గీ. సరసశృంగారసరసిలో | జలకమాడి
రతులహవణిల్లు భూలోకరంభయనఁగ
సచ్చట నతాంగి యెనలతాంగిఁజూచి
సొంపుపెంపొంద నతఁ డాదరింపకుండె.

కం. తనుజూచి మాటలాడక

కనికర మింతైనతేక | కను లెత్తక, ర
మ్మనిప్రేమఁ గాఁగిలింపక
తనపతియట్లున్న తెఱఁగుఁ | దలపోసిమదిన్.

మ. వనితారత్నముచేరి భర్తయనిసంభావించి ప్రాణేశ్వరుం
డనిప్రేమించిమగండు దైవమనుచున్ బ్రార్థించి, గాఢోపగూఢా
హనమీఁబోయినయంతఁబొమ్మనియెలంజాయంచు వేశ్యాంగ
జనలోలుడుగ్రహించునే కులసతీసంభోగసాభాగ్యమున్.

కం. విటులను వంచింపంగల

గుటిలాత్మలఁ గూడువాఁడు | కులసతిసురతం
బెటు లనుభవింపఁ జూచును
అటుకులరుచి యెద్దెఱుంగ | దనగా వినమే.

గీ. ఎదురుపాటున కెంతయు | నేడ్చుచుండ
నెత్తుకొన వేమియని నెత్తి | మొత్తుకొనిన

వానిపోలిక నాచాన | వానిపజ్జ
వెక్కికొనియేడ్చెఁ గొండద్రోవించునట్లు.

వ. అట్లు,

చం. వలవలయేడ్చిక్రిందఁ బడుభార్యనుజూచి యతండునీపయి
నవ్వులపురవంతయున్ గలదె? నాకునునీకుఋణంబుదీరె లం
జలవలెనుండువోయకటచచ్చెదొపొన్ననియేవగించుచున్
బలికెను; తాడుచాలదని బావనిబూడ్చెడువారలుందురే.

శా. వాపీకూపతటాకవాహినులకున్ ప్రాణంబులర్పింతు, సం
తాపంబోర్వఁగఁజాలనంచుఁగులకాంతారత్నమత్యంతము
న్గోపంబొందితపించిదుఃఖమున నుద్భ్రష్టోషింపనామూఢుఁడా
గోపీలంబకుచోపగూహనములన్ గొండాడునున్నత్తుఁడై.

వ. అంత నానారీమణి హితోపదేశంబునకు నైన సమ్మతించు
నని యడియాసవహించి, భర్తంజూచి,

చం. కులసతియైనభార్యనుదిగ్గోరికలీరికలెత్త భక్తితో
నెలమినొసర్చుకార్యమతిఁ హేయముగాఁగనుపట్టుమీకుమీ
వలపులకున్ నిధానమయిపల్కులనేర్చునమీమనంబు రం
జిలునటులుండులంజ; పనిచేసిన పాతికవట్ట మాఁగదా?.

శం. వాలాయంబుగ నింటను

మేలోగులఁ బాలుఁగొనుచు | మెలఁగెడు నాయి

ల్లా, లొల్లని మగవాఁడును

పొల్లనియట్టిపిల్లి | బాగుపడుదురే.

కం. మనకున్నది లేనిది మును

వెనుకలదలపోయకుండ | వెచ్చించుదురే

ధనమెంతయున్నఁగలదే

మనసెఱుఁగని కలయు నొడలుఁమఱచిన సివమున్.

ఉ. అగ్గలమైనమోహమున | నాచపలాక్షికిఁ జిత్తమిచ్చి యి

ల్లగికి బుగ్గికిఁ విడచి | యక్కటపోక్కరొ సుంతయైన? నే

నెగ్గులఁబల్కినన్ దగదెఱియీసువహించినఁ బాడియూనె? కా

దగ్గదికాకమాన దని | దైవముదూతెదఁ జావుఁగోరెదన్.

ఉ. జారులు లేరొ? యెందు నెఱఁజాణలఁగూడినవారుగారొ? నం

సారముగుల్లఁ జేసి కులఁమానినిఁ బాసి యశంబురోసిరో?

“హా! రసికుండ విట్లుతగునా” యని యించుక వెక్కి వెక్కిపై

బోరున నేడ్చి పైఁబడియెఱుద్దులగుమ్మయతండువ్రాన్పడన్.

కం. న్యాయాన్యాయము లెఱుఁగని

యా యతిహీనునకుఁ జెప్ప | యత్నించిన యా

జాయ “అపృష్టోపిశుభం

బ్రూయా” త్తనునీతివాక్యమును వినెనేమో”

కం. నయపద్ధతిచే నాసతి

ప్రియునిన్ వ్యసనంబునుండి | ద్రిప్పఁదలంచెన్

దయలేనివాఁడు వినఁ జా

రయఁ; జక్కిలిగింతకలదె | రాతిప్రతిమకున్.

హేమసుందరోపాఖ్యానము.

వ. అట్లు వలవలయేడ్చి, పైబడిననిజకాంతంజూచి యాడు
ర్వీటుండు,

కం. ఇల్లలికినఁ బండువగునె
యల్లాసముఁజూపినంత | నొల్లునె యుల్లం;
బిల్లాలననుచు మిక్కిలి
యల్లాపములాడనేటి | కొడలుమఱచితే.

కం. చెఱచితి నే సంసారము
మఱచితివే గౌరవంబు? | మగసికిబుద్ధుల్
గఱవగవచ్చితివే? నీ
యఱచేతికిఁ బండ్లువచ్చె | నౌనే లంజా.

ఉ. గవ్వకుఁజేయ వీవడవిఁగొచినవెన్నెలఁ బోలియుండు వీ
జవ్వనమీ వెఱుంగవుశ్శ్రీశానమునందలిపూవు చూవె? వా
నొప్పుదలంప కిట్లఱవ | నోటికివచ్చినయట్లు ప్రేలదే!
క్రొవ్వణఁగింతునంచుఁ బడఁద్రోచెఁగులాంగనఁట్లొనర్తురే.

గీ. అంతతోఁబోక కూర్గుండు | పంతగించి
యొండుదండంబుచేనంది | రండయనుచు
వెలఁదిఁజాఁగొట్టె దుమ్ములు | విటుగునట్లు
మెచ్చఁదగుఁగాక యేమనవచ్చు నొర.

చ. వెలవెలఁదిన్ వరించియవి వేకమునన్ ధనధాన్య సంచయం
బలఁతిగ వెచ్చఁబెట్టి, వలఁపఱడిసేసిన భర్త యెగ్గులం

బలికైన నోర్వ లేనికులమానినిపైఁబడు చండతాడనం
బులకునహించునే? యునుఱువోయినమేలగుఁగాక; దగ్గినన్
న్నిలువనిముక్తుతుమ్ములకునిల్చునె? మూఁడుఱంగకుందునే.
సీ. వెలకాంత మొలపొంత | వలపెంతనెలకొన్నఁ

గులకాంత యనుచింత | కొంతలేదె ?

ధనకాంతయనినంతఁ | దనకెంత నెనరున్నఁ

దనకాంతవలవంతఁ | దలఁపవలదె ?

వగలాడివగజాడ | లొగిజాడ, మగవాడ !

మగనాలి దిగనాడ | వగవఁదగదె !

పల్లవాధరబుల్లసిల్లు పల్లవుడైన

నిల్లా లనిననుల్ల | మొల్లకున్నె ?

శీ. మెచ్చి కుచకోకలకుఁ గోక | లిచ్చగాక

గృహిణి కొకరూక యొకపోక | యాయరాదె ?

ఎందు కీవీక జోకగ | నేలలేక;

యేటికీఠాక సానింటి | కెలమిఁబోక.

వ. వెండియు నాధూర్తు దుగుంజై, విలపించిన వధించెదం
జూడు మావలికేగు మను డమ్మానినీమణి చేలచెఱంగునఁ
గన్నీరొత్తుకొనుచు లేచి, యల్లముతల్లడిల్లఁ గాళ్ళుతడం
బడఁ బల్లటిల్లక యించుకయొర్చి, భర్తంజూచి,

ఉ. “పొడ్చినమాడ్చినన్ బొరలిపొంగినదుఃఖమురాకయున్నెన
న్నీడ్చినఁబూడ్చినన్ మఱియు | నేపఱిగొట్టిననేడ్చుదాన, నే

నేడ్చిన బాలుగాడు నె? యొకిం దుకకించవహిం చికన్నులన్
దుద్దెడు వారలుంగలరె? దోసము నాయది ప్రాణనాయకా!

ఉ. కొట్టిన నేమి నామనము కుందునె? నన్విడనాడి యాపెడే
పట్టుటఁగా దెయింతవలవంతకుఁ జిక్కితి; ద్రాడునామెడన్
గట్టినదాది మిమ్ము నఁకంటనుజూచి యెఱుంగనట్టి నా
కిట్టియవస్థ రాదగునె? యింతకునోర్చితి నెంతజంతనో.

కం. ఏగోడు లేక హాయిగ

భోగించి సుఖంపకుండ యభూతమువలె నా
కీగోపి దాపరించెను;

బాగోగులఁ జూడ రీయ యబ్రదుకంగలనే.

కం. నిందించిన దాసిగనభి

నందించిన భార్యగఁ జరణంబులఁగొలుతున్
నందింబందిని, బుడిక్

నందినిఁ గావింపఁజాలిన ఘనులుగారో ?

కం. అనరాదు గాక యాడుది;

తనవలె ధర్మంబుఁదప్పి యెప్పులగనియె
తనభార్య సంచరించిన

మన సొప్పునె చెప్పు డెట్టి యగవానికినేన్.

ఆ. వె. తగనిపనులు సేయుమగవాఁడు నరసుండు
యువతీసేయునేని యసుఱువోవు

నత్తకొట్టెనేని | యడుగోటికుం డండు |
కోడలైనఁగొత్త | కుండయండు.

సీ. అగ్నిసాక్షిగఁ బెండ్లియాడినయట్టి కాం
తారత్న మనియైనఁ | దలఁపవలదె ?
కాసుతోవీసంబుఁ | గానరాక గృహంబు
గుల్లయ్యెననియైనఁ | గుండవలదె ?
పలువురురోషించి | భాషించి దూషింతు
రనియైన నించుక | యరయవలదె ?
సానితోబేరంబు | సంసారమున కెందుఁ
గడుదూర మనియైన | నడలవలదె ?

గీ. కామ మనునంధకారంబు | కనులగప్పెఁ
గడకుఁ గడతేటెఁ గంపంతఃకాపురంబు
పాడిఁ జెప్పిన మీకుఁగోపంబువచ్చు
దప్ప దీయుప్పు మీకులే | దొప్పుఁదప్పు.

గీ. జటభి మీకు తియ్యనితెల్లఁచెటకుపండు
గంటు లేని యిల్లాలు మీఁకంటిపుండు
విడువుఁ డీచెయ్యలనిన మీ | యొడలుమండు
నెడరుగన రొండు మీయింట | నెవతెయుండు.

గీ. కడకుసతియని యైన నా | కడకురండు
కాఁగిలిదెగొండు వేగ మీఁకాఁగిలిండు

ఉన్నమాటన్నఁ జాలు మీఁ యొడలుమండుఁ
గింక; వేలెండు సానింటిఁ కింకపొండు.

మ. అని యారీతిఁదెగింపులాడుతటిఁగౌనల్లాడఁగాఁ శ్వాడమిన్
గనులన్ బాష్పములూరవర్షమువలెన్ | జన్మొండలంజాటహఁ
యనుచుండైవముదూఱుచున్మృగవిసౌఖ్యంబున్మృదిన్మోరుచు
న్వనితారత్నముబోవుచున్విడిచెనిశ్వాసంబువిశ్వాసమున్.
వ. అనంతర మాహేమసుందరుండు.

గీ. “కాంతయేగెగదా” యనిఁ సంతసించి
పానుపుంజేరి మెల్లగఁ బవ్వళించి
రాత్రిఁ బాటించె బ్రహ్మచర్యవ్రతంబు
జన్మమున కొక్క శివరాత్రిఁ సామ్యమునను.

వ. అట్లతండు పవ్వళించియు, నించుకంతయు నిద్దురలేమింబొ
రలాడుచు, లేచుచు, వెండియుం బండుకొనుచు, నేటిరా
త్రి కంతంబు లేదొకోయని నలుగడలఁ దిలకించుచు, నేడి
ట్టియవస్థఘటిల్లునే యని చింతిల్లుచు, గోపిదలంచి సు
తాపించుచుఁ గన్ను లఱచేతఁ బెట్టుకొని యుండునంత.

మ. సిరులాసింపకుడింటి కేగుడనుచున్ శ్రీఘ్రంబుగామీపున
స్సురతాసక్తికిస్వస్తిఁ జెప్పఁదగునంచుజోరులన్ జారులన్
గరుణందోలియినుండువచ్చుననుచున్ గాఢాంధకారంబుసుం
దరునజ్ఞానములొనదుర్యశములొనన్ దాఁగెఁ బొందగన్.

క. గులగుల మేల్కొనుపట్టుల

కలకలనాదంబు లెసఁగెఁ | గాకులు కూసెన్

వెలవెలబాతెను దివ్వెలు

తెలతెలవాతెను, కడలను | తెలుపులు దోచెన్.

మ. సరసుండౌ నెకులాంగచన్విడచివే | శ్యాలోలుండౌదుర్జనుం?
డరయన్ నామకులంకునాతఁడుశతు | డౌ; దక్షిణుండౌన నా
వరుసన్? ఛాయనుబద్ధినిన్ సమముగాఁ | బాలిం చెదన్ జూడుడం
చరుణార్కుండుదయించెగాముకులుచిం | తాక్రాంతులైభీతిలన్.

వ. అనంతరము శీఘ్రముగఁ గాలకృత్యంబుల నిర్వర్తించి,

గీ. చిన్నవోయిన నెమ్మోము | చెన్నవొఱఁగఁ

గనుల కెంజాయదిక్కులఁ | గడఁబొనఁగ

బలిమి యుడివోవ జీవచ్ఛవంబుఁబోలి

హేమసుందరుఁ డారెడ్డియింటి కేగె.

ఉ. వచ్చినవానిఁజూచి విటవర్యుడు రెడ్డికులావతంసుఁ డిం

పచ్చపడంగ నిట్లనియె; నాదట నాచపలాక్షి గోపిరా

నిచ్చెనెనిన్ను? నన్నుగననిచ్చెనె? సుద్దుల మెచ్చుచుద్దులన్

ముచ్చటలందునిర్వులును | పొచ్చెమునొచ్చెములేకయుందురే.

ఉ. కోపమువచ్చెనో? యకటకూరిమిదప్పెనో? యేవప్పుట్టెనో

నాపయి? మూఁడునాలుగుదీనంబులనుండియుమిశ్రుడైన యీ

పాపినిఁజూడరావు; నిడు | వాలికచూపుల నేపుఁజూపు నా

గోపిలభించె నీకిపుడు; | క్రోతికిఁ గొప్పెరకాయరీతిగన్.

ఆ. పిచ్చగుంటుమీఁద / వచ్చు భాగీరథి
యనినయల్లు నేటి / కైన నన్ను
వాగ్మహంబుఁ బావనం బొనరింపఁగఁ
జూడవచ్చి తదియ / చోద్యమయ్యె.

ఆ నిన్నరేయి నేను / నిన్నుఁ జూడఁదలంచి
యెలమి గోపియింటి / కేగియుంటి
నామె నన్నుఁజూచి / యరిగెనోనికి నిన్ను
జూడనైతి నీకు / జూడలాలి.

చ. అనవుడు సుందరుండు హృదయంబుననించుక సంతోషించి,
యావనితకు వీనికిం జెలిమి వాటిలెనోయనియెంచి, వెండియు
న్ననువిడనాడియింకొకని / వాతి కనుంగొన దుచునెంచి యి
ట్లనియెను కూర్మి పేర్మియుఁ బయల్పడఁబల్తులఁదేనెలూరఁగన్.

చ. ఎఱుంగవె గోపివోదగుల / మేర్పడి నేటికి వత్సరత్రయం
బరిగెఁగదా? నిజంబుగ లతాంగిననుస్వలపించిమెచ్చె; మా
యరువుర దైవమిట్లు సృజియించి ఘటించెనుగాక యూహకే
సరిపడునే పరస్పరము? / జారలుజారులులేరె భూస్థలిక.

గీ. ఈ వెఱుంగవె? యాయంశ / మిట్టులుండఁ
జెప్పగారాని యప్పులు / కుప్పలయ్యె
ముప్పుఘటియిలై నీలోడఁ / జెప్పకేమి?
చల్లకైవచ్చి ముగ్ధ దాచంగ నేల?

గీ. ఈరహస్యంబు లెవరితో ? నే వచింతు
నే వచించెద వినువార ? లెవరు గలరు?
ప్రాణసఖుడవు నినుమించుచారు గలరె?
ఎఱుక పిడికెడుధనమందు ? రెఱుగ వొక్కొక్క?

గీ. అహహ! వెచ్చింపఁ జేతఁ గానైన లేదు
ప్రాయ్యిలొఁజూడఁ బిల్లి పరుండఁజూపె
గొచ్చుపొదఁగడలించిన ? కరణఁగాదె
యనుచు నీప్రాపుఁగోరితి ? బ్రాణసఖుడ.

ఉ. జేనెడుపొట్టనింపుటకు సేగిఘటిల్లిన, దైవ మీయఁడే?
హానితొలంగకున్నే? యనియాత్మఁదలఁచితఁగానిరాజుపెం
దానికి ముష్టివ్రాతయనులొగున నీవు సఖుంకవయ్యఁ గా
నైనను లేకయుంటి సహాహావిధి నేమనవచ్చు మిత్రమా.

చం. అరయస్వయంమహేశుఁడుధానిధిపుఁడాత్మసఖుండుమా
మయు, నిరులకుఁ జక్రివర్తి, పరికింపసుతుండుగణేశుఁడైననీ
శ్వరునకుఁదప్పెనేయొరులపంచకుఁబోవునవస్థ? యిందిరా
వరునకుఁ దప్పెనో పరులప్రాపక మేనన నెంతవాఁడనో.

క. అని వెక్కియేడ్చిపలికిన
విని యెంతయు జాలిఁదూలి ? ప్రియమిత్రునితో
ధనవంతుఁడైన యతఁ డి
ట్లనియె బీయాషవర్ష ? మంతటఁ గురియన్.

చం. అలకుల నమ్మి కట్టియలనమ్మినవారలు లేరొ? నేడు నీ
తలనజవించెనే? వినమె / ధర్మజుఁడెంతయువంతఁగుందె, నా
కలునియవస్థ యున్ వినమె? / నాకును నీకును భేదమున్నదే?
యలజడిఁజెంద నేటికి గృహంబునఁగాపురముండ వాపదల్

ఉ. ఏమపువచ్చు గాక సహాయంపరెధీకులు? కల్మిలేములం
దోడినవారు లేరొ? గెలుపొందినవారలు లేరొ? యెంతమా
టాడితి వేనునీకొనఁగివా? విను మోడలు బండ్లవచ్చు బం
డ్లోడలవచ్చు; నే నెఱుఁగినో? గ్రహియించితినిమ భావమున్

చ. ఎఱుఁగవుగా? కృపామయుఁడగ్రహీనగుణాధ్యుడువార కామినీ
సరసుడు, వెంకునాయుఁడను / సజ్జనుఁ డిచ్చటిరాజుగారికిం
బరమహితుండు, నాకుఁబ్రിയ / బాంధవుఁడాపురువానితోడనీ
చరితముఁజెప్పినాఁడను నిజంబుగనీకులభించు వృత్తియున్.

ఉ. “నీతిఁగలట్టిశూరుఁడవునీ” వనినన్ దనప్రాణమిచ్చు, మా
జాతికిఁ బెద్దవాఁడు, గుణసంపదలం గలవాఁడు లోకవి
ఖ్యాతిఁగలట్టివాఁడు, చెలికాండ్రకుఁగొంగుపసిండియెల్లవా
రాతనిమెచ్చువార లపురాయనిరాయని వెంకునాయనిన్.

చం. పెరవున నేర్పునందగిన / పేరుబ్రతివృత్తయ్యసంగ్రహించిసుం
దరుఁడుఘనుండు ధీవరుఁ డనింగనటింపుము నేటితోన నీ
కలవునశించెఁజూపె యధి / కారముచేకురెఁజూపె యెట్టులే
నిరువదిరూకలైన లభియించినఁ జాలదె నీదువృత్తికిన్.

చ. సరసుఁడు వెంకు నాయుఁడనఁ జాణఁడు సానుల మేలు వాఁడునీ
వరమర లేని భావమున | వాతనిఁ గొల్చెద వేని గోపిఁగోఁ
బరిచయమించుకంత గలుఁపంగల వాఁడవ యేని మిత్రమా
సిరులకులో పముండు నె? వచ్చించితి నీకురహస్యమార్గమున్

గీ. గోపి తనవాలుఁజూపులకఁ దూపుగముల
నేపుఁజూపిన నానాఁడుఁ | డోపఁగలఁడె ?
పాదదాసుఁ డౌఁగాక; పోవలయుఁజూవె
భానుఁ డస్తమించినయంత | వానికడకు.

చం. కలనయిన న్మఱొక్కరునిఁ గన్నులఁజూడదునిశ్చయంబ ని
న్వలచిన జాణగోపి యొక్కపట్టన నూఁకొన దెట్టులైన నీ
పలుకుల నేర్పుఁజూపి ధనవంతుని ప్రాపనినచ్చఁజెప్పు మీ
వలనుల నీకుఁజెప్పుఁగలవాఁడనె నేర్పరి వీజెఱుంగవే ?

చం. అనివచియించి రెడ్డిసఖుఁడాయనియాతనిఁ గౌఁగిలించినా
యనిఁగనినృత్తియున్ బడయుఁ నూయనిమా యనికూర్మినర్థము
న్గొనుమనియిచ్చి, వానిమదిఁ గోరికలీరిక లెత్తఁ బొమ్మనెక;
మును వినమో 'శ్రితావనసఁ మోనహాధర్మ' యనంగఁబండితుల్

ఉ. ఆతఁ డొసంగి నట్టిధనమంతయుఁ గైకొని సంతసించి, నీ
చేతనగాదె నేటికి నశించెను పేదతికంబు, నాదు వా
క్పాతుఁడొపియెట్లయిఁ గార్యమొనర్చెదఁజూడుమంచుల
జ్జేతరచిత్తవృత్తిఁజనియెన్ మదిఁ బెక్కుతలంపులూరఁగక.

ఉ. జాత్యభిమానమున్ విడువ | సత్పథవృత్తిదొఱంగ లేమి దు
ష్కృత్యములాచరింపఁ బెర | రేచుఁగదా? యపకీర్తిమూల మీ
దాత్య మొనర్చియాతరుణి | దార్పవలెంగద; యింతకుం ధనం
బత్యధికంబు చేకుఱుఁగదా? మతికన్యవిచార మేటికన్.

గీ. తార్చుటయు దాత్యకృత్యం బొనర్చుటయును
తప్పుగాఁదోచ దదియు నాతలనలేదు;
తరుణిదమయంతిఁ దార్ప దాత్యం బొనర్చె
సద్యశఃస్ఫూర్తిశ్రీనలఁచకనర్తి.

గీ. కలిమి బలిమిని చెలిమిని | గలుగవలయు
సకలకార్యంబుల కీవియ | సాధనములు
విత్తము ప్రధానమనియందు | విత్తమున్న
దీని తలఁదన్న లంజలు | వేసవేలు.

వ. అని యిట్లు హేమసుందరుండు విశ్చయించి, చని చని, వే
శ్యవాటికంబు వేళించి, గోపిచసింఁచుగృహసమీపమున
కేగినంత,

సీ. సంగీతనామకస్తవముఁ దుగ్గించినయంత
విలపించుపలుకుల | వెలఁదిఁ దలఁచి
చాకిదెబ్బల కోర్వఁజాలక యొండ్రించు
గార్దభకంత సఖ్యంబుఁబడసి
దుర్గంధభూమివృక్షార్గంబులను రేఁగు
మక్షికామశక సమ్మతినిబొంది

జనులు కాలనులువ్వ / సాధ్వసంబునఁబాటు
వానరంబులతోడఁ / బ్రతిఘటించి

శ్రీ. కాక ఘూక భేకంబులఁ / గాకు సేసి
కాసరీక సరంబుల / నీసడించి
శాకినీధాకినులఁ దోలఁజాలినట్లు
పాటలాధరి యొకపాట / పాడుచుండె.

శ్రీ. అట్టులాలపించినపాట / నాలకించి
సాటిలేనట్టి యీబోటి / కోటిసేయు
కూటమికిఁగాక పాటకు / సూటిపడునె?
యనుచు మది నెంచి లోనికి / వరిగెనతఁడు.

వ. అనంతర మాగోపి, తన గానకళానైపుణ్య మట్లుండనిచ్చి,
చ. తనసరసుండువచ్చెనని / దబ్బునలేచి, ఏయోగబాధకున్
గివిసినయట్లు వానిఁబరికించి, కులాంగనకుండుఁదీర్చగా
ననువిడనాడిరో? యకట / నాతలఁదన్ను మఱొక్కసుందరి
న్దమఁగొనిరో? వచింపుఁడనినన్ వివిసుందరుఁడౌ మెక్కిట్లనున్.
చ మగువ! యెఱుంగవేమి? యను మానవశంబున రాకయుం
డునా?

తెగువకు హేతువాత్మసతిదేర్పఁగఁగాదుమఱొక్కసుందరి
న్దగిలియుగాదుచెప్పెదయథాస్థితి నిన్నటిరేయి యింటనే
మిగిలితిఁజూవె విత్తమున్నిమిత్తము చిత్తముతత్తఱిట్లుటన్.
చ. నలినదళాక్షి నిన్నెఱుంగినా? చిరకాలసఖుండ, రూకలన్
జలజలరాల్చి, ముద్దుల నొసంగిన పైమొగమెత్తిసుద్దులన్

బలిశెదవానెజాణయని | పైబడి కొఁగిటఁజేర్చి “గోపికా
వెలగలజేయెసంగఁగల నే”యనియిచ్చెఁబదాఱురూకలకా

వ. ఇట్లు,

గీ. రాకరాకవచ్చిన యట్లు | రూక లొసఁగి

అఖలసంపద లిచ్చినట్లలరి యతఁడు

మత్తుగొని తత్తరిల్ల న | మృగువచూచి

“చాలు సరసుండ విప్పుడు | సమయమగునె.”

చ. అనితొలఁగించి యిట్లనియె | హారసికుండవు నీవెఱుంగవే?

దినరతికిందడంబడుదె | తేకువదప్పి యినుండు గుంకకుం

డునె? శశిరాకయుండునె? కడుంగడునుల్లముపల్లవింప ని

న్నెనయకయుందునెయకట | మొందుకుతొందర హేమసుందరా

ఉ. చొకగఁజిక్కినట్టి నెర | జాణఁగదాయని యాత్మనెంచినన్

జోకగనేలుచుకొరతుల | సొక్కుచు సోలుచు సిన్నినాళ్ల త్రో

రూకలొసంగినాడ వపురూపముగా విధినేమనందు; నీ

రాకడలేడనేర్చితవు | రావిటరాయఁడ సంతసించితిన్.

ఉ. ఈహదునాఱురూకలకు | నింతయవస్థ తటస్థచుయ్యె న

న్నీపయినెట్టు లేలెదవో? | మెల్లుసుఖంచెదనో? మెఱుంగ;నీ

కాపున నిన్నినాళ్ళు గనుగందక కుందకయుంటి నింక నా

కాపురమంతరించె;గడగండ్లకుఁజిక్కితిసొంపుదక్కితిన్.

చ. అనవుడుసుందరుండు ధవళాంబుజపత్రవిశాలనేత్ర | వే

ధనికుఁడు నీదుకంటఁబడితాళఁగలండు? జగాన నేనొకం

డనెమగవాడనే? తగిననాధులు నిన్నుభరింపలేరె? మే
లొనరకయున్నె? పూనుమిఁక యోపికనోపికవాణిగోపికా;

ఉ. చెప్పెదనొక్కమాటవిను | శీతకరానన! ముప్పుదప్పి నా
యప్పులుతీరుదాకధన | మంతయుఁజేకురుదాకసౌఖ్యములో
తప్పినదప్పుఁగాక, నినుఁదప్పించరింతునె? యాకుజేరునిన్
దప్పుక తెచ్చినీకొనఁగదన్ మనకే మిటగోపముండునే!

క. ఈయూర వెంతునాయఁడు
వాయువువలెఁ బాయకుండు | వైధవజితగో
నాయకుఁ డనుసేవిత భూ
నాయకుఁడు ధనవిజితధన | నాయకుఁ డనగన్.

క. వనితలతలమానిక మని
జనులెల్లఱుఁగూడి నీను | చక్కదనంబున్
గొనియాడఁగఁ జెవులారఁగ
విని యాతఁడు నిన్నుఁ గూడ | వేరురుగొనియెన్.

కం. ఈనాఁడు నిన్నుఁ బూడఁగ
నానాయఁడు వచ్చు మెచ్చు | సర్థము నిచ్చున్
బోనాడక లోఁగొనుమా
నీ నేరుపుఁజూపి వాని | నయ్యముఁగనుమా.

కం. మనరాజగారిమిత్రుఁడు
ధనవంతుఁడు నీదు పాద | దాసుం డయ్యెన్.

మన కెండులోప ముండునె?

వనజాయతపత్రేనేత్రే | బాగుగవినుమా.

సీ. అని యతండు వచించిన | న వ్యలంది

కెడ్డి తాను గతించిన | రేయిఁ గూడి

యనుకొనిన యట్టులామోఁ బో | యనితలంచి

యిట్టు లనియెను తనగుట్టు | మట్టుమీఱు.

తా. చాలుం బాలుమనోహరామెఱుగుదున్జ్వానింపుడీమాటలిం
కేలా? నాహృదయంబెఱుంగుటకుఁ గాదే మీరలూహించిరీ
లీలల్ క్రొత్తగ నేర్చినారో? హృదయస్థేశంబుఁబొందింపఁగా?
మేలోపహా! యతఁడామ హేంధ్రుఁడయినన్ మిమ్మున్విసజ్జింతు నే

సీ. అగ్నిసాక్షిగఁ బెడ్డియాడి ప్రేమించిన

భర్తకుఁ దొలుదొల్త | స్వస్తిఁజెప్పి

కడుపార ననుఁగాంచి | కడుఁబెట్టిఁ బెంచిన

తల్లిదండ్రులముహ్న | చెల్లుఁజేసి

రాకపోకలలోటు | లేకుండఁ గొనియాడఁ

గల బంధువులకు మంగళముఁబాడి

ననుఁ గన్నులను గప్పుకొనియేలుకొను విట

కాండ్రకు భరతవాక్యంబుఁబలికి

సీ. తప్పిదం బయ్య నాముహ్న | తప్పు ననుచు

నిన్ను బిగి కొఁగిటంజేర్చుకొన్న నన్ను

వెంకునాయునికి జేర్చి / విడువఁదగునె?

యీనఁగాచి నక్కల కిచ్చు/ వానిపోల్కి.

మ. చనవుంగైకొని తన్నినన్ గఱచినన్ / జంకించినన్ వద్దవ
ద్దనినన్ పొమ్మనియేడ్చినన్ వడివడిన్ / హస్తంబులన్ బట్టి నేఁ
గినుకంజాచిన జాణవేయచుచుఁ జక్రీవద్రతప్రక్రియన్
ననుమెప్పించిననిన్నుఁ బాయఁగల నేనాయండు నా కేటికిన్.

ఉ. ఏమనుచాన నేమనిన / నేమగునోగద నిన్నుఁ బాసి యె
ట్లేమనుదాన, నీవువచ్చియించినచొప్పునఁ జేయకున్న లో
నేమనినన్ను దూతెదవో? యింతకుఁ జెప్పెదనొక్కమాట నీ
మోమును జూచి; నీరమునముం చెదొక్కిరమునందుముం చెదో.

గీ. వలచివచ్చిననాయఁడు / బావగారి

నలరఁజేసెద నీ వనినట్ల నేడు;

“ఏను నిక బాయ” నని బాస / యిచ్చెదేని?

మాటపట్టున మనకు మో/మోటమేల?

చం. అనిన నతండు గోపిబిగ్గియారఁగవుంగిటఁ జేర్చి ముద్దులన్
గొనుమనియిచ్చి, మెచ్చికొనఁగోల్లనుముంగురులన్ నిమిర్చియకా
వనజనితాంధుఁడై పలికె / “బంగరుబొమ్మవు నిన్నుఁ బాసి నే
మనఁగలనే? లతాంగి విను / మాయనుమానముమాని మానినీ”

గీ. వానిధన మెల్లఁ గొల్లాడ/వలయు ననుచుఁ

బొలఁతి యారీతిఁ గావింప/వలసె మనకు

నిన్నుఁబాసి చరింప నా | కన్నులాన
యనుచు వచియించి వలపుల | నలరఁజేసె.

వ. అనంతరమున,

ఉ. అక్కఱతీతఁజాలునని | యాత్మఁగడుంగడు నుల్లసిల్లి, “నీ
చెక్కుచెమర్చకుండనినుశ్రీసతిఁజేసెద, వెంకునాయనిన్
డక్కఁగొనంగనోపుమవుటక్కులెఱింగినచెక్కులాడివం”
చక్కడనుండి నెఱ్ఱడి గృహంబున కేగి భుజించి తృప్తిగన్.

ఉ. “ఎక్కడఁదెచ్చెనోయెఱుగఁమింతధనం”బనియింటనుండువా
రక్కజనుంది లొనలగునట్టల బియ్యముఁ బన్నకూరలన్
జక్తనిబట్టలన్ గొనియొసంగి యతండుపరుండె; నంతలో
జక్తవఱేడుగ్రుంకె నెఱిసంజనుపత్తులుఁ బాతెగూడ్లకున్

వ. తత్సమయంబున హేమసుందరుండు మేలుకొని,

గీ. కన్నులనుపిప్పి దిక్కులఁ | గలయఁజూచి
ప్రోద్దుగుంకెనో యనిలేచి | ముకురముచను
ముఖిమఁ దిలకించి తిలకంబుఁ | బొందుపఱిచి
వెంకునాయనివీక్షింప | వేగఁజనియె.

చం. చనిచని వెంకునాయని నిశాంతము మెల్లగఁజేరిలోనికిం
జని తనరాకఁదెల్పినవైసం జనుదెంచి హసించి నాయఁడి
ట్లనియెను-రెడ్డిఁజూచితీవెయ్యాతనిపంపునవచ్చియుండువొ
ననితలయూచి, భూవరునికంతయుఁ జెప్పితి హేమసుందరా.

ఉ. వైద్యమునందు మేటివని | పల్కురుఁజెప్పుకొనంగవింటి; నా
విద్యరహించుగాదె వనవీధులపై నధికారిమున్న; దు
శ్చేద్యవనాఁగు లేలుబకుఁ | బెద్దతనంబునృపుండొసంగెఁగా
యోద్యమభారమూనినరఁపోత్తముచిత్తముఁగొమ్ముమేలగున్

శ్లో. ఘోరకాంతాసీమాధికార మొండు
చేకురెంగద యనిసంతసింపవలయుఁ
బను లొనర్చినకొలఁది రాబడియుఁగలదు
పేతనము స్వల్ప మనియెంచి | విడువరాదు.

శ్లో. వనములన్ బర్వతముల సేవకులఁబెట్టి
సొపుచైవాఱి నీవు పాలింపవలయు
భళిర రసికుండ విప్పుడు | పాలకుండ
వైతివి ఫలించె నేడు నీజాతకంబు.

చం. పతి నినుమెచ్చునట్లు పనిపాటుల కెంతయుసాతించు న
ట్లితరులొనర్చుతప్పులగ్రహించియెఱుంగనియట్లులుండుమా
యతివినయంబుతోననిన | నాఖిలుఁడొదలయూచెఁజిత్తమం
చతివినయంబు ధౌర్త్య మనునార్యులవాక్యమెఱుగకుండు నే

ఉ. వెండియునాయఁడిట్లను వివేకముఁగల్గిమెలంగుమింగిత
జ్ఞుండనిభూమిపాలుఁడు నినుంగొనియాడినఁజాలు వాదురా
కుండనొనర్చి కష్టముల కోర్చిన మేలగుఁగాదె? యద్దయ
ట్లుండె; మఱొక్కమాటకున | దుత్తరమీఁగలవంచునెంచెదన్.

ఉ. పాటలగంధిగోపిగళః పాటవమొప్పుఁగఁ దేనె లూరఁగన్
బాటలఁబాడుజాణయనిపల్వరుగొప్పగఁజెప్పుచుండు రా
మాటనిజంబె? పామరులఁ మాటలలో నిజముండ దైన మో
మోటముదక్కి చెప్పునిజమోయనృతంబొయెటుంగగోరెదన్.

ఉ. గానకళారసగ్రహణఁ కాంక్షకడుంగడుహెచ్చె; గాయకుల్
వీనులకింపునింపరు చలింపక పాడిననేమి? స్త్రీగళా
నూనవికస్వరస్వరరసోబ్ధణముండకు, నిశ్చయంబుగా
సానులఁజెప్పిచెప్పవలెఁ జానలనెల్లఁ బాడనేర్చినన్.

వ. అనిన విని చిక్కఁగదాయని సంతసించి,

చం. సరసులు గోపిపాటవిని సన్నతులీయఁగ నేనువింటి రాలే
గరఁగిస్రవిండు, శుష్కతరుఁ కాండమువెండియుఁబల్లవింపను
స్వరమునఁగంచుగంటవలెఁ బాడఁగ నేర్చినకంబుకంఠి, యా
తరుణినిఁజెప్పిచెప్పవలెఁ దక్కినసానులగానమాధుగిన్.

ఉ. స్వైరవిహారధీర రత్నిసంగతుల న్నుతిఁగొన్నప్రేథనం
సాణిఁబోలియుండు నెఱఁజాణ నిజంబుగ దానిబోలుశృం
గారవతిన్నఱొక్కరితఁ గానము గానమటుండనిండు; మీ
కోరికఁదీర్చు నామెయనుకూలగతిన్ బహుభాషలేటికిన్.

ఉ. అక్కట వెంకునాయఁడనినంతనయా మెకుఁజెప్పకేమి? ను
నైక్కులుచెమ్మ గిల్లుఁదనుసీమగగుద్దనఁ దల్లడిల్లు; జన్
ముక్కులుకంచుకత్రుటనఁమున్ బొనరింపఁగ నుల్లసిల్లు మ
క్కువయెట్టిదోయెటుఁగుమన్నధుఁడొక్కఁడునిక్కువంబుగన్.

గీ. భోజనముఁజేసి మీర లాభోజనదనఁ
జూడఁదగియుండు రండని / సుందరుండు
వెడలె; నేశ్యానివేశప్రవేశమునకు
గాన మనునది ప్రథమసోపాన మకార.

గీ. హేనుసుందరుఁ డాగోపియింటి కేగి
రొట్టెవిడిగి నేతంబడ్డ / యట్లు లయ్యె
నాతి యని పూసగుచ్చిన / రీతిదెలిపె
జరిగినయుదంతమంతయు / సంతసమున.

వ. గోపికయుం బరమాహ్లాదంబుఁ బొంది మీ కశక్యమగు కా
ర్యముండునే యని యనేకవిధ-బులంగొనియాడుచుఁ గొ
గిటఁజేర్చి, సరససల్లాపంబుల నాపల్లవుని యల్లం బుల్లసి
ల్లంజేయుచు మెల్లగ లోఁ గొనియె. వెండియు,

గీ. ముద్దుగుమ్మ తేనియలూరు / సుద్దులాడి
ముద్దులనొసంగె గడగొట్టు / ముద్దు లేమొ?
పోకలనొసంగి పైఁదెలనాకు లిచ్చె
నిపుడు విడుగర యల్లాకు / లిచ్చెనేమొ ?

వ. తత్సమయమున,

సీ. తైలసంస్కృతకేశజాలంబు వ్యామోహ
పాశజాలనిబద్ధఘక్కిఁదెలుపఁ
దిలకచిత్రితఫాలఘలకంబు నిజగూఢ
గాఢానురాగ నిరూఢిఁదెలుప

వత్సోవలంబితః । ప్రసవమాలికనిర్ణ

రోధరతీనాథః । బాధఃదెలుపః

దనులిప్తచందనః । సునసారవాసనల్

తనమనోమలినవాసనలఃదెలుపః

గీ. గాలమేఘాపమితదేహానీలకాంతి

యతులకామాంధకార మాధ్యంబుఁదెలుపః

డెంద మానందముం బొంద । మందగతుల

నోడ కేతెంచె నాయఁ డప్రోడజూడ.

మ. అహహ! యాత్మసతీపవిత్రముఖచంద్రాలోకజాత్యంధులై

కుహనారాగధనాంగనాముఖకుహూఘ్నకంబులై మోహ

విగ్రహులై దుర్విటభోగజాతసుఖరోగగ్రస్త వారాంగనా

గృహముంజేరుదు రిట్టికాముకులు సంఘీతాశదేశంబునన్ .

వ. సడిబట్టి నాయం డేతెంచెనని గ్రహించి హేమసుందరుం

డెదురేగి,

గీ. అతని వీక్షించి, రం డని । యాదరించి

యాసనముఁజూపి యిదిమిగృహంబయనుచు

నిచ్చకము లాడి యాతిధ్య । మిచ్చి వెడలె ?

వినమె “అభ్యాగతః స్వయం । పిష్టు” వనఁగ.

గీ. హేమసుందరుఁ డారీతి । శేమివలన

దానువలచినపాలతుకఁ । దార్చెఁగాని

యాత్మనోఁ బరితాప మత్యధికమయ్యె

నింటి కేరీతి వచ్చెనో । యెఱుఁగఁ డతఁడు.

[4]

ప్రథమాశ్వాసము.

సీ. ఉల్లంబు రంజిల్ల / మల్లెపూవులఁ బోలు
 నన్న మంతయుఁ గొత్తసున్నమయ్యె
 చాలిమిం గొనఁదగు / మేలిమితాలింపుఁ
 గూరలన్నియు మిత్తికొఱలయ్యెఁ
 పరిపక్వవిధులను / సరిలేక యొచ్చుదు
 పప్పు లన్నియుఁ బ్రాతఃచెప్పులయ్యె
 నల్లారు ముద్దుగ / నిల్లాలు పలికెడు
 పలుకు లన్నియు వాడి / మాలుకులయ్యె

గీ. నాలు తేలయ్యె, నిల్లు ముల్లయ్యె నకట
 యాలినొల్లనివానికి / నీలకూర
 చప్పగా నుండు నంకు రాసరసుఁ డింట.
 నెల్లు భుజియించి బ్రదుకునో / యెవ్వఁ డెఱుఁగు.

గీ. మనము గోపి కొసంగి మైమఱిది యాతఁ
 డేమిభుజించెనో మది / నెఱుఁగకుండె
 బండుకొన నెంచి మెల్లగఁ / బలుపుఁ జేరె
 బలుపుగా దది తనమేని / కుఱుపుగాని.

శా. ఓరా! చక్కనిచుక్క డక్కెనినే! నాశించితింగాని, నా
 దాఁద్ర్యంబొకభూతమైపరునకుం! దార్పించె, నిర్భాగ్యుఁ డా
 సారంగాక్షిరమింపఁగాగలడె? యా! చక్కందనంబాహారం
 గారామామణి కేతగు! బలుకులేలా? యేలలేకుంటిగా!

శా. ఆమోవింగలకెంపు వానగుమొగంబాకన్నలాచన్నలా
హామేల్మేలనిమెచ్చవచ్చుగదరా! మాచెక్కులారక్కులొ
రా! మైత్రీవి, బలారె, యెన్నదగురా! మాటక్కులాపెక్కులా
రామారత్నముఁబోలు రామగలదా! రామాజగన్మండలిక.

సీ. మళిమాలి గతిఁదూలి | రతికేళిఁబాసితి

గోపికా దదిసుధా! వాపిగాని

సిరిలేక సరిలేని | గరివనర్పించితి

వాతిగా దది మారు | హేతిగాని

బ్రతిమాలు సతినేలు | ధృతిగోలుపోయితి

భామగా దది రత్తిసేమగాని

జగలాడి దిగనాడి | జగమోడినశ్చైతిఁ

గాంతగా దది జగజంతగాని

గీ. తలఁపు తులకింప, వలపులు | తొలకరింప

వాలుఁగంటిని ముద్దార | నేలుకొంటి

మేలుకొంటి నిప్పుడు గోలు | గోలు మంటి

మంటికిఁ మింటికిఁ మంట | లంటె నంటి.

గీ. పోకలకు రూకలంగొను | పోకలాడి

యిచ్చకములాడి యేల్కొను | మెచ్చలాడి

దానిసరియైనజాణ జగనఁ గానఁ

దలఁప వాలంజె తియ్యని | తాటిముంజె.

ప్రథమాశ్వాసము.

సీ. మరులుగొల్పెడుకల్కి / మరునియారవముల్కి
 మురిపెంబులకునండ / విరులదండ
 పూదేనియలచాలు / పొంకంబులకుఁ బోలు
 అందంబులకు నిక్క / యతనుధక్క
 రమణులపూసెజ్జ / రతులనేరుపునొజ్జ
 వెరవులపోవు నా / వేన్నటావు
 నుణితితంతులవీ / గణుతికెక్కినజూ
 వలపులదీని పూనిలుతుకోవి

గీ. మంచియన్నులమిన్న లేమావిగున్న
 భళిర ! పూనిన్నెరతిచేతి / పసిడిగిన్నె
 ముచ్చటింపంగదగుకొమ్మ / మద్దుగుమ్మ
 దాని సరిసానిగాన నెందేనిగాని.

సీ. జిగిమీటి వగఁగూర్చిజగడంబులనుగోరి
 మురిపించుముద్దులమోవిదాని
 అలజక్కువలపెక్కు / లణగదొక్కఁగనిక్కు
 జక్కులిం చెనుగబ్బి / చనులదాని
 ఘనమానులను దీనులనుజేయు శృంగార
 ఖనులఁబోలినలేడికనులదాని
 అలపద్మకుంసద్మ / మగుపద్మమునమీటు
 గోముగల్గిన నిందుమోముదాని

గీ. నీటుగలర భవిలువున / నీరుగాగ
నొడలుపులకింపఁ జేయు నున్దొడలదావి
నాయనికిఁదార్చి యతను సంఠాప మోర్చి
మరులుకొంటి నొంటిమీఁ / బొలుచుంటి.

గీ. స్వార్థనాశంబు వైరాగ్య / మనగ నిట్లు
తనదు సౌఖ్యంబు పెరిలకు / భావోసి
అతివ యగురాధయున్ నేను / నగ్గలముగ
నగ్గమైతిమి మరుబారి / కక్కటకట.

ఆ. విత్త మీయవచ్చు / విలువఁజెప్పగ కాని
ప్రాణ మీయవచ్చు / భయముదక్కి
తానువలచినట్టి / తరుణి నెక్కని కిచ్చి
ఇట్లు విరహతాప / మెనయఁదగునె.

చ. నడుమసియాడ నేత్రనలిసంబులొకిం చుక మోడ్పుఁజెందదుం
దుడుకునఁజన్నుఁదోయికడుఁద్రుళ్ళఁగమైఁబులకల్జనింపనుం
దొడలునటింప, నంగనకఁనుంగొననంగజుసంగరంబునన్
గడపయివీటిసానిగతిఁగ్రాలుగదామదియుల్లసిల్లగన్.

గీ. చెఱకువిలుకాని గరువంబు / చెల్లనీక
లద్దిరాయని ముద్దుల / యప్పుదీర్చి
వలచి వలపించి నన్నెలుపొలఁతిబాసి
గాసిలితి జాలి గతిదూలి / బైసిమాలి.

శా. హేయంబోఘనమోసుఖ-నావగతోనిన్నాళ్ళునక్లామినీ
మాయానాగురఃజిక్కియన్ మదనసామ్రాజ్యంబుపాలించితిన్
హయన్ జెందితిఁగంటగించెవిధియన్ న్యాయ్యంబుగావించె నీ
నాయం దొక్కఁడుదాపరించె నకటా నాజన్మ మింకేటికిన్.
గీ. జిలుఁగువలిపంబుతోడఁ దా నజలకమాడ

వెనుకపాటున నేబోయి న కనులుమూయఁ
జనుల నాచేతులన్ దార్చు న సకియఁబాసి
విరహబాధకు లొనైతి న వెడగుభాతి.

గీ. మురళిమురళించు కలకంఠి న మోహనాంగి
లలితరతిమహాద్యాన లీలాకురంగి
సరసులమనంబుభేదించు న స్మరుఫిరంగి
అలఁతియే యాపె నాహృదయ బ్జభృంగి.

క. ఇంటంగల చక్కనివా

ల్గంటిన్ బొమ్మంటి మచ్చెఁకఁటీ! విను ని
వ్నంటుకొనె నొక్కఁ డక్కట
రెంటికిఁజెడి కుఁదినట్టి న రేవడ నైతిన్

వ. ఇట్లపరిమితచింతాభరస్వాతుండై యాహేమసుందరుండ.
మ. వలపించెన్ వలచెన్ వెలందియనుచున్ భావించు భావించిక
న్నులమూయన్ గన్లులట్లమూసినలునిన్దూమించు దూపించి ది
క్కులనొక్కువ్వుడిజూచు జూచుచుఁగడన్గోపించుఁ గోపించుచు
న్వేపించున్ బలవించునించులుకానింగొంచినట్లెంచుచున్.

మ. కులుకుంబ్రాయపువన్నెచిన్నెలను తెక్కుల్చాపువొల్లంటి
 పూ,విలు కానిన్ వలపించుజాణమెయితివి న్వల్పుపూబోండ్లయకా
 దలఁదన్నంగలయందక తైయునుచు | నైవంబునోనాడుచున్
 వలవంత న్దపియించుమస్మధునక | బ్రహ్మణ్యము నెట్టుచున్.

చ. జిలజిలపూవుదేవియలఁజెల్లు చుముద్దులఁగుల్లు గోపితోఁ
 గలకలనవ్వి నాయఁడల | కాముఁ సోముని మెచ్చునంచుఁదా
 వలవల యేడ్చియేడ్చితన | వాన్పునఁబొల్లుచునుండ భల్లున
 నెలదెలవాతెజాతెసలుదిక్కుల జుక్కలు కోడికూతతో.

సీ. తెలవాతెబ్రదికిరి | వలవంతయల్లుండ

నృపుజూచి యుద్యోగ | మెనయవలయు

ననిలేచి వేవేగఁజని న్నానముంజేసి,

దబ్బర ధౌతవస్త్రములఁ దాల్చి

వడిఁబోయి యానృపుఁడ్రారసీయనువేచి,

తెజఁజూచి తనరాక | నెఱుకపఱచి

సర్వాషధంబులఁసంగ్రహించినరాజ

నైద్యుండ వెండియుఁబండితుండ

గీ. ననుచు వచియించి శలుకులఁనలరఁజేసి

నృపునియాజ్ఞను దలఁదాల్చి | వృత్తిబడసి

వచ్చుచున్ బోవుచున్ రాజ | మెచ్చుకొనఁగ

బ్రదుకుచుండె రవంతయు | వంతలేక.

గీ. వైద్యమునఁ గొంత తనవృత్తివలనఁ గొంత
 విత్త మార్జించి యన్యదుర్వృత్తిచుటచి
 యుష్వలచు దీర్చి, యిల్లాలి | మెప్పుఁబడసె
 బంధువులు మెచ్చుకొన హేమనినుందరుండు.

ప. ఇట్లు వత్సగద్వయంబు వెచ్చించి

గీ. సేవకావృత్తి తగ దంచు | ననగించి
 నిఖిలమర్జనసేవితనిపునిఁగొల్పు
 వృత్తికిఁ దిలోదకంబుల | విడిచెఁ గుదకు
 వైద్యవృత్తియె జీవనోపాధి గాగ.

ఉ. సంకట మెట్టిదో యెఱుఁగు | జ్ఞానమునుంతయు లేక వేళ్ళువె
 ల్లంకులుదెచ్చియకాషధములకొగ్గహాభాగములంకరించివే
 మాంకితభేషజంబున ధనిార్జనసేయచునుండఁ బాపమక
 జంకుఁదొలంగె నేపని నొనర్చుట కింక తెగింపకుందునో?

గీ. రాజవైద్యవిఖ్యాతిఁ గుఁగ్రామములను
 జనులవంచించి విత్తంబు | సంగ్రహించె
 వానిసిద్ధాషధంబునఁ | గాని గోగి
 నాకలోకంబుఁ జూడఁ డేనాటికైన.

గీ. అమరవిభుఁడగు నూరుయాగములవలనఁ
 గవివరుం డగు నూరుశ్లోకములవలన
 వరుస నూర్వరఁ జంపిన | వైద్యుఁ డగును
 జ్ఞాన మట్లుండ నిందు నిక్కంబు వినుడు.

వ. ఇట్లు దినదినప్రవర్ధమానుండై (రాజభిషజ్జుణిమార్తాండ)
కలియుగధన్వంతరీత్యాద్యసత్యవిరుదాంకితములం బ్రకటిం
చుకొనుచు, మృదుమధుర వాక్పమత్కారధురీణుండై,
సామదానసమాకర్షితకర్షకాదిజనహర్షవర్షితధనశీర్షుండై,
మదాంధుండై వెండియుఁ గాంమాంధుండై,

గీ. గోపిశయ్యకు నాయుండు | దాపరించె
నారయా యాస యాయాస | మయ్యెననుచు
మదిని జింతించి తుదకు మన్మధునిరాజ
ధాని యననొప్పు నొకయొడ్డెసాని వలచె.

గీ. సరసనయనాభిరామ వేశ్యాలలామ
వదననిర్జితసోమ, యవగుణధామ
అతులనీలరోమస్తోమ | శతసహస్ర
యువకసంగ్రామసీమ యాయోధ్రభామ.

సీ. తనదుప్రాప్తుని సుందరుని మోహించిన
యట్లు నటించి రహస్యఘక్కిఁ
గామాంధులౌ విట్రకాండ్రినాకర్షించి
యశాంతమును ధనం | బపహరించి
సుందరుండక్కఁ బురందరునైనను
కన్నెత్తిచూడదీకన్నెమిన్న
యనునట్లు మెలఁగి వైద్యాపదేశంబున
నాజ్ఞించు నాతని | యర్ధరాశి

గీ. సంతతము నొయ్యనొయ్యన | సంగ్రహించి,
యొక్క నాడర్థరాత్రి నామోధభామ
యేడకోయేగ నిశ్శుక్లతోడ వకట
వేశ్యలను విశ్వసించి వివేకి యగునె?

గీ. మంత్ర మనుచు వైద్యు బంచు | దంత్ర మనుచు
జనులనంచించి యార్జించుధనము ఘనమె?
ఘనమయాఁగాక యద్దాని | ననుభవింపఁ
జాలునే యెట్టివాడైనఁ | గోలుపోవు.

వ. అనంతర మాహేమసుందరుండు,

ఉ. ఆనలినాక్షి మెల్లఁగ మద్యాన్జిత విత్తముఁదొంగిలించి మో
నైననుజూపకుండఁ జనెనంచుఁగ మంగడుఁగుందుచుండనా
లోనొకఁడేగుదెంచి, మనలోకమువాడనరాదునాయఁడ
జ్ఞానదశన్ బరుండెననఁగ వినియెంతయు సంతసించుచుక.

ఉ. పాపముపుణ్యమోయెఱుఁగు భారముదైవముమీఁదనుండు
జూ, పోపమివేగి వేగి మది నొండుదలంపకమిన్నకుంటినా.
గోపినిఁగోలుపోయి కడుఁగుంది కృశించితి నేడు నాదుసం
తాపమణంగె, నాయనికిఁదప్పడు చావు, విషంబొసంగెదన్.

వ. అని నిశ్చయించి యొక్కపటవైద్యుండు,

ఉ. పండినపటకై పిలుచునెఱిరి వచ్చినవాఁడు “వేగమే
రం”డనుచుండనాషధకరండముఁగైకొఁ ధౌతవస్త్రములో

మొండుగఁదాల్చి, నవ్వుచును | మీ సముద్రవృచ్చురాజమార్గముం
దండజయూనలంగనియొ | యారముఁజూపుచుమాటలాడుచున్.

చం. చనిచనిరాజవీధిఁగల్గిసౌధమున న్నివసించునాయనిన్

గనియెటులుం డెఁజెప్పుడనినన్ వినియూతఁడుశూలబాధకున్

దనువువశంబుగాదనిననవ్వుచు “మేలగునొషధం బొసం

గిన”నని హస్తనాడిఁబరికించి యొసంగె విషంబు నిర్దయన్.

గీ. ఆతఁడు విషంబు సేవించునంతదాక

వేచి, నిద్రింపుఁడనిచెప్పి వెడిలివచ్చి

యితరులంజూచి నాయంగుఁబ్రతుకఁజాలఁ

డనుచు వచ్చియించి, యాత్మకృపాంబుఁజేరె.

వ. అంత,

గీ. ఔర నాయందు గతియించె | వనెడివార్త

యఖిలదిక్కుల వడివడినాకొమించె

ప్రళయకాలకల్లోల వాగొశలీల

నల్లకల్లోలమైయండె | నాపురంబు.

సీ. ప్రాణాంత మానంత్రవ్యాధిలే దనువార

లాయువితకుస్వల్ప | మనెడువారు

దానమందంతటిత్యాగి లేడనువార

తైననించుకలోభియనెడువారు

మనసుందరుం డౌర | ఘనవైద్యుఁ డనువార

లమృతహస్తుండుగా | డనెడువార

లనుమానముగనున్న / నదియేమొ యనువారు
మన కేటి కామాట / యనెడువార

గీ. లవని శాశ్వతం బెఱుదెది / యనెడువారు
జనులు పుట్టుట గిట్టుట / కనెడువార
లిట్లు కొందఱు నందఱు / నెల్లయెడలఁ
బొక్కిపొరలిరి పురపుర / పురమువారు.

గీ. చంపఁ దలపెట్టి ఘోర విషం బొసంగె
ననెడుదుర్వార్త యంతట / నాకక్రిమించి
యింత యంతయ్యె నంత మఱింతయయ్యె.
సుందరునివైద్యవృత్తియు / శూన్యమయ్యె.

గీ. ఉన్నధనమంతయు హరించె / నోధ్రభామ
వైద్యవృత్తితో క్షీణించె / బలుకుబడియు
ననుచుఁ జింతించి గోపికి / నభయ మిచ్చి.
ధనము వెండియు నార్జింపఁ / దలంచి తలఁచి.

ఉ. “పాటలగంధి గోపినెడఁ బాయగరాదు పురంబునందు నా
యాటలుసాగిరా”వనినిజాత్మదలంచి మహాక్షయూరిలో
మాటలనేర్పునన్ మగుడ / మందులనిచ్చెద నింతవంతనా
కేటికిఁ; బూరి మేపిడునె / సృష్టియొనర్చిన దైవమక్కటా.

సీ. తనకు దక్షిణభాష / వననొప్పునాయనిఁ
జంపితి రెడ్డి కోపింపకున్న ?

తనప్రాణసఖునిఁ జంపిన నన్న భూపతి

వీక్షించెనేని చంపింపకున్నె ?

విష మిచ్చి నాయనిఁ బిలుకుమార్చితి వాని

యిల్లాలు ననుజూచి యేడ్వకున్నె ?

జనరంజకునిధనిం బింపితి వానియా

శ్రితకోటి నన్న దూషింపకున్నె ?

గీ. పౌరబృందంబు పాపాణ్ణవైద్యుఁ డనుచు

నన్నుఁదిలకించునపు డాత్మ నెన్నకున్నె ?

చాలు నీపురి కొకనమస్కారశతము

బ్రదికియుండఁగ నొండుపురంబు లేదె.

వ. అని నిశ్చయించి యాదృష్టవైద్యుండు కుటుంబసహితుం డై

గోపియు వెంటరా, నర్ధరాత్రుంబున నతిరహస్య ప్రకారం

బునఁ దత్పురింబాసి చనియె.

— ఆశ్వాసాంతము —

చం. సరసిజపత్రినేత్ర, శివసన్నతదివ్యచరిత్ర సత్కవీ

శ్వరనుతకీర్తిపాత్ర నిజభక్తజనాఘలతాలవిత్ర ని

ర్జరనుతజైత్రయాత్రపరరాట్కులకాననవీతిహాత్ర సుం

దరతరనీలగాత్ర, నతదానవమిత్ర పవిత్రగోత్రజా !.

కం. వరమునిసరసిజభాస్కర

కరధృతశితఖడ్గచక్రఘటితయశోభా

పుర, పురదానవపూజిత

చరణాంబుజ యంబుజభవ | నన్నుతచరితా.

భుజాగప్రియాతవృత్తము.

యశోవాహినీక్షౌభ్రితాంభోజవైరీ

యశోదాయశోదామహత్కార్యకారీ

ప్రశాంతాల్పహసస్పృరత్పాండునేత్రా

నిశాటాన్వయధ్వంసశిర్ణీతయాత్రా.

గద్య:—ఇదిశ్రీరామచంద్ర కరుణాకటాక్ష ప్రసాదిత
సత్కవితాలతా ప్రమానాయమాన నవీనప్రబంధం

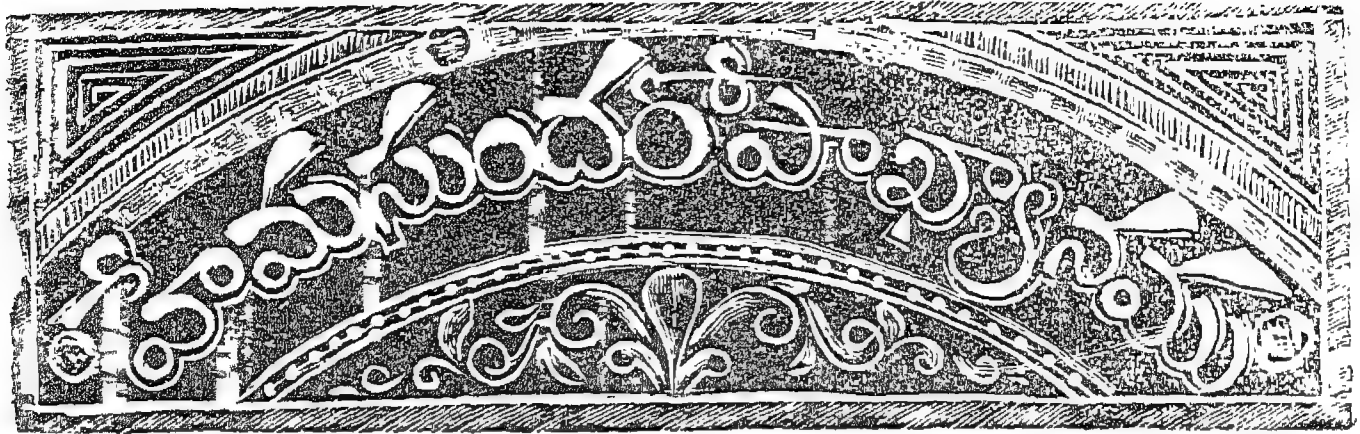
బైన హేమసుందరోపాఖ్యానము

సంఘటన బూర్వోదంతంబను

ప్రథమాశ్వాసము.

శ్రీరామచంద్రాయనమః
శుభమస్తు—అవిఘ్నమస్తు

ద్వితీయాశ్వాసము.

క. రామా ! వదనవిర్జిత

సోమా ! జితపరశురామ ! సుకుణస్తోమా !

శ్యామానుతనవమేఘ

శ్యామా లోకాభిరామ ! సంగరభీమా.

గీ. అవధరింపుము నీమనామాంకితముగ

నొప్పిదంబుగ నిప్పుడు ! చెప్పఁబోవు

నవసుధారసమిళిత సూనమకరంద

బిందు సందోహమైన నప్రీతగాథ.

మ. కలదుత్తుంగతరంగరంగము లనంగంగ్రాలు సౌధంబులన్
జెలువున్ మీటిసుధారుచిన్ దనరునాక్షీ రాంబుధింబోలి, చం
చరిదంభోరుహమై, వణిగ్జనులకున్ ! సంస్థానమై పాణిమై
కలనాదం బనుపట్టణంబు భరతత్కౌముండలీ రత్నమై.

చం. జగమున నెందుఁజూడని విశాలవనంబుల నందడించు నా
ఖగముల కాకలీకలవికస్వరగావముతోడఁగూడి, త
న్నగరనవీనగానకలనాదము దిక్కులఁ బిక్కటిల్లుటన్
దగునని పెద్దలెల్లఁ గలనాదముపేరిడి రింపునింపఁగన్.

చం. పరభృత మాపురస్థవరలివారవధూకల నాదమాధురీ
గరిమకునోడి, నాణికయి | గాఢశపఃక్రియ లాచరించి త
ద్వరమహిమన్ వహించినదిభాస్వరసుస్వరమాధురిన్ వనం
తఱుతువునంద; లేనియెడఁ | దక్కినవేళలఁగూయకుండునే.

గీ. వార కామినీసంగీతవై భవమున
శారికాకీరకలనాద కారణమున
నరయ నాపేరు సార్థకం | బగునుగాక;
పూర్వ మాపురవర మొప్పు | ముక్తయనఁగ.

మ. ఘనసౌధస్థనతీమణీకరయుగోత్థాతాంబరహాదిని
కనకాభోరుహ కాండతాడితనభః | కాంతామణీకుట్టల
స్తనహారప్రవిముక్తముక్త లనుసౌధశ్రేణి రాజిల్లుటన్
మునుపాపట్టణరాజ మొప్పెఁబుడమిన్ | ముక్తాహ్వాయఖ్యాతితో.

చం. అనిశముసాలభంజికలయందమునన్ జెలువొందుమేడలన్
ఘనములఁ దత్తటిల్లతలఁగించి విటుల్ కబరీభరంబుగా
గనకసమానవర్ణతనుకాంతులుగా నల సాలభంజికల్
వనితలుగా భ్రమించి కనుపట్టుదు రప్పురిఁ గీలుబొమ్మలై.

సీ. తడఁబాటునకుఁ గాదె / తలకొట్టువడె బ్రహ్మ
 యనియెన్న రతని నధ్యయనపరులు
 పోట్లాడఁజాలక / పోటయయ్యెనగుండు
 పోటయేయందు / రాపోటుమగలు
 కుడువనా పెట్టనా / కూడఁబెట్టె కుబేరుఁ
 డాద్యుఁడేయని యందు / రర్యజనులు
 వీడు వీటింబుచ్చు / వాఁడేటి నాగేటి
 జోదఁడు / మానలిని / పాదభవులు

గీ. ఆత్మధర్మంబుఁ దప్పని / యనఘు లెపుడ
 వ్యాయమార్గంబు విడువని / యలఘుమతులు
 మోస మిసుమంతలేని సుబుద్ధులతుల
 భక్తు తొర చతుర్వర్ణపౌరజనులు.

ఉ. కచ్చియయందుఁజేకురిన / గాయముకాయమునందుభూషగా
 మెచ్చులఁగాంచివైరులకు / మృత్యువుసంఘటిలంగఁబోరి వి
 వ్వచ్చుఁడువచ్చుఁగాక యలభర్తఁడువచ్చినవచ్చుగాక, రా
 లచ్చికిహనిలేదని చెలంగుదు రచ్చటి పాదపైనికుల్.

మ. అభిమానంబురతిప్రసంగములయందానక్తి దుర్మార్గుతా
 సభికవ్రాతములన్ మెలంగుటయన / త్సహిత్యచాంపేయసా
 రథమున్ వాసనఁజూడనట్టి మధుప / ప్రఖ్యాతివేశ్యాంగనా
 సథలందాండవమాడువైశ్యులదురాచారంబులగ్రహ్యముల్

గీ. వేల్పుమాని కొమ్మలనాడు | వేల్పుఁగొమ్మ
లనిశమున్ గోటకొమ్మల | నాశ్రయించి
దేవతటినికి, ఫేయవార్ధికినిఁబెండ్లిఁ
జేయఁబోలదే యంచు వలించుచుండున్.

సీ. మాకుంభకవినతమానినీ స్తనములు
దొంగిలించినవంచు | ఘోళియెత్తి
మదమిక స్తనముల | మర్దిపుఁడనునట్లు
ధ్వనిజేసి పీఠకుంభములఁజూపి
మామందగచునంబు | మగువనేర్చెనుగాక
మముఁబోలదనుచు మందముగ నడచి
దిగ్గజంబులు మాకు | మొగ్గియుండు ననంగ
నలుదిక్కులకును తుండములుసాచి

గీ. యందమున కోడి తెలఁబాటు | టట్టులుండె
దానమున కోడిగాదె పాదములనాశ్ర
యించె మేఘంబుఘనమే మా | కెందుననుచు
గజము లప్పురరాజమార్గములఁగ్రాలు.

సీ. విటపమాత్రంబుగ | నటవీస్థలింజేసి
త్సౌమండలంబు నొప్పముగఁజేసి
సోతస్వతినిఁజూచి | సూత్రమాత్రముఁజేసి
వార్ధిలంఘించి పల్వలముఁజేసి

సప్తశైలంబుల / సర్వశంబులఁజేసి
 లోకత్రయంబు క్రోడీకరించి
 యొప్పుగ నుప్పరం / బొక్కదొప్పగఁజేసి
 వాతావరణమూ స్థావరముఁజేసి.

గీ. పృథుఖురవిఘాతసంభూత / విస్ఫులింగ
 రుచులకినునిఖిద్యోతమాత్మనిగఁజేసి
 కనఁబురంగముఁకొకురంగము లనంగ
 వరతురంగములగము లాపురిఁజెలంగు.

సీ తనయశస్సారభ / తతిదిక్కులఁజెలంగ
 మధువనంబులనేలు / మాధవుండు
 తనదుమార్వీనినాదము దిక్కులధ్వనింప
 వాహ్యలిసాగించుఁ / బంచశరుండు
 తనపండువెన్నెల / సనితలఁగరఁగింప
 సాధవీధులఁజూచుఁ / జంద్రమనుండు.
 తనగంధవహనామమును సార్థకముఁజేయ
 గంధంబువెదజల్లు / గంధవహుండు

గీ. తనమనోహరకలనాద / మినుమడించి
 పాటలంబాడు నెలుఁగెత్తి / పరభృతంబు
 పారజనమనోల్లాసమే / వరుసనుండుఁ
 బలుకశక్యంబె? యూహింప / వలయుఁగాక.

గీ. మలయగిరి చందనశ్రీల | మాటయేల?
దేవవనసారభశ్రీలఁ | దెచ్చి చల్లు
నచటిసారణంబుల మలయానిలుండు
వలచి వలపించునో పురిం | గలజనాళి.

ఉ. దండకుఁ జేరిపల్ల వుండు | “దండయొకించుకయై తిమాపుమో
యండజయానవిల్తు”నన | “నాబదివే”లననామె, యోరైయా
చండికకంఠెనీకుసర | సమ్ముగనిచ్చెద రమ్ము రమ్ము నా
దండలకంఠునమ్ముదురు | దండలదత్పురిఁబుచ్చలావికల్.

సీ. మోవిపానక మిచ్చి | ముద్దారఁ గ్రీడించు
నూత్నయావనజీవరత్న మనుచు
బ్రియవాక్యచతురిమన్ | విటులను పంచింప
యత్నించుఁ బోవాగ | రత్నమనుచుఁ
జనుదోయిఁ జూపించి | కనుదోయిఁ జేరు వా
మాక్షిరా యారకా | మాక్షి యనుచు
ధన మిచ్చినంతనె | చనవిచ్చి కడుమెచ్చి
భోగించురా పద్మ | రాగ మనుచుఁ

గీ. బండువెన్నెల మెండుగ | నిండుకొనిన
వేళ వేశ్యవాటికలందు | విటులుగూడి
మాటలాడుచుఁ బాడుచు | మలయుచుండు
రవ్వరము సొంపు వర్ణింప | నలవియగునె?

గీ. అమరభోగినీనిరతసంగమమువలన
నమరవిభుఁడు సహస్రవ్రజాంకితాంగుఁ
డైసహస్రాక్ష విఖ్యాతి | నలరునందు
రచటి విటులు రోగగ్రస్తులైన యపుడు.

గీ. పురవనేందిరపచ్చకఁపూరపుటనఁటి
యాకులను హస్తములఁ జూచి | నాకమునకు
నందనోద్యానమహిమాభిఁనందనంబు
వలదు వల దంచు వలపులఁ | దొలకరించు.

గీ. అన్యభూపాలు రెల్లఱు | నభినుతింపఁ
జారు లారోగ్యభాగ్యసంపదలఁ బొదలఁ
మేలుమేలనఁ దత్పర | మేలుచుండుఁ
జంద్రచూడాఖ్యభూపాలఁచంద్రుఁ డొకఁడు.

గీ. రాజమాత్రుండ ? యామసారంగ విపుల
కర్ణపుటమారుతోద్ధాతకాలమేఘ
గర్జనచ్చల సన్నతఃకునగుణగణ
రత్నపూరితకాండకఁగిరండుఁ డతఁడు.

ఉ. భూతల నాకలోకమని | భూజను రెల్లఱు సన్నతింపఁగా
నాతనిపాలనంబున నిరామయమై పుర ముల్లసిల్ల నా
ప్రేతపురాధిపుండు గని | ప్రేతవనం బొనరింపఁబంపెనో
ఘాతుకు నాతతాయి ననఁగా | జనెసుందరుఁ డార్జనార్థియై

- వ. దుష్టవైద్యశిఖామణి యగు నాహేమసుందరండు తత్పురముం బ్రవేశించి, యందు నివసించి,
- ఉ. తమ్ముఁడుదోడుగాఁగఁబినఁతండ్రియుమేలనిహెచ్చరింపవైద్యమ్మునగొప్పవాఁడననిదబ్బుటలాడుచు మోసపుచ్చి, విత్తమ్ముహరించుచుండె నిజధర్మపథచ్యుతకార్యమంచు చిత్తమ్ముననెంచఁ డయ్యె నిదితప్పనిచెప్పెడివార లెవ్వరో?
- వ. అశ్వినీదేవతావరప్రసాదలబ్ధనైద్యవిద్యాపారగులమనియాపోదరు లిరువురుంగూడి తత్పురంబున సమీపకుగ్రామంబుల సంచరించుచు ననేకజనంబుల యమనిశాంతంబున కతిథులంజేయుచుఁ గ్రామకర్మంబున నెల్లయెడల వాఁజ్ఞెపుణ్యంబునఁ బామరజన సన్మానంబుఁబడసి,
- ఉ. స్వాదరపోషణార్థమయిచ్చెము నీచమునెంచకుండభాగ్యోదయలబ్ధికాసవడియుత్తమసీతిఁ బరిత్యజించి సంపాదితఘోరపాపులయిమందుల మాకులవిక్రయించుచున్ సోదరరాజవైద్యులనుఁచుకొనకటించిరి తత్పురంబునక.
- గీ. సిద్ధమకరధ్వజం బంచు | శుద్ధమైన
పూర్ణచంద్రోదయం బంచుఁ | బుష్పబాణ
పంచబాణ బృహద్ధాతువర్ధనాది
రమ్యవాసంత కుసుమాకరింబు లనుచు.
- సీ. శతపుటాభ్రకమంచు | శతపుటవజ్రాభ్ర
కంబంచు హరితాశ్శకంబులనుచుఁ

గనకాభ్రకంబంచుఁ | గాంతాభ్రకంబంచు

లోహాభ్రకంబంచు | లోహమనుచుఁ

గాంతలోహంబంచు | ఖడ్గలోహంబంచు

నైకాంతమనుచుఁ బ్రీతివాళమనుచు

ముండలోహంబంచు | భూరినాగంబంచు

హేమాక్షికంబంచు | హేమమనుచుఁ

గీ. గాంస్యవజ్రముక్తావంగళికఫరి తామ్ర

శంఖ రజిత కాసీస రసంబులనుచు

భస్మనామాళి నానరిఘస్మరు లొగి

విక్రయించుచు నార్జించి | రక్రమముగ.

సీ. శ్రీవిష్ణుచక్రంబు | శ్రీకాలకంఠాగ్ని

కాలాగ్నిరుద్రంబు | కాలకూట

మమృతాంశురసము మహాజ్వరాంకుశమునా

రాయణాస్త్రము వాతరాక్షసంబు

బ్రహ్మరంధ్రంబు సరివగ్రాహకఫకేతు

సూతికాభరణంబు | సూర్యరసము

తరుణార్క మత్యగ్రితరుణార్క మతినన్ని

పాతభైరవి మహావాతహరము

గీ. సన్నిపాత సూర్యావర్తి | చండభాను

వనుచు నానావిధౌషదాహ్వయములెల్ల

నేర్చి కొన్నివిషంబుల | నేర్చి కూర్చి
పాప మారాజవైద్యులు | బ్రదుకుచుండి.

ప. ఇట్లు,

ఉ. ఏహ్యములైనమూలికలహీనపదార్థములకగ్రహించి య
గ్రాహ్యములైనతైలములఁ | గానియుఁజేయనియావధంబుల
స్నేహ్యములన్ఘృతంబుల విలేపములన్బరికింపఁ గేవలా
సహ్యములైనభస్మములశాస్త్రవిరుద్ధముగా నొనర్చుచున్.

ప. హేమసుందరుండు, సోదరసహితుండై ధనంబత్యధికంబుగ
నార్జించె.

మ. చరకాద్యుత్తమవైద్యశాస్త్రవిధులకజర్చింపఁగా నేల?నూ
ర్వరఁజంపంగలవాఁడువైద్యుఁడగు నూరుంబేరులేనట్టి దుశ్చ
రితుండయ్యును; వాఁడుపండితుఁడొ? శాస్త్రజ్ఞానమేపాటియో
యెఱుఁగంజాలినవాఁడు లేఁడుపురమం! దెలొవితర్కింపఁగక.

గీ. నిజపిచండభాండములను | నింపుకొలుకు

వృత్తిఫర్మమెఱుంగక | విషమయావ

ధములనిచ్చి మృషాకషాయముల నొసఁగి

ప్రజలవంచించురీదుష్ట | వైద్యులకట.

ఉ. ధాతుపరీక్ష దేహములతత్త్వమువస్తుగుణంబు శాస్త్రని
ర్ణితవధంబు నోషధులనేమము సర్వరుజానిదానమున్
బ్రాతిగనేర్చి పైననుభవజ్ఞులఁ బెద్దలనాశ్రయించి య
జ్ఞాతరహస్యయోగములసారమెఱింగినవైద్యుఁడెవ్వఁడో

గీ. శాస్త్రపరిచయహీనులు | శాస్త్రపరులు
భక్షితాశేషమానవవ్రాతులైన
మూఢవైద్యుల వైద్యంబు | రూఢికెక్కె
శార్దూదేవుండు సేడు విశ్రామ మొందె.

సీ. అద్వైతవిద్యారహస్యంబులనెఱుంగ
భ్రాంతి మీకేల వేదాంతులార
కర్మశవాక్కులం | దక్కించి బాధలొం
దగనేల తర్కశాస్త్రజ్ఞులార
శ్రోత్రశూలములైన | శ్రుతివాక్యములతోడఁ
బనియేమిశ్రోత్రియవర్ణులార
అర్థంబులేక శబ్దార్థంబుకొఱ కింత
చింతయేటికిఁ గవిశ్రేష్ఠులార

గీ. గణిత మనిచావనేటికి | గణకులార
వ్యాకరణ మేల శబ్దికప్రవరులార
ధర్మమేటికి ధర్మశాస్త్రజ్ఞులార
ప్రజలవంచించి బ్రదుకుడు | వైద్యమునను.

గీ. నాడిజూచు నెపంబున | నారిజేరి
పాణిగ్రహించి భాషింప | వచ్చునా ర
వైద్యమునుమీఱు ననివద్యవిద్య గలదె?
హేమసుందర ధన్యుండ | వీవభువిని.

గీ. తొలుత లజ్జాపులకితాంగములస్పృశించి

బాలరండలవలపిఁపవచ్చు నొర

వైద్యమును మీఱు ననవద్యవిద్యగలదె?

హేమసుందర ధన్యుండ ! వీవ భువిని.

గీ. వారవనితాపరిష్కృంగవైభవంబు

వైద్యనెపమున నతతంబుఁ ! బడయవచ్చు

వైద్యమునుమీఱు ననవద్యవిద్య గలదె?

హేమసుందర ధన్యుండ ! వీవ భువిని.

గీ. పుంస్త్ర ముదయించు ననుచు నపుంసకులను

వంచితలఁజేసి యార్జింపవచ్చుధనము

వైద్యమును మీఱు ననవద్యవిద్య గలదె?

హేమసుందర ధన్యుండ ! వీవభువిని.

గీ. సంతతి జనించు ననుచు నొవధములిచ్చి

వంధ్యులనుమోసపుచ్చెడి ! వైద్యవరుడ

వార! నీవైద్యనీతి వంధ్యాప్రసూతి

హేమసుందర ధన్యుండ ! వీవ భువిని.

వ. అట్టి యాయాయుర్వేదశిఖామణి యొకనాఁడు,

గీ. ప్రజ్వలించుచుఁగాలు శ్రవంబుఁజూచి

చోద్యముంబొందె భళిర! నానోదరుండు

తేడు, నేనూరికేగిసావాడ నహహ

యిట్టి హస్తలాఘవవైద్యుఁ ! డెవ్వ డనుచు.

వ. ఈయంశ మిట్లుండ,

ఉ. బేరముసారముంగల కుబేరుడు వైశ్యకులోద్భవుండు బే
హారులకెల్ల నేలిక మహాధనవంతు లవేళలక్షులం
గోరినసత్వరంబె సమకూర్చు ఘనుండననొప్పునొక్కఁడా
యూరవసించు వేశ్యలకునుండు నె లేమియొకప్పుడేనియున్.

ఉ. ఆతఁడు రాజవైద్యులగృహంబునకున్ మకరధ్వజాదివి
ఖ్యాతమహాషధంబులను గైకొనవచ్చినయట్లువచ్చి వా
రాటెటి నింటలేకునికి | నచ్చటగోపినిజూచి యామె వా
క్పాతురికుల్లసిల్లె సుమచాపవిముక్తశరాహతాత్మఁడై.

గీ. సరససల్లాపచాతురీ సరణిఁజూపి

వానిహృదయంబుఁ గరగించి | వానితోడ

నొండుదలఁపక పున్నెంబు | పండె ననుచు

వెడలె నాగోపి లఁజల | విడువదగదె?

చ. తనవల పేవగించి సతతఁబును దొత్తులపొత్తుఁగోరు నా
ధునివలపించి యింటఁదనతోఁదులదూగుచుధిక్కరించు నా
వనితతనంత నేగృహముఁ బాసితొలంగినదంచు నెంతయున్
మనమునసంతసించెఁగులఁమానినిసుందరుఁడ్రాగహింపగన్.

చ. సతముగృహంబునహృదయశల్యము కైవడిసంచరించుచున్
బతినెడఁబాయకుండు ధనభామినిపోకకు సంతసించె నా
సతి; పతివెడియున్ ధనమొసంగినవేశ్యలభింపకున్నె?దు
ర్మతియగుభర్తఁదిప్పుకొను మార్గమెఱుంగరుముగ్ధలక్కటా!

చం. కులటతొలంగెనంచుఁబలికొంగుపసిడిగనుండునంచునా
కులసతినంతసించె మదిఁగోరికలీరికలెత్త; నక్కటా
వలపురవంతలేని తమభర్తలనేలుకొనంగలేక వే
శ్యలనెరసుల్ గణించి ముదమందినభార్యలుజాణలౌదురో.

—॥ హేమసుందరుని మనస్తాపము ॥—

ఉ. “అక్కట దొంగలంజె వలపంతయువంతకువడ్డిగాగ నన్
దక్కితొలంగె; నేవరునఁదాళెదఁ? దాళెదఁగాక; తాళునే
తక్కిడుకాఁడు తుంటవిలుదంటబొజుంగుల నుండనిచ్చునే
యెక్కడ కేగు? నేవిటునియింటమెలంగునెఱుంగవచ్చునే?

ఉ. రూకలొసంగలేక మదిరోసితిన్? చెయవారు మేల్జరీ
కోకలనీయఁజాలననికుందితిన్? కలనైన? నిట్టిపై
పోకకునెట్టికారణము ॥ బుద్ధికి సుంతయుఁ దోచకుండె; న
త్తాకులబెట్టి యేగె నపురె వలచానలవిశ్వసించురే.

సీ. పచ్చపూసాదిగఁహెచ్చుగవెచ్చించి

కొంపబచ్చులకెల్లఁ ॥ గుదవపెట్టి

పొంకంబు జనుదోయి ॥ బొంకంబుఁదప్పని

యిల్లాలిసొమ్ములఁ ॥ బెల్లగించి

సద్ధర్మములఁబాసి ॥ సంచరించుటకుఁగాఁ

జింతించుతండ్రికిఁ ॥ జిచ్చుబెట్టి

నీతికిదూరంబు ॥ జాతి యొర్పునెయంచుఁ

దెలుపు పెద్దలదిట్టి ॥ ధిక్కరించి

గీ. ధనము ధన మంచ నాయనిఁ | దార్చియోర్చి
తనకుఁగా ఘోరవిషము నాయనికొసంగి
తన్ను దేవేరిగానెంచు | నన్ను తొత్తు
కూతు రెడఁబాసె నక్కటా | కొంపదీసె.

ఉ. ఇచ్చకమాడ నేర్చువిటుఁడెవ్వఁడో మందు నెపాననింటికిన్
వచ్చిలతాంగిఁజూచి నయివాక్కులఁజక్కగమోసపుచ్చి, నీ
యిచ్చకువచ్చినట్లు ధనిమిచ్చెద మెచ్చెదనంచుఁ జెప్పి తా
జెచ్చెరఁగొంచుఁబోయెఁజెల్లిచెక్కులనొక్కిరమింపకుండునే.

ఉ. నమ్మితి నింటఁబెట్టి గృహానాయకఁ జేసితి దానిన్నే హమ్మో
హమ్ములమందహాస పరిహాస కలాసములన్ గరంగి రా
రమ్మనిమోసపుచ్చెనవు! రావిటుఁడెవ్వఁడో? దొంగలంజెనా
నెమ్మిదలంపకుండఁజనె; | నేటికిఁదీరె ఋణానుబంధమున్ .

ఉ. చెక్కుచెమర్పకుండసిఁ | విందులుద్రొక్కెడు నింటఁబెట్టినే
నక్కునగారవించితి; నొయూరిననుంగికురించియేగు నే?
ఎక్కడి కేగెనొక్కో? యెటు | లీదెదఘోరవియోగసాగరం
బక్కట! నేడునాదుగృహమంతయుఁ బాడతె నేమిసేయుదున్.

ఉ. కక్కసమయ్యెనావలపు; కాననచంద్రికయయ్యెసొంపు; నే
నెక్కడ దానిఁజేరుటదియెక్కడ? యింతకుఁదెచ్చెమన్నధుం
డెక్కడ వానినోర్చుటదియెక్కడ? వెండియుఁజిక్కునొక్కొ న
కైక్కడ? దేవలోకమదియెక్కడ? హా! విధికంటగించెనే?

ఉ. చక్కనికన్నుఁదోయి, రతిసంగతికుఱ్ఱుచుఁగేలుదోయికిన్
జిక్కనిచన్నుదోయి, నునుఁజెక్కిలిఁజూచినముద్దులూఱుకెం
పెక్కినమోవి, మైవిరుపు / తెప్పటికప్పుడె సాంపులీనుఁ గౌ
నెక్కడఁగానరాదు రమియింపుల కింపులునింపు; నక్కటా
యక్కనకాంగిఁబాయఁగలనాయిలనాదుశరీరముండఁగన్.

ఉ. పటలగంధి గోపి నెడఁబాసితి / నాజ్ఞితమైన యీధనం
బేటికి? బేటికింక యశఁమేటికి? వీటికి; నిందుజవ్వనం
బేటికి? నేటి కింక బ్రదుకేటికి? గాటికి; నౌర బోటికిన్
మాటికిమాటికిన్ వెతలమ్రుందెదగుందెదనేమిసీయుదున్.

సీ. విత్తమ్మఁ దెమ్మని / చిత్తమ్మఁగొమ్మని

వలపించివలచినవలపుకత్తె

ప్రేమించి రమ్మని / కామించి కమ్మని

ముద్దులిచ్చిననాదు / ముద్దుగుమ్మ

మనువిచ్చి బ్రతిమాలి / ననుమెచ్చి రతికేళి

కిచ్చగింపఁగఁజేయు / మెచ్చులాడి

వగలనల్లనఁజూచి / నగలు ఘల్లనలేచి

యలరించి యలరిన / యలరుఁబోణి

గీ. హావభావంబులకుఁబేటి / యావధూటి

వలపు బంగరుబొమ్మ సొం / పలరుకొమ్మ

తొంటి నాసాని మానియీ / యింటిదాని

నేల నెవ్వఁడుగోరు? నాకేలపోరు ?

వ. ఇట్లు,

మ. వెతలం బెట్టిన దంచు సుందరుఁడు గోపీమోహవాపీరసా
న్నతిలోస్నానముఁజేయుభాగ్యమదిశూన్యంబయ్యెనంచున్గడు
న్ధృతిహీనుండయినన్ని పాతజనితాన్తిం దూఱురోగింబలె
న్మతిఁదప్పెఁగతిఁదప్పె;దుర్గతియుసంప్రాప్తించు నింతేటికిన్.

వ. మఱియు నామూఢుం డప్పుడప్పుడు నిజకాంతంజూచి యే
వగించుటయుఁగాక తన్నలరింపంజేయు తలంపునఁ గుల
నతి,

సీ. దువ్వెన చేఁబూని † దువ్వుచుండెడువేళఁ

“గొప్పుడిపడు” నని † డెప్పుచుండు
ముకురంబు చేఁబూని † బొట్టుదిద్దుచునుండఁ

“జక్కనిదానవే † చాలఁ” ననును
పైఱిణీఱవికెపై † పైటజాటుటఁజూచి

“ఊఁ మొత్తుకొన్నట్టు † లున్న” దనును
మురియుచుఁదనతోన † ముచ్చటింపఁదలంప

“నోరున్నదా” యని † నొవ్వనాడు

గీ. సొగసుఁ గన్నులఁగాటుక † సొగఁదీర్చి

యలరినం గనుంగొని “లంజ † వ” నుచుఁదిట్టు

నయ్యతిరుపతిపరపతి † యమ్మయనుచు

మాన్యులువచించు నార్యోక్తి † మఱచె నేమి?

వ. ఇట్లనవరతము,

క. కుటిలాత్ముడు సుందరుఁ డా

కుటిలాలక నాత్మనెంచి | కోపించుచు, దు

ర్విటుఁ డెవ్వఁడో గొనెనని, యు

త్కటముగ శోకించుచుండెఁ గాహూంధుండై.

ఉ. అంతవసంతమెంతయువఁ నాంతసితాంతలతాలతాంతభా

స్వంతము; సంతరీకృత వి | వాహమహతోత్సవసంతతారవా

క్రాంతము; కుంతకంతకలకంతవధూకలనాదపూరితా

శాంతమునై విరాజితే దుశ్శిరంతవియోగసతీకృతాంతమై.

వసంతఋతువర్ణనము.

సీ. కరమింపులనునింపు | కరకంకణధ్వజుల్

శారికాపంక్తికిఁ | జనువుసెప్పు

నడయాడువేళ యుగిణున్నపురంబులు

హంసకాంతలఁజీరి | యాదరింప

మేఖిలాకింకిణీ | మేదురకర్వణముల

సంగుగుణధ్వని | సంగమింపఁ

దాటంకమణిగణ | ధగధగ రోచులు

మందహాసములకు | విందు లొసఁగ.

గీ. మాధవుండేలు నుద్యానవీధులందు

సతము వాహ్యాళిసాగించు | సతులవదన

పద్మముల నవలొకింప | భాస్కరుండు

స్యందనంబునుబోనిచ్చె | మందగతిని.

గీ. ప్రాతగుట్టంబులనుమార్చి / నూతనముల
సంఘటింపంగ మది నెంచి / సత్తురంగ
కోటికుత్సత్తిభూమియై / కొమరుమిగులు
నుత్తరాశకు వెడలెబో / యుష్ణకరుడు.

గీ. మంజరీ రేణుపింజర / మంజుగాత్ర
పికము, కాకపిహితచూత / వృక్షమునను
కంఠమాధుర్యగరిమ, వ్యక్తత్వముందె;
సత్కృతులచేఁ గులీనుని / చందమునను.

గీ. అనలచుంబిత కేసరుం / డవనిజాద్భ
తాశయుండు, ప్రసన్నతా / రాధిపుండు
విధురరామాతుగాపాంగ / వీక్షితుండు
మాధవుండురాజిలె హను / మంతుఁడనఁగ.

గీ. పల్లవప్రాతమగ్నియై / ప్రజ్వలించె
వరపికద్విజమంగళధ్వను లెసంగె
మందగతివీచెఁ బవనుండు; / మాధవుండు
పుష్పవతియైన వనలక్ష్మి / బొందువేళ.

సీ. సతతంబు నవవిలాసంబుల శోభిల్లె
వారాంగసం బోలి / ప్రమదవనము
చోరుని చందానఁ గూరశరంబులఁ
బాంధులఁ బీడించె / బంచశరుడు

వనితోపమితలతాపల్లవవితతిని

శృంగారరసము మూర్తీభవించె

ముగ్ధకాంతాలజ్జః । బోలి క్రమంబున

రాత్రిభాగంబు కాశ్యపంబుఁ బొందె

గీ. సరసుఁ డగు మాధవునిఁ గూడు సమయమునను

వనతలేందిరా కృతగళస్వరము లనఁగ

పికశుక ధ్వను లెల్లెడఁ । చిక్కటిల్లెఁ

బలుకశక్యంబె పరికింపవలయుఁ గాక.

సీ. మలయజ సౌరభంబులఁ బూని యేతెంచి

నిర్జరౌఘంబుల । నెమ్మిఁగాంచి

అరవింద మకరంద । మిరవొందఁగ వహించి

మదవదళివ్రాత । మద మణించి

ద్రవిడకాంతాభ్యంతరంబుల విహరించి

యతుల రతిస్వేద । మపనయించి

ప్రమదావనంబుల । బహుభంగుల రహించి

కుసుమరజంబు దిక్కులను నించి

ఆ. మంజరీపరీతకుంజంబు గుంజించి

పుష్పవతుల లతల । పొందులెంచి

పంచశరుననంగు । బలవంతు నొనరించి

మలయమారుతంబు । మలసె మించి.

వ. తత్సమయంబున,

గీ. ఘనజఘనతన్వి / స్తనభార వినమితాంగి
వికసితాంభోజపతాక్తి / విదురిమోష్టి
యనుచు నాగోపిఁ దలఁచి రోమాంచమునను
కుందు హసియించుఁ బ్రలపించు / సుందరుండు.

—♦ వృద్ధవేశ్య ♦—

ఉ. ప్రాయముఁ జెప్ప నేల విధిబాల్య మెఱింగిన వృద్ధవేశ్య నా
రాయణి, యర్థసంగ్రహాన / రాయణిమన్మథమంత్రశాస్త్రపా
రాయణియోర్తు తత్పురవరంబున రాజులు వేశ్యవాటికన్
బాయక సంచరించు రత్తిమల్లవరుల్ కడుఁ దల్లడిల్లఁగన్.

గీ. జానుపర్యంత లంబిత / స్తనయుగాధ్య
ద్విపురుష భుజపరిగ్రహ్య / విపులమధ్య
అతులభేరినినాదస్మి తావృతాస్య
విటజనేభ పంచాస్య యా / వృద్ధవేశ్య.

సీ. విటులఁ జూచినవేశ / వెలిపుచ్చు దరహాస
మమవసచీకటి / ననుకరింపఁ

దేటతెల్లంబుగఁ / దెల్లబాటిన బుట్ట

మ్రుగ్గుఁబోసిన బుట్ట / పాలుపుఁ దెలుప
లొట్టకన్నుల తలకట్టు లొకన్బొమ్మల్

గొంగళి పురుగుల / రంగు లీన

వెన్ను వంగిచలింప / వ్రేలాడు చన్నుల

నుయ్యాల లని బాలు / దల్లసింప

గీ. నుమ్మలకు మంచి యిమ్మగు / తమ్మలంబు
 లొత్తవోయిన బుగ్గలో / నత్తమిల్ల
 హేమసుందరు వీక్షింప / నేగుదెంచె
 విటజనేభవంచాన్య యాశ్వుద్ధవేశ్య.

సీ. “అత్త యెచ్చటి కిచ్చ / దగుదెంచుమంటివి
 పలుకవా” యని విటుల్ / పలుకరింప
 “ధన మిచ్చినం గాని / తలుపుదీయ” దటంచు
 ధనహీనవిటులు కొందఱు వచింపఁ
 “గామింపఁ దగిన యాకామాక్షికిం దల్లి
 యీశ్వుద్ధ” యనికొంద / తేవగింపఁ
 “గొత్తయల్లుని కొఱ / కత్త వచ్చుచు నున్న
 దైయుండు” నని కొంద / ఱపహసింప

గీ. “నింతులకుఁ గాంతులకు నుంచు / లిచ్చు” ననుచు
 అక్క టిల్లాండు కొందఱు / ప్రస్తుతింప
 నేరి కేరీతిఁ బలుక కాశ్వుద్ధవేశ్య
 హేమసుందరుగృహమున / కేగుదెంచె.

టి. ఇంచుకయైన జంకక యనేకజనంబులఁ జంపి యాతఁ డా
 జ్జించినవిత్తముఁ గృహముఁ త్రేత్రముల న్మణిభూషణంబుల
 న్నాంచి హరింపఁగా నినుపగజ్జలతల్లికి మాటటఁ బ్రవే
 శించె గృహంబునన్నిరినశింఘకయుండు నెయొక్కవేల్కిడిన్.

సీ. నాడిఁ బరీక్షించి / నయనంబు లెత్తి వై
 త్యాధికంబుగ నున్న / దనెడువాని
 క్షీణించె ధాతువు / శీఘ్రంబుగా స్వర్ణ
 భస్మంబుఁ గొండని / పలుకువాని
 నకలంక మగుమందు / మకరధ్వజం బని
 యత్యాధికంబుగ / నమ్మువాని
 సుఖసంకటములకు / శుష్కించె మీమేను
 మేలుకొం డని చెప్ప / మేలువాని

గీ. మదన కామేశ్వరీ లేహ్నా / మహిమవలన
 సురతమింపొందునని సొక్కి / సోలువాని
 బ్రదుకఁ డాతఁడు పొండని / వదరువాని
 హేమసుందరు వీక్షించె / వృద్ధవేశ్య.

వ. తత్సమయంబున వేటొక్కరుండు వచ్చి హేమసుందరుం
 జూచి యిట్లనియె.

ఉ. అక్కట! నిన్ననుగ్రతకుఁగార్క మొసంగితి నంచురూకలకొ
 గ్రక్కునసంగ్రహించిక్షణ కాలములోగుణమిచ్చునంచుమీ
 రక్కడనుండి వే వెడలి నంతనె యేమనవచ్చు...రోగియిం
 కెక్కడ? దిక్కులేని ధనహీనుల నివ్వధి మోసపుత్తురే.

గీ. ఉన్నరోగంబుస్వల్ప మత్యున్నతముగఁ
 జేసి వేగబాగా నని / యాసవెట్టి

రకట తుదకు నిట్లయ్యె మీహస్తములను

ఘల్లుమనిసంత వారీంట / ఘూల్లుమనిరి.

గీ. అనిన విని వాని కున్నతాననమొసంగి

“యొనఁగఁదగు నాషధం బాయు / వొనఁగఁగలమె?”

యనివచించి భస్తాదిలేహ్యముల నొనఁగె

హేమసుందరు నైపుణ్య / మెన్నఁదరమె.

వ. ఇట్లెల్లఁ బ్రీయవాక్యములందనిపి వీడ్కొల్పి యనంతర
ము వృద్ధవేశ్యజూచి మందస్మితమండితముఖమండలుండై
నీవునచ్చినకార్యం బే మనిన నామె సవినయంబున మృదు
హధురవాగమృతంబు వర్షించుచు నిట్లనియె.

—* వసంతోత్సవాహ్వానము *—

ఉ. కమ్మనికుందనంబనఁగ / గ్రాలెడుచక్కఁదనంబుఁగల్గి లో
కమ్మనవైద్యరాజులనఁగ నుతికెక్కిన మిమ్ముఁజూచుభా
గ్యమ్ముఁ భింపకుండనిపుడయ్యదిచేకురెసంచునెంతయున్
నెమ్మదిసంతసించెద గఱించెదమీసహవాససౌఖ్యమున్.

ఉ. అక్షయమైనసంపదయు / సంతకుహెచ్చినవిద్యయున్ సతీ
లక్ష్మీతచారులక్షణవిలాసములన్ గల యెమ్మెకాండ్రక
ధ్యక్షుఁడుసుందరుండుఘనఁగడంచుగడుంగడునాకుమారికా
మాక్షీవచించుడుండు నపుడప్పుడు నేవిసంతసించెదన్.

గీ. ఋతువులకు నెల్ల సామంత / మీవసంత

ముత్సవశ్రేష్ఠమగు వసంతోత్సవంబు

జరుపనున్నారు నేడు మాజాతివారు

తమరుసరసులురారా దగు | సమయ మిదియ.

వ. అనినవిని హేమసుందరుం డట్లయగుఁగాక యని యామె
వీడ్కొలిపి యిట్లని విత్కొంచె.

ఉ. వంతలపాలొనర్చి, ననుఁ బాసిన యాలలితాంగినెంచి నే
నెంతయుఁగుందుచుండఁ దనఁగియుంటికి రమ్మనివృద్ధవేశ్యవా
సంతమహాత్మవంబను విఁషణ్ ననుఁగోరనయంతనౌరనా
స్వాంతముచల్లనయ్యెఁగనులారఁగఁజూచెదఁగామిఁగామినై.

గీ. విటులు కామించి తుదకు నీప్సితముచెడిన
వెట్టులె మాటుపేరులఁ | బిలుచుచుందు
రంతమాత్రాన నేమయ్యె | నఖిలజనులఁ
గామియనుపేరఁ గామాక్షి | ఘనతఁగాంచె.

—♦ సంకల్పము ♦—

ఉ. చక్కనిచుక్కయంచు సరసంబులెఱింగినజాణయంచునా
జక్కవదోయిసొంపు నెకసక్కెమాలాడెడుచన్నుఁదోయిఁబెం
పెక్కినచానయంచువిటులెల్లఱుఁగామినిఁ గామినెంచి న
ల్లిక్కులఁ జాటుచుండురుగదే జగదేగమనోహరాంగిఁగా.

చ. వలచితిముద్దులిచ్చిబహుభంగులనక్కునగారవించి కో
రెల్లఁదుదిముట్టదీర్చి యలరించితినింటికిఁ బెద్దజేసితిన్
గులసతిరోసితిన్ గడకుఁగొంపమునింగినయట్టులిన్నియున్
దలపఁక కాళ్ళదన్నుకొని | తప్పిచరించునెగోపియక్కటా.

ఉ. ఇక్షుశరాసనవ్యధ స్రహించిమనంబును నిగ్రహింపఁగా
దక్షుఁడెవండు? గోపితలఁదన్నులతాంగి లభింపకున్నె నా
యక్షయమైన కల్మి కదిరా మదిరాక్షి సరోరుహాక్షి కా
మాక్షి లభించె నాదుకటవంతయుఁదీరె విచారమేటికిన్.

ఉ. చిన్నదియందకతై యని | చెప్పుదు రింతకు నామెతల్లి ర
మ్మన్నది సంశయింపఁదగు నామగవానికి? నాకులోప మే
మున్నది? తృప్తిదీఱధనమున్నది, యాపయిఁబ్రాయమున్నదే
మున్నదిచచ్చినంతఁదనువుండు నెఱుమానువుండు నేభువిన్.

గీ. ఆడఁబోవుతీర్థం బెదురైనయట్లు
బెదకఁబోవుతీగియ కాళ్ళబెనఁగినట్లు
లెలమి గామాక్షి వీక్షింపఁదలఁచినంత
నింటి కేతెంచిపిల్చె నీవృద్ధవేశ్య.

ఉ. కోపముఁజెందుఁగాక జనకుండుకులాంగనకుందుఁగాక యూ
క్షేపకులైనమూఢు లుడికిఁతురుగాక కులంబాగిన్ మన
స్తాపముఁజెంది-భీయని దిసంతులఁకొట్టినఁ గొట్టుఁగాక; నే
నీపయి విత్తమిచ్చి భరియిం చెదఁ గామినిమందగామినిన్.

చ. సరసత లేక దేహమునశక్తిరవంతయులేక కామిని
సురతసుఖంబులన్ బడయుచొప్పు నెఱుంగక జాణలైనసుం
దరులవరించియెలుకొను ధైర్యములేక వచింతురక్కటా
పరసతఃజూడరాదనుచు వారునపుంసకులంచు నెంచెదన్.

ఉ. సంపదఁ బ్రాయము న్మఱియుఁ జక్కదనంబుఁ గల్గితివాఁడ గా
మింపఁగ రాదె? వేశ్యలరమింపఁగ రాదె? సుఖంపరాదె? నా
పెంపుసహింప లేని యవి! వేకులులోకులు వీరి కేమి? లో
గొంపమునింగినట్లు కడుఁ గుండెదరన్యులసౌఖ్యవృత్తికిన్.
శా. ఈలోకంబునసౌఖ్య మొందవలెఁ గాకీజన్మమింకేల వే
శ్యలోలుండని లోకులందురని నే ? శంకింతునే? వృద్ధవే
శ్యాలాపంబుల వీనులారవిని నే ? నాశించితిన్; వేగమా
బాలారత్నముతో రమింపవలదా ? వైద్యాపదేశంబునకా.
వ. ఇట్లు వితర్కించి వసంతోత్సవంబు సందర్శింపనిశ్చయించి
ధౌతవస్త్రముల నలంకరించుకొని గృహంబుఁబాసి శీఘ్ర
గమనంబున.

—♦ వేశ్యవాటిక ♦—

చ. చనిచనిచూచెనుందరుఁడు సజ్జనదూషితదంభవాటికన్
వనరుహపత్రవద్ధటితఁ పంజరబద్ధసుమాస్త్రఘోటికన్
వినయవిలాసవేషయుతవిత్తవధూకులరత్నపేటికన్
జననుత తేహితత్తహితనాట్యకళంకిత వేశ్యవాటికకా.

వ. ఇట్లు వేశ్యవాటికంజూచి యందుఁ బ్రవేశించి,
సీ. తనుజూచియెలమి లేచినయట్లు నటియించి

యంచుకప్పధుప్పష్ట ? మెత్తుదానిఁ
దనుగాంచినంత జార్చినపైట నవరించు
వడువునఁ జనులఁ గేలిడినదానిఁ

దనమోమువీక్షించి / నెనరున్న రావచ్చు
 ననునట్లు లోనికి / నరుగుదానిఁ
 దనతోన నించుక / చనవున్నచందాన
 దరహాసముండేసి / ముటియుదాని

గీ. సుందరుండు వీక్షించి యానందమొంది
 నాదిగాక జన్మం బని / నవ్వుకొనుచు
 మీసములఁ ద్రిప్పుకొనుచు విలాసగతులఁ
 జనియె నావసంతోత్సవస్థానమునకు

సీ. ధన్వంతరియెవచ్చె / దర్శింపుఁ డనియోరై
 వాలుఁ జూపులఁ జూచి / వావిఁదెలుప
 రతియేడనున్నది / రతినాయకుఁడువచ్చె
 మేలుకొండనియోరై / మేలమాడ
 నాలోకదేవేంద్రుఁ / డీలోకమున కిప్పు
 డే తెంచె ననియోరై / యింపునింప
 నలరంభ నెడబాసి / నలకూబరుఁడువచ్చె
 నాశ్చర్యమనియోరై / నిశ్చయింప

గీ. నెన్నఁడునురాని వారిపు / డేగుదెంచి
 రనుచునోర్తుక సురభిచందన మొసంగ
 వచ్చిరని వృద్ధవేశ్యయుఁ / బలుకరింప
 నతఁడు కూర్చుండె నాసభాభ్యంతరమున.

చ. జరగెమహోత్సవంబు నరసప్రణతాప్రతిమానగానసు
స్వరనటనానుకూలవర | వారవధూపదనూపురారవ
స్ఫురితవిటప్రవర్షితవ | సుగ్రహణాగత చేటికాజనో
చ్ఛరితమహాప్రసాదజయశబ్దవిమోహిత నాకలోకమై.

—♦ వసంతోత్సవము. ♦—

వ. తత్సమయంబునఁ గామాక్షి తన నైపుణ్యముంజూపుతలం
పున నాట్యరంగపురోభాగంబున కేతెంచి,

ఉ. కంగులుదీర్చినట్టిఅవికకా జనుఁదోయి యణంగకుండ ను
ప్పొంగినయట్లునిల్చి జగి | మోవిని చిత్తుగవంకురింపమా
ర్దంగికుఁజేరి యాతనిమృదంగముపైఁగరమూనినాలుఁజూ
పుంగవపొంతనుండువిటపుంగవులంగరఁగింపఁజూచుచున్.

సీ. తళతళ తళలీను | జలతారుగాగర

పసిడినిగ్గులనింపు | భ్రాంతిఁగొలుప

నెత్తమ్మిపూవులకొత్తయిత్తయితావి

మెయినుండి దిక్కుల | మేలుకొలుప

అవికబిగింపున | తాపాడకేపారు

చనుఁదోయి పైటలో | గునిసియాడ

విడనాడ కేనాఁడు | వెన్నాడివేలాడు

కీలుజడంగ్రాలు | పూలురాల

గీ. ఘుఘ్మ మని గజ్జెలందెల | గర్వమణఁచి

తాళమానంబులంగూడి | ధ్వనులనీనఁ

బాటకనుకూలముగనుండు | నాటలాడి
కపటవినయాభినయముల | గరిమఁజూపె.

గీ. భలీభలీబాగుబాగు వహ్వయటంచు
చాలురా మేలుమేలురా | జాణయనుచు
సౌర యయ్యారె యొయ్యారి | యశానటంచు
సభ్యులెల్లఱుఁబొగడిరి | సంతెసమున.

శా. గానప్రక్రియకానుకూల్యముగునాకంఠంబు, విన్నాణమా
నానాట్యంబుమనోజ్ఞమాభినయం | బాతాళ మామేళమ
త్యానందంబుఘటింపమైమఱచిచోహంభోధి నోనీదుచున్
మానంబూ నెనుహేమసుందరుఁడుబొమ్మంబోలిని శ్చేష్టుఁడై.

సీ. పెండ్లాడ నని యింట | బీరంబులాడిన
వాఁ డామెనపుడ పెండ్లాడనెంచె
భార్యఁబాయని యేకప్రతీవ్రతుఁ డొక్కఁ
డాజాణమైతివి | నిభిచుతించె
సన్యసింపఁదలంచు | జనుఁ డొక్కఁడామెతోఁ
బెంపొంది పైసన్యసింపనెంచె
ధనమేటికింక యీతినువేటి కీమెఁ గూ
డెదనంచు యొకలోభి | యెదఁదలంచె

గీ. విత్తహీనుండ ననికుందె | విటుఁడొకండు
జవ్వనమణంగెననియేడ్చె | సరసుఁడొకఁడు

నమయమూహించెభాసింప | జాణదొకఁడు

డెందమేమయ్యెనెఱుంగఁ దాసుందరుండు.

చం. అలరులఁ దేనె లూరినటు | లాధనకామిని పాడినట్టి పా
టలవిని పాడినప్పుడు తడంబడకుండఁగ నాడినట్టి యా
టలఁగనియొక్కజూదరి, యెడందఁగడుంగడుమెచ్చెనేఁడునే
గెలిచినవిత్తమిచ్చెదనుఖంచెదనంచు విమోహితాత్ముడై.
మ. తనపిత్రార్జితవిత్తమున్ సరసుడై | ధ్వంసంబుఁగావించి, ని
ర్ధనియైవేశ్యలపొందికన్ దలంచుచున్ రంజిల్లు దేనాంగుఁడా
ధనకాంతామణియాటపాటలకెడందన్ మెచ్చించింతించె, ఛీ
జననంబేటికిఁ బేదనై తిననుచున్ | సంభోగవాంఛామతికా.
చం. పసఁచెడిపేదయైనయొక్కవైశ్యవరుం డపుడామెఁజూచి సం
తసమునమెచ్చె నొర! తఱితప్పెగదా యిపుడేమియున్న దీ
యొసపరిసానినేబ్రదికియండినయప్పుడు చిక్కియున్న నా
మసకమెనంగఁగూడికఁ మాన్యమొసంగ నెయ్యంచు నెమ్మదిన్.
వ. అత్తరి నా హేమసుందరుండును వ్యామోహితాత్ముడై
యమందానందంబు డెందంబునం గ్రొందుకొన నమ్మంద
యానంజూచి,

మ. భళిరాయియ్యది నాట్యరంగమె? నవస్వర్గంబయకాగ కయీ
యలరుంబోణియుమర్త్యకాంతయగునే! యారంభయకాగాకకో
యిలయొక్కించుకకూయుఁగాకగలదే! యీపాటయీయాట; నే
గలిమింగొంచినదానికి స్థలముగాఁగి మాక్షిఁ గామించెదన్.

ప. అని యిట్లతం డూహించి, యమ్మహోత్సవానంతరమునఁ
గామాక్షి నివసించు గృహంబున కేగినంత, లోనుండి
యావృద్ధవేశ్య వీక్షించి, తనకుమారిం బిల్చి,

ఉ. ఎన్నఁడురానియీసరసులిప్పుడువచ్చిరి, రూపుఁదాల్చి సం
పన్నిధివచ్చె; నీగృహము | పావనమయ్యెనుమాడవేమి నీ
కన్నుల పండువయ్యెనని | కమ్రవచోవిభవాభిరామయై
మున్నెదురేగిరండుగృహముగఁగఁడుడంచునుదెచ్చిలోనికిన్.

ఉ. రండునియాదరించిపలు | రంఁగులఁగ్రాలెడుపీఠమందుఁ గూ
ర్చుండగనిచ్చి, పైవిసయ | ముట్టిపడన్ దమ రీపురంబునం
దుండియు మానివేశమెటులుండునొచూడరువైద్యవిద్యలో
బండినవారు,ఖ్యాతిఁగల | పండితు లీముది లంజెఁజూతురే.

చం. అనవుడుసుందరుండుదగఁహాసముమీసములోరహ్మంప ని
ట్లనియెను; రాకయుండఁగల | నా? యపుడప్పుడురాఁదలంచుచుం
దునుసమయంబుచిక్కదు; జనుల్ ననుభావకయావధంబుల
న్గొనిచనుచుందురెట్టులొన | గూడునుకాలముమిమ్ముఁజూడగన్.

చం. పురిఁగలపేదసాదలను | బోచుటకై మనయూరిరాజుగా
రిరువదివేలరూప్యముల | నిచ్చిరి మంచుల కంచు నందుచేఁ
బరులనుజూడఁగన్ గృహముఁ | బాఁయఁగఁగాలముదిక్కుకుండెనె
ప్పరసున్నెనరాఁదలఁచివచ్చితి మీసభఁజూచిమెచ్చితిన్.

—| సుందరుని వికత్తనము. | —

సీ. వైద్యుల మెప్పించి | వైద్యనాధఖ్యాతిఁ
 దేజర్లితి వంగదేశమునను
 వరపండితులమించి | వాదించి యోడించి
 దీప్తించితిని యోధదేశమునను
 ధన్వంతరియనంగనన్వర్థమగునట్లు
 తార్కాణముగనుంటి | దక్షిణమున
 వైద్యరాజఖ్యాతి | బహుమానములఁబొంది
 సంచరించితిరాజసభలయందు

గీ. దృప్తిదీప్తింగ విత్తమాన్జించినాఁడ
 వేలకొలదిగ వెచ్చింపఁ | జాలినాఁడ
 వైద్యులకు సద్యశంబు శాశ్వతధనంబు
 దానికేగశంక మొదవిన | హానివచ్చు.

గీ. వైద్యులకు జారవృత్తి స్వభావ మగుట
 నించుకంతలోపంబు వీక్షించిరేని
 కింవదంతులఁ బుట్టించి | కేరుచుండు
 లోకులను నమ్మవచ్చునే | కామలరయ.

పరదూషణము.

గీ. అనుపూర్వ రాజవైద్యవరులనఁగ
 ఘనతఃకీన వారింట | జననమొంది

యుంట నధికవిఖ్యాతితో / నొప్పుచుండె
జారుడయ్యను మాధవాచారియొకడు.

ఉ. జారుడు దుష్టవర్తనుడు / సజ్జనదూషితుడైనమాధవా
చారి కొసంగెభూపతిభిషజ్కుణి యన్ బిరుదంబునిప్పురిన్
జారులు కారవించెదరు / వైద్యమెఱుంగఁ జెప్పింగినట్లు సం
చారము జేయుచుండుజనసమ్మత మొందిన కారణంబునన్

ఉ. ఆతనివృత్తివేశ్యలగృహంబులయొ దభివృద్ధిఁగాంచె; వా
క్పాతురిజూపు; నొషధ మొసంగఁగఁ జేవయులేదు దంభవి
ఖ్యాతినిఁబట్టి వైద్యవరుఁడంచునుతింతురు పౌరు లింతకున్
హేతువువేషధారియతఁడెన్నఁడుజూడఁడువైద్యశాస్త్రమున్.

ఉ. పేదలనుండివిత్తము లభింపకయుండుట యట్టులుండె; నే
మాదిరివారలైన నొకమా రతనింగని పిల్చినంతనే
యేదియొచ్చివచ్చు ధనమేమియుఁగోరఁడువైద్యరాజమ
ర్యాదనశించె నీపురమునందున నాతనికారణంబునన్.

గీ. అందుచే జూవె నే నపఖ్యాతియనిన
నధికముగభీతిఁబొంది గృహంబుఁబాయ
ననుచు శ్రీరంగనీతులనాడుచుండ
వానివీక్షించి యావృద్ధ / పలికెనిట్లు.

శా.మీ రేణిట్లువిచార మొందినమదిన్ / మేమెట్లుదుఃఖంతుమో
వారస్త్రీలిపుడందఱెందఱని నేభాపింతులెక్కింతు ? నం

సారస్త్రీలని వారకాంతలనియున్ / శక్యంబెభేదింప? నిం
కేరీతిన్ బ్రదుకంగవచ్చు నకటా! యేమందునిక్కాలమున్.

—|| జారస్త్రీ దూషణము ||—

సీ. విటులనువంచిచి / పెద్దమేడంగట్టె
నడ్డుమీటి చరించు / నొడ్డెముండ
మన్నింపఁదగిసట్లు / మన్నెంబులార్జించె
బహువేషములఁదాల్చి / బలిజలంజె
ఈడిగిలంబడు / వేడుక కాండకు
వగలాడియయ్యె నీడిగలమగువ
అది యదృష్టంబేమొ / యందటితలఁదన్నె
నిపుడు దూదేకుల / యెమ్మెలాడి

గీ. నాగరత్నాది నూతన / నామములను
బెట్టుకొని వీరలిప్పుడు / పెద్దలైరి
సానులావీరు మాకు సైతానులైరి
సంకరంబయ్యె మాజాతి / స్వచ్ఛమయ్యు.

చం. వెడఁగులఁజూచివీరువలఁపించెదరయ్యదియట్టులుండ న
న్నఁడువినమిట్టివితఁదమ! నాధులకన్నులదుమ్ముఁగొట్టిమా
పడపుఁ బడంతు లేడ్చుటకు! బాఁపనసానులు లేచిరింక మా
కడుపులునిండవచ్చునె జగన్నుతకీర్తి ఘృణీభిషజ్ఞానీ.

సీ. కోమటిజగ్గయ్యఁ / గొంపమ్మకొనునట్లు,
జోగిఁగావించె ని / యోగిభామ

[7]

ద్వితీయాశ్వాసము.

మగనాండ్ర కియ్యది | తగునె భర్తంబాసి
 సైవ్విరిణియయ్యె వ్యాఘ్రశారినారి
 రానివానిదెతప్పు | రతులనుమెప్పింపఁ
 జాలినజాణ వైష్ణవ వధూటి
 వాలుఁజూపులఁజూచి | వలపించుఁ గుసుమాస్త్ర
 ఘోటిఁబోలిన వెలఁనాఁటిజోటి

గీ. అతులబలులను పదిమంది | నైవనోచ్చ
 సాటిలేనట్టి కాసలఁనాఁటిబోటి
 విటులగర్వం బణంచు ద్రావిడులపడుచు
 సాను లమితక్షుధావ్యధా | గ్లాచులైరి.

మ. తొలుతద్దానొకలంజయైవిటులసోత్తున్దోఁచుటట్లుండఁగూఁ
 తులనల్లుండ్రనుజేరనీయక జనుల్దూషింపఁగా నక్కటా
 కులటావృత్తికి హెచ్చరించి ధనముంగొల్లాడు నేవేళ మా
 యలమర్మంబులఁబన్నుచుండుఁదగునేఁగూఁవీధియమ్మన్నకున్.

గీ. బాఁపనమ్మలు కొంద టీపట్టణమునఁ
 బగలు సంసారిణులఁజోలి | పలుకుచుండు
 సానులంబోలి రాత్రుల | సంచరింతు
 రేమనఁగవచ్చు మాయోగ | మిట్టులుండె?

సీ. పగలుముసుగూని | వరవితంతువుమీఱుఁ
 గామినియై రాత్రి | గణముఁగోరుఁ

బగలు శుద్ధవిభూతి / ఫాలంబునందీర్చు
 రాతిరి ఘనసారభూతిఁ బేర్చుఁ
 బగలు రుద్రాక్షంబు / లగణితంబుగఁ దాల్చు
 వలపూర రాత్రి స / క్కులనుబొల్చు
 బగలు చక్కనిజరీబట్టలం గడుఁదిట్టు
 రాతిరి నట్టివస్త్రములఁగట్టుఁ

గీ. బగలు జారిణులంజూచి / పరిహసించు
 సరససల్లాపముల రాత్రి సంచరించు
 విటులనంచించు నీరీతి / విధవయోర్తు
 ఎల్లిదంబయ్యె మావృత్తి / యెట్టు లోర్తు.

గీ. ఎండరేయెండనెన్నఁడు / నెఱుంగనట్టి
 సతులఁ గూడనంతఃపురసౌధములకు
 విటులు స్త్రీవేషధారులై / వెడలుచుండు
 మాకు వృతిరేకముగనుండు / మన్మథుండు.

వ. అనిన విని యక్కపట వైద్యుండు,

చ. సరిసరిచెప్పకేమి వ్యభిచారగుణం బిల నన్నిజాతులం
 దిరవుగ నాటుకొన్నయది / యెవ్వరెఱుంగరు దానికేమి నీ
 వరసుతనేలుప్రాపకుఁ డెవండనినంతనె సొంపునింపుచున్
 గరితయనంగఁ గామినిగ్రక్కుననాదలవంచెనత్తటిన్.

వ. వృద్ధవేళ్య యిట్లనియె.

గీ. వినుఁడు మీనాక్షి కామాక్షి | యనెడుకూఁతు
లిరువురున్నారు చిన్నది | యీలతాంగి
అకట! మీనాక్షి పెద్దది | యామెయిపుడు
కందువాటె లూతారోగి కారణమున

గీ. నీతియుక్ ఖ్యాతియుక్ లేని | జాతులందు
నరయ మాజాతి యభిహీన | మయ్యె నకట
ధనము ముఖ్యంబుగానెంచువనిత కింక
ప్రాపకుల కేమిలోపంబు | వైద్యరాజ.

ఉ. మన్నెములకొనువర్ణ బహుమానములకొరతనాలపేరులన్
గ్రన్నననెన్నియెసనెక | రాత్రికిఁబూటకునొక్కమాటకున్
కన్నెకునిత్తుమంచువిట | కాండ్రివదిం చుచుఁబోవుచుందురీ
కన్నులఁజన్నులకొ గరయఁగంబునముట్టివచితునొట్టుగా.

మ. ధనమా! సావనమింతకున్ దగినవిద్వద్వృద్ధ్యనేగానియ
న్యనివీక్షింపనుమాటలాడననుచున్గూర్చుండెఁగామాక్షియా
ననికానిమ్మనిమిన్నకుంటి నెవఁడ్రయ్యా యట్టివాఁ డొక్కనిం
గననానే? మిముఁబోలువారుగలరే | త్కొంచుండలింజెప్పుడీ

సీ. అనవద్యహృద్యగద్యాది పద్యాన్విత
భవ్యకావ్యంబులం | బలుకఁగలదు
గండుఁగోయిలమూకదండెత్తి నట్టుల
నరసస్సగీతంబు | జరుపఁగలదు

కలవాణి మగువాణి | వలపించుచందాన

నింపుగా వీణవాయింపఁగలదు

ప్రాణ మున్నట్టుల | రంగులసొంపు ర

హింపఁజితములఁ జిత్రింపఁగలదు

గీ. లాస్యమున నీమఁ బోలు చంద్రాస్యలేమ

మీరు వీక్షింపలేదె కన్నార నేమి?

చెప్పటకు సిగ్గుగానుండు | సృష్టియందు

నుదతిఁ బాలింపఁగా నరసుండు లేడు.

వ. అని వచించి, కామాక్షింజూచి, మఱియు నావృద్ధ
వేశ్య యిట్లనియె.

ఉ. గోలవుగాక నీవు వెలకొమలివే? నెఱజాణ వాడువే?

చాలునుచాలుమెచ్చఁదగు సానివిఁకమ్మనికప్పురంపుఁదాం

బూల మొసంగవేమి? చనవుంగొని యంచుకపల్కవేమి? నీ

లీలలఁజూచి వారలు బ్రతేయనిమెత్తురె? చిత్తమిత్తురే.

వ. అనిన విని యక్కామాక్షి.

చ. వలపిగురొత్తసుందరుని వాలికచూపులఁ జూచియేమియుం

బలుకకవక్కలక సురభివస్తుచయంబును సంగ్రహించిలో

నలరుచు నెండిపల్కెరమునందిడిపైఁదెలనాకు లేర్చుచున్

జిలుకలఁజట్టుచుండె దనఁవేరుపుఁగూరుపు విస్తరిల్లఁగన్.

వ. అట్లు చిలుకలం జట్టుచు నానెఱజాణ,

ఉ. సాత్తుహరింపగా సొగసు / జూపులరెప్పల నప్పళించుచున్
జిత్తముపల్లవింప విట / శేఖరుమెల్లగఁ జూచినవ్వు; ను
న్మత్తతమోవినొక్కుఁబలుఁ నాటగవిత్త మొసంగినంతమో
మెత్తెడులంజె కిన్నివగ / లేటికి? మూఢుఁడెఱుంగఁ జాలు నే.

ప. తత్సమయఁబున హేమసుందరుండు వృద్ధవేశ్య కిట్లనియె.

చ. స్థిరముగనొక్కవాక్యమువచ్చించెద మా నమునిండినంత నే
యిరువదియైదురూప్యమాలనిచ్చెద; నాపయి నప్పుడప్పు జా
భరణములిచ్చువాడఁగఱివాతెఱవాగల యాస్తియంతయున్
గరమనురక్తినిత్తు ననుఁగదని యన్యని జేరకుండినన్.

వ. అనిన విని వృద్ధవేశ్య యిట్లనియె;

ఉ. పొచ్చెమా లెనిమిదవలపు / పొల్లగు నే?దయ నేలుకొందుమీ
మెచ్చులకున్న దేవిలువ / మీకునుమాకును బేరమున్న దే?
ఇచ్చకువచ్చెనేని ధనమిత్తురు భూముల నిత్తు రింతకే
మిచ్చిననిచ్చువారె తమయెన్నిక కెక్కినప్రాణకాంతకున్.

సీ. పదివేలురాబడి వచ్చుమాన్యము లిచ్చె

సరసీరుహక్షికి / శంకరుండు

ఒడలునిండఁ బసిండితొడవుల నిడ లేదె

జీవరత్నమునకుఁ / జిన్నసెట్టి

ఒక్కరాత్రికిఁగాదె / యొక్కగ్రామం బిచ్చె

మధురవాణికి నాఁడు / మాధవుండు

మిన్నండ కొనుగొప్ప మేడఁగట్టింపఁడే

కృష్ణ వేణికి జెమ్మి కృష్ణమూర్తి

గీ. వలపులిగురొత్త ముద్దులవలపుకాండు
ప్రాణకాంతల కేమియరాదు చెపుడి?
మెచ్చులిచ్చి యేమిచ్చిన / నిచ్చువారె
వలపులకు వేడుకలకింక / విలువగలదె.

చ. అరువదియేండ్లుపైఁబడియెంతకుడుందఱిచూచుచుండె; నే
నిరువదియేండ్లదాసనయియేపుగనుండునె? కల్మియేటి కీ
సరసిజనేత్రమికిపుడొసంగితి నెవ్విధి నేలుకొందురోరుల్.
యెఱుఁగరెవైద్యనాథులుపరేంగితముఁగ్రహించు నేర్ప

డి. మీదయయున్నఁజాలుచుని మేషములో సురరాజ్యమబ్బునీ
పైదలిమిపదాబ్జములఁ బాయకయుండినలోపమున్నె? నా
కేదిసుఖంపగాసచయి మెక్కడనుండిలభించు? గల్మిఁగొం
పోదునె? యక్కటా ముసలిముండనుకాటికిఁగొళ్ళుచాచితిన్

డి. కోటియొసర్చుమీసుగుణికోటియెదిక్కనియాశ్రయించునీ
బోఁటియదృష్టమెట్టిదియొబుద్ధిగ్రహంపఁగనానె? యంతకున్
గూటికగుడ్డకున్ మఱియుఁగొంపకు లోపముసంభవింప దే
నాటికి నిశ్చయంబు విటినాయకధిక్కుతవిత్తనాయకా.

గీ. నికరమైన ముహూర్తంబు / నిశ్చయించి
కన్నెటికమును బాపి యీకన్నెమిన్న

నేలుకొండు దాని యదృష్టమెట్టిలుండు
నట్లయగుగాక చింతింపనన్యమగునె ?.

చ. ఇ ట్లావృద్ధవేశ్య భాషించు నపసకంబున,

నీ. కంపులరవలతో / సాంపారుకమ్మలు

చెక్కులకొకవింతెచెలువ మొసంగె

దాంబూలమునఁగొంత / డంబుమీఱినమోవి

మందహాసంబున / నంద మొంద

వగలచే నగలచే / వలపించునెమ్మన

వలిపంపుజలతారునలువగ్రాల

గబ్బిగుబ్బలయుబ్బ / నిబ్బరంబణచిన

పైఠిణీఱవికెపై / బైటజార

నీ. బెళుకుకొనునజాళువాతళుకు లొలుకె

గరయుగంబున వెండిపల్లెరముఁబూని

యందియలమోత వింపొందు / మందగతిని

యల్లనల్లనఁదరిజేరి / యామిటారి

నీ. లేనిజ్జ నటించుచు / లేనితీవి

వగలఁజూపుచు నందిచ్చె / బల్లెరంబు

నైదుకానులఁ బడవైచి / యావిటుండు

వీడియంబును గైకొనె / బెంపలర్ప.

చ. అట్లతండు వీడియంబుఁగైకొని వృద్ధవేశ్యంజూచి, నీవని

నట్లు తగినముహూర్తంబు నిశ్చయించెద; తన్నుహూర్త

వేళ నీకుమారిం గనకాభరణాలంకృతంజేసి నూటపది
యారులం గానుకగా నొసంగెద, మిగిలిన మర్యాదలం
గూర్చి నీకుంజెప్పఁగా నేటి కని లేచి సలువ నావృద్ధవేశ్య
యిట్లనియె.

శా. చేతో జాతుఁధిక్తఁఁచుజిగితోఁజెల్వొందుమీమేను;మీ
రేతన్మాతృత ? కామినేలఁగలవారీమాటయిట్లుండఁగా
లూతారోగనివారణార్థమయి యిల్లున్ గుల్లఁగావించితిన్
మీతోఁజెప్పకతప్పు నేయకటమామీ నాక్షిఁగాపాడుడీ.

చ. అనవుడుసుందరుండువివిధౌషధముల్ గల వెన్నియైననుం
గొనఁదగునిట్టి రోగములఁగోటికి హెచ్చగబాగుజేసితికా
ధనికులుభూమినాయకులునావరవైద్యమునెన్నుచుందురే
ననయమువేయినూటపదియారులఁగై కొనువైద్యనాధుడన్
వ. అని వదించి హేమసుందరుండు తద్గృహంబుఁబాసించనియె
లనంతర మావేశ్యమాత కామాక్షింజూచి యిట్లనియె.

చ. ఇదివఱ కెందఁకెందఁజినియివ్విధి బూమెల మోసపుచ్చినం
పదలహరించియుండము;ధ్నుఁగ్రవంబనియాతఁడువిశ్వసింఁచెనీ
వదనముఁజూచి నీనటనవైభవముంగనిసొక్కిసోలితొ
నదవదఁజెందెమోహసముదగ్రత; నేమనవచ్చుఁగామునిన్

—♦ వృద్ధవేశ్య ప్రగల్భములు. ♦—

ఉ. చెప్పెదనొక్కమాట విటశేఖరులంగరఁగించునేరుపుం
జొప్పునెఱింగి తేనియలుజొబ్బిలుపల్కులఁబల్కివిత్రమున్

గుప్పులుగాగడింపవలె; గూరిమి, బేరిమి, జూపియెమ్మెలన్
జప్పున వీనిలోఁ బఱచి | సంపదలన్ హరియింపఁగావలెన్.

గీ. తాళిగట్టినమగఁ డఁటే | తలిగుబోణి
వీనితలఁదన్ను సరసులు | వేనవేలు
ఇతనివిత్త మే పాటియో | మతినెఱింగి
సాగనంపుము వేగమే | స్వస్తిజెప్పి.

చ. ఒకనికి ముద్దులిచ్చి, మఱియొక్కనితో సరసంబులాడి, వే
తొకనిని కొఁగిలించి, మఱియొక్కని రమ్మని కన్ను గీటియిం
కొకనికి స్వస్తిజెప్పి మఱియొక్కనితో రతికేళిఁదేలి ప్రా
పకుని వరుండఁబెట్టఁగల వారలతాంగికి లోపముండునె.

ఉ. ఆటవెలందికిం దగినయందముఁ జందము లేక యుండినకా
బైటచుజూర్చునేర్పు, చనుబాతులఁ జూపియుఁ జూపనట్టి సఁ
య్యాటలుమందహాసపరిహాసములక నువుఁబువ్వుఁదేనఁబో
ల్మాటలుఁచాలుమాపుటకుఁ ముండులుచూకులు పెక్కు లేటికిన్.

ఉ. ఎమ్మెలు బూమెలుంగల వ నేకములయ్యవి కానరానిమేల్
సొమ్ములు వారకాంతకుఁ బ్రసూనశరుండు లభింపఁజేసె, నీ
వెమ్మెయి వీనివిత్తముగ్రహించి రహింపుముసాగనంపు మో
యమ్మరొయకావనంబుమనయా స్తిగనమ్మము నెమ్మనంబునన్.

గీ. యావనం బున్నయప్పుడు | యఖిల విటుల
ప్రాప్తకముఁ బొంది యాజ్ఞింపవలయు ధనము

యశావనములేని జీవన | మా వనంబు
గణిక యొకనితోఁ జేయునే | కాపురంబు.

సీ. వాలుమీలం బోలు | వాలికచూపులఁ
గనినంత నొక్కండు | కడు రహించుఁ
బండు వెన్నెలనిండ | మెండుఁగ బకపక
నవ్వినంత నొకండు | ననుపుటొందు
ఘనఘనాన్నాపురస్వనము లిఁపొదఁగఁ
దన్నినంత నొకండు | తనివిఁజెందుఁ
దాంబూలరాగంబు | డంబారనవ్యచు
నుమిసినంత నొకండు | బ్రమసిపడును

గీ. సరసగోష్ఠికి నొక్కండు | సంతసించు
ముట్టినన్ బాడినన్ జేరి | మూరుకొనినఁ
గసరినన్ గాఁగిలించిన | నెనఁగుచుండు
నొక్కఁ డొక్కఁడో చక్కని | చుక్కవింటె
భేదమున్నదె? విటులకు | విటపులకును.

సీ. సోమసుందరుఁ గోరి | కామించి ప్రేమించి
జోగిఁ గావించితి | సుందరాంగి
నాడు స్థానాచార్య | నాచాయకుం దిప్పి
కొంపనమ్మించితిఁ | గోమలాంగి

విశ్వనాథుని మెచ్చి / విశ్వసింపఁగఁజేసి

చేతి కిచ్చితిఁ జిప్పఁ / జిగురుబోణి

పద్మనాభున కంకఁబాంధవంబును గూర్చి

యిల్లు గట్టించితి / నిందువదన

శ్రీ. ఆవిలాసంబు లారంగు / లాహరంగు

లాసాబగు లాహంగులా / యాబెడంగు

లహహ యావన్నెలా చిన్నె / లనుపమాంగి

తలఁచుకొన్న నిప్పుడుఁ బులకలుజనించు.

చ. నాయనుభవం బెంతయని చెప్పు గలదాన, విటులు వచ్చు
వేళయ్యె యె భుజించి సిద్ధంబుగ నుండుమని యావృద్ధ
వేశ్య కామాక్షితో లోకరిగె అనంతరమున.

ఆశ్వాసాంతము.

మ. హరకోదండవిఖండనా! యతులశౌర్యాచార్యధీమండనా!
శరపుంఖాంకితకుండలా! నిజయశస్సంఘన్నభూమండలా!
వరభక్తాంబుజభాస్కరా! సురనుతబ్రహ్మర్షిహృత్తస్కరా!
అరిభూనాయకలోకశిక్షక! యహాల్యాదేహసంరక్షకా!

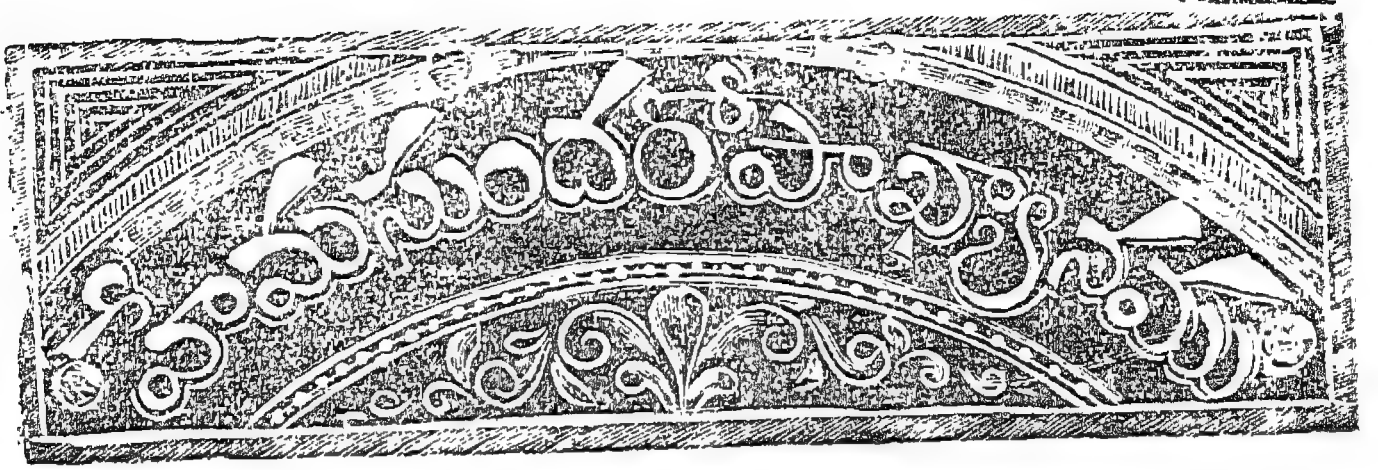
మాలిని. మదవదరికులాంతాఃప్రసూతాప్రాణకాంతా
కదనతలకృతాంతా / క్షత్రీభూరుద్వసంతా

పదగమితవనాంతా | భక్తకేళీనిశాంతా
విదితసుగుణవంతా | విస్మయతీర్థికాంతా.

గద్య. ఇది శ్రీరామచంద్రకరుణాకటాక్ష ప్రసా-
దిత సత్కవితాలతా ప్రసూనాయమాన
నవీన ప్రబంధంబైన హేమసుంద
రోపాఖ్యాన గ్రంథంబునం
దు త్త రో దంత మను
ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీరామచంద్రాయనమః
శుభమస్తు — అవిఘ్నమస్తు

తృతీయాశ్వాసము.

- కం. శ్రీచూనినీకు చద్వయ
సీమా! కాశ్మీరపంక ! చిహ్నితవత్సా!
కామాదిపర్వశిక్షా!
భీమాహవకార్యదక్ష! ! పృథివీరత్సా!
గీ. అవధరింపుము నీకు నామాంకితముగ
నొప్పిదంబుగ నిప్పుడు ! చెప్పబోవు
నవసుధారసమిళితసూనమకరింద
బిందునందోహమైన నవీనగాథ.
గీ. అఖిలపామరజన వంచనావగుణ ధు
రంధరుండగు నాహేమసుందరుండు

సత్వరంబ సువర్ణంబు | సంగ్రహించి
స్వర్ణకారున కిచ్చె నాభరణవిధికి.

వ. అట్లతం డాభరణనిమిత్తము కొన్నిదినంబులుగడపి యొక
నాఁ డేకాంతమునఁ గూర్చుండి నిజకార్యముంగూర్చి చిం
తించుచుండు నవసరంబున,

గీ. స్వస్తి; ధనసిద్ధిరస్తు, దీర్ఘాయురస్తు
మంగళానిభవంతు తే | మానినీ వ
శీకరణతంత్రయనుచు నాశీర్వదించి
వచ్చికూర్చుండె బ్రాహ్మణవరుడొకండు.

వ. వచ్చినవానిఁ జూచి యాహేమసుందరుం డిట్లనియె;

గీ. ఇంతకాలంబు ననుఁబాసి | చింతఁదక్కి
దివ్యపుణ్యస్థలంబులఁ | దిరిగితిరిగి
వచ్చినాడవు నినుఁజూచి | మెచ్చినాడ
మఱచితే నాదున్నహంబు | త్కూసురేంద్ర.

ఉ. అనవుడువానిఁజూచిహృదయంబుననించుకసంతసించి, నీ
నెనరునఁగాదెయ్యజననిశ్చితపుణ్యనదీనదంబులన్
ఘనులమహామునీంహ్రీల జగన్నుతదేవతలఁబురంబులన్
గనుఁగొనినాడ నీసదుఁకారము నెమ్మది విస్మరింతునే?

గీ. సఖ్యమును విస్మరింపఁగ | శక్యమగునె?
అరయ సఖ్యంబునకు దూర | మనఁగఁగలదె?

బర్హిమేఘంబులును, పద్మభాస్కరులును
కుముదచంద్రులుమనకు సాక్షులుగనుండున్.

వ. అని యిట్లాభూసురుండు వచింప నొనని తలయాచి
యాహేమసుందరుం డిట్లనియె;

గీ. సరససంగీతసాహిత్యగరిమఁజూడ
సానులందునుగలను నిశ్చయము సఖుఁడ
నీవు వీక్షింపవై తూర్ణతేవుగనక;
వరవసంతోత్సవం బొందు | జరగె నిచట.

గీ. నాఁడుకామాక్షి యనుచారసారసాక్షి
యాటపాటల నలరించె | నఖిలవిలుల
నావిలాసంబు లాహూవభౌవములు
చూడవలెఁగాక చెప్పిన | సొగసుచెడదె.

గీ. అహహ కామాక్షి పదనశఁశాంకలక్ష్మి
అతులమణి నూపురా రావజితమరాశ
అధరనిర్జితబంధూక; | ప్రాణసఖుఁడ
యామేశరదాగమంబన | నతిశయిల్లు.

గీ. చక్కదన మిట్టిదని చెప్ప | శక్యమగునె?
అహహ! సౌందర్యలక్ష్మికి | నాలతాంగి
తిలకమగుఁగాక; యారతీదేహమునకు
కాంచనాభరణం బగుఁగాక సఖుఁడ.

గీ. ఎలమినానాడు దానింటి | కేగియుంటి
జెప్పవచ్చునే? నీతోడ | జెప్పకేమి?
వలచివలపించిపలుకుల | నలరజేసె
వలపు బంగరుబొమ్మయా | యలరుగొమ్మ.

గీ. ఏగ్రహించితి | జూవె నీ | యింగితంబు
నేనెఱుంగనిసాను లెం | దైనగలరె?
వలపులేదనుపలుకు ధ్మనివంబయగును
మోదుగుంబూవులకును తోపాలతులకును.

చం. రసికజనావతంస! మకరధ్వజశాస్త్రరహస్యవేదివే
యొసపరిలాడినిన్ను గవియువ్విభులూరకయూరకుండునిం
పెసగవచించువాడ నతిహీనసుఖానుభవ ప్రసక్తి; నే
బనచెడిపేదనైతిగద | వారవధూపరిరంభ కామినై.

—♦ హితోపదేశము. ♦—

గీ. వారవనితాపరివ్వంగవైభవంబు
స్వర్గమనియెంచి కామినై | సంచరించి
చిత్తమిగురొత్త నకట వ్రచ్చించినాడ
నూర్జితంబైన యమిత పిత్రార్జితంబు.

చ. తలచినయంత నేయమితతాపముగూర్చునుచూచినంతనే
యెలమినిమోసపుచ్చి మతిహీనునిజేయును తాకినంతనే
వలపులగుల్లి మోహమనుచారిధిలోబడవైచునక్కటా
కులటతపించుగాకకులకొమలిబోలున? హేమసుందరా!

చం. వదరుదురొక్కవేళ, వలమంతకుఁజిక్కికృశించినట్లు ఈ
దుదురొకవేళ, నమ్మకముఁదో ఁనటించుదురొక్కవేళ, న
వ్వుదురొకవేళ, లేనివలపుబ్రకటించుదురొక్కవేళ, సం
పదలహరింపఁభోగిచులమామలెఱుంగఁదలుబెయ్యెకిన్

గీ. వారకామినిమన్నధనిహిక్కిల
కపటరూపేధనంబునఁ | గ్రాలుచుగడు
విటులు యశావనధనముల | వేల్చివేల్చి
తుదకు జీవచ్ఛవంబులై | బ్రదుకుచుండు.

గీ. విటులు సంతతం బుమిసెను | పీకిగాను
హీనకాముకమృగముల | కినుపబోను
వలపుకాండ్రను వంచించు | వలపుచేను
హనిగలిగించునై తాను | సానిమేను.

గీ. మేలుకాండ్రను వంచించి | యేలుకీలు
భూరిసుఖసంకటంబులు | పుట్టుపోలు
కమ్మనిల్తుచోడోలు, పెద్దమ్మవాలు
బోర! నెలయాలు తో లూడి | నట్టిచోలు.

ఉ. చిక్కిన పాలుగారు నునుఁజెక్కులు గా వవినత్తగుల్ల లే
పెక్కినగబ్బిగుబ్బులవియేసారకాయలుగాక, సొంపుపెం
పెక్కినకావిమోవియగునే యదియెంగిలిబావిగాక, ఛీ
పొక్కిలిక్కిందచుడు నొక | ...యిక్కిలిపొక్క నేటికిన్

ఉ. హేయముగా దెచూచియు సహింపగవచ్చు నెవిత్ర కామిని
కాయమునంతలోనిసారకాయకులన్ వెలచానలూనుచు
దోయికి భేదమేమిగలదో? కపటానలకీలలైన కం
దోయిసారంగురంగులఁగఁగఁగొనివెంగలివైకలంగుదే ?

సీ. బుద్ధినాకర్షించు / పూతమెఱుంగుల
పైడినలాఁకైవడిదనర్చి
అత్తరుపూతతో / నతిరమ్యముగనుండు
కాగితపుగులాబికరణిఁగ్రాలి
మెఱసితఱుక్కున / మిఱుమిట్లుగొలుపు పా
వృట్కాలచంచల / వితముమెలఁగి
అందమింపంద నానందింపగాఁజేయు
సాయంసమయసంధ్యసరణిఁదనరి

గీ. పెదవినంటినపూఁదేనె / పెంపునింపి
అతివవిత్రవాతివ్రత్య / మవనియందు
నెట్లొ మూర్తీభవించిన / యట్లు వఱలు
వేశ్యవలచిన మగవాఁడు / వెంగలీడు.

సీ. భోగినుల్ కపటానురాగసంపాదిత
జీవసల్ ఘోరదుశ్శీలఖినులు
వైధవ్య మెన్నఁడు / బధింపకుండ వ
ర్తించువిలాసినుల్ / హీరహితలు

దష్టచేష్టితముల | దోషంబులేదందు
 దుర్నయనిర్ణయ | దుర్నివార
 ల తులమా యోసాయ | లభిమానశూన్యలు
 కరుణావిహీనద | క్రామమతులు

శ్రీ. రాజభయమించుకయులేన | రాజవదన
 లట్టవారలఁ గామించి | యాటపాట
 లనుచు నామోదముంబొంది | స్వార్జితంబు
 చిల్లిగవ్వగనెంచి వె | చ్చింపఁదగునె?
 సీ. హేమసుందరుఁ డౌర! | యెంతటివాడయ్యె
 ననుచు నోనాడుదు | రఖిలజనులు
 ఘనవైద్యుఁడగుఁగాక | కామినీపరతంత్రుఁ
 డనయేవగింతు | గృహస్థులెల్ల
 జారుండు కపటవేషధరుఁడు వంచనా
 పరుఁడంచుదూషింతు | ప్రాణసఖులు
 సంగబాహ్యుండు సత్సంగత్యహీనుండు
 నీతిదూరుండందు | జాతివారు

శ్రీ. అత్తమామలు ఛీయని | యాదరింప
 రాలుదుఃఖించి వెలిచవు | లభిలషించు
 బలుకుబడిపోవు వెలలేని | పరువుతోలఁగు
 నిల్లుచిల్లిగవ్వయిలేక | గుల్లయగును.

గీ. విషయముల నేవగించెను విబుధవర్యు
లిందియసుఖాభిలాషయే | హేమందు
రందువారాంగనాసంగమాభిలాష
నీచమచుచు నిందింపరే | నీతిపరులు.

గీ. అఖిలశాస్త్రంబు లెఱిగిన | యార్యవర్యు
లతివలనునమ్మరాదని | యందురంకు
వెలవెలందుల నేమనవలయు సఖుడ
వారల జయింపశక్యమే | బ్రహ్మకృత.

సీ. వలువలిచ్చినయంతః | బ్రాణనాయకయంచు
వగలవన్నెలఁజూపి | పలుకరంచు
రూకలిచ్చినయంతః | బోకలాకులనిచ్చు
ముచ్చటించుచుముద్దు | లిచ్చుమెచ్చు
గాసులిచ్చినయంతః | గామించుబ్రేమించు
దాసురాలనటంచుఁ | దారసించు
సొమ్ములిచ్చినయంతః | నెమ్మెలా బ్రకటించు
భోగింపు మనివేగ | కౌగిలించు

గీ. వలువ లీకున్న దూషించుఁ | బలువయంచు
రూక లీకున్నఁ బొమ్మని | యీకఁదుగించు
గాసు లీకున్న విరసించు | నీచుపెంచు
సొమ్ము లీకున్న నుమ్మలఁ | గుమ్మరించు.

గీ. వారకామినీ స్నేహంబు | వలచువలచు
కూర్చిచెలికాడవోట వాక్కుచ్చివాడ
సఖలనుఖసంకటములబ్బు; | సనుభవించి
పలుకుచుంటిని వెలలేనిభాషణముల.

వ. ఈయంశమిట్లుండె; మఱియు నొండరహస్యముగల దాక
రింపుము.

గీ. నీచసౌఖ్యానుకూలం బిగోచరంబు
చంచలంబు; కామాంధకాగించితంబు
జ్ఞానశూన్యంబు దాదిద్రోకారణంబు
దోహచింతాన్వితంబు, వ్యామోహమనఘ.

మ. జరవ్యాప్తిబలవేచివేచితుదకున్ సాధించు, బాధించుభీ
కరరోగంబులు శత్రువర్గమువలెన్ స్కాయంబుభుజించు, నే
సారిదిన్ బ్రోచినఁగానియాయువున్రసించున్ బిన్నభాండాంబువై
పరమార్థంబునుగాకతుచ్చసుఖకూళిల్వాంఛితురే సజ్జనుల్.

వ. అనిసవిని యవ్వైశికుఁడు తిరస్కారసహితమందహాసాం
చితవదనుండె.

శా. ఈవేదాంతము నీవెఱుగుదువుగా కీ నాటికెవ్వనికేన్
భావింపందరమానె? వేశ్యలకువిశ్వాసంబులేదంచు భా
షావైదగ్ధ్యముమీఱఁబల్కెదవువేశ్యాలోలరైయెందఱో
కైవల్యంబునుబొందిరీవెఱు గుడే త్మదేవతాఖండలా.

—♦ వేశ్యాసమర్థనము ♦—

సీ. మునుదాశకన్యను | మోహించి కీడించె

నాపరాశరుఁ డెట్టి | యార్యవరుఁడు?

వేల్పుసానింజూచి | వెంబడించి రమించెఁ

గౌశికుం డెంతటి | వైశికుండు

సురవేశ్యలంబట్టి | సురతి కేళిదేలె

మాందకర్ణియు నెట్టి | మానిచందుఁ ?

డానాఁడువంచించి | యలయవాల్యనుగూడె;

జంభవైరియు నెట్టి | సజ్జనుఁడు ?

గీ. చందుఁడు మహానుభావుఁ డాచరితమేల ?

దారుకావనభౌగవతంబులుండ

శివునిఁగూర్చి కృష్ణునిగూర్చి | చెప్పనేల ?

యీరహస్యంబు నెఱుంగనివారలెవరు ?

ఉ. ఏలఁగసొత్తు లేక, రమియించి సుఖంపఁగనత్తు లేక ప్రా

ల్లాలినవారలెల్లఁ గృతులన్ విరచించిరి నీతు లక్కటా

చాలు; నెఱుంగమే? నిగమశర్మకు లోపముగల్గె నే? యజామీ

భుఁడుమోక్ష మొందుటదిమిధ్యయె చెప్పుము బ్రాహ్మణోత్తమా.

వ. అనిన విని యవ్విప్పుం డిట్లనియె.

గీ. కృష్ణునింబోలి పదివేల | స్త్రీలతోడఁ

దానురతికేళిదేలుట | ధర్మమైన

క్రాపడింబోలి యేవురతగులమొది
తనదు కులకాంతమెలగిన | దప్పుగలదె ?

చ. అతటిస్వర్ణభరణంబులం గొని యేతెంచు స్వర్ణకాయం
జూచి, లోనికేగుమని కనుసన్నం దెలియంజేసి, నుండ
రుం డవ్విప్రవరునితో నిట్లనియె.

గీ. ఎంతలో నెంతవాడైతి | విట్టిసేతి
యిట్టిపరమార్థచింతయు | నెట్లు గలిగె ?
సేనుచిత్తంబు గ్రహియింప | నిశ్చయించి
వాడులాడితి నిబ్బంగిఁ | బ్రాణసఖుడ.

గీ. భోగశాలివినీవు విరాగివైతి
వౌనునీవనినట్లు సర్వాపదలకు
స్థానమగుఁగాదె? వేశ్యల | సంగమంబు;
సంతసించితి నీదువిజ్ఞానమునకు.

గీ. మగుడఁ గన్నట్టెదవుగాక | తగినరీతి
సిన్నఁగొనియాడ నెమ్మది | నిశ్చయించి
నాడనని లేచి, లోనికి | నవ్వుకొనుచుఁ
జనియె; నతఁడట్లయఁగాక | యనుచువెడలె.

చ. అట్లతండులోనికేగి, స్వర్ణకారుడొసంగిన యాభరణంబుల
నొందుకరండంబున రహస్యంబుగఁబొందికంజేసి యనంత
రంబున.

గీ. ఎప్పుడు సూర్యుండు గుంకు నే | నెప్పుడుదాని

యింటికేగెద నెప్పుడు | తుంటవిల్లు

గేరి రతిసంగరమున సుఖించువాడ

ననుచుఁ జింతించుచుండ నయ్యవసరమున.

చ. కటకట శీతరక్తిరణికాంతికినోపని యీవియోగులు

త్కటమగునాదుచండకరకాంతికిఁదాళుమరొక్కాయంచున

క్కటికముఁ బూనినట్టు దినకాంతుఁడు తీవ్రతదక్కివారుణీ

విటుఁడనువైఖరిక జరమివీధినిఁ ద్రిమ్మరె సానురాగియై.

— సంధ్యాసమయము —

చ. అరుణరుషల్ దిగంతములనంతట నెంతయుఁ బ్రజ్వలింప ని

ర్జరిఁగలనీరురక్తమనుభ్రాంతికిఁ జిక్కిమృగప్రకాండముక

బిరబిర నేగుదెంచి ప్రతిబింబితసూర్యునిఁ జూచి సాధ్వ స

త్వరితగతిన్ దొలంగినవిపావకకుండముగాభ్రమించుచున్

చ. 'మనపతి వారుణిన్ వలచిమాఁద్యమునన్ న్మతిఁదప్పిపద్మినీ

నినుననుఁ బాసె" నంచునల్లినీరవవాక్కులఛాయ మున్నుప

ద్మిని కెఱిగించిప్రాకృతికిఁ దెల్పుఁగ నేగెననంగనీడ, తూ[న్.

ర్పున కెగఁబ్రాకెనెంతయునభోమణిపశ్చిమదిక్పరుండుగా

గీ. జగతిఁ జక్రావనఖ్యాతి | సంతరించి

కువలయంబును పీడించు | కూరుఁ డీతఁ

డనుచుస్మితముఖ కుముదిని | యినుని, జూచి

పాదెనాన్మదబంధరధ్వనులెసంగె.

స్త్రీ. రాగాతిశయమున / రంజించి మునుమున్ను

పూర్వదిశాంగనన్ / ముద్దులాడి
యంతకంతకు మోద / మభివృద్ధిబొందంగఁ
బద్ధినినలరించి / ప్రజ్వలించి

వరకరంబులఁజూచి / వారకాంతనుపరి

రంభసంభ్రమపరిశ్రాంతఁజేసి
వైభవం బుడివోవ / విసుహినుడై యంతఁ
జరమాంగనన్ జేరి / సంగమించి

గీ. తనదుసద్గతిచ్యుతి లోనఁ / దలఁచి తుదకు

నకటనత్సృతతిహసించు / ననుచు వెఱచి

యేరికింగానరాకుండ / నేగె నినుఁడు;

అట్లయగుఁగాదె యమితకామాంధకుండు.

చ. వరుణునిమావటీఁడు మదఁ వారణదాహనివారణార్థమై

పఱచినశోణమృచ్ఛయమువైఖరిసంధ్యరహించినంత భీ

కరమగుదావపావకముగా మడినెంచిభయంబుపెంపునన్

బయివిడదిక్కులన్ విధురబాధకుఁదోడుగఁజక్రవాకముల్.

చ. జలరుహకత్రసంచయముచక్కనిశయ్యవిహారభూమియున్

వలపులనీనుపుష్పవనవాటి శ్రమంబు నివారణంబుగాఁ

గలువలతావితోమలసె / గమ్మనితెమ్మెరయైన నేమి తా

వలచినకాంతుఁబాసి వలవంతకుఁజిక్కెనుచక్రవాకియే

స్థలమునహాయిగామెలఁగఁజాలు;సుఖంపనుపాయముండునే.

చ. రవియనునట్టువుం డపరఁగముఁ బాసినయంతసంధ్యయన్
 యవనిక నెత్తివేగమె నిశావ్యాయ లాసికవచ్చి, రిక్కలన్
 బువులనుజల్లి బంభరసఁమూహముపాడఁగఁజోరసంచయం
 బవుననిసన్నుతింపఁగభయోనకమున్ నటియించె నెంతయన్
 చ. స్మరుఁడనునైంద్రజాలికుఁడుఁసాంధ్యరుగంబరమంబరంబున
 నృణచి, మహాంధకారమనుభస్మమునన్ గనుకట్టుకట్టి, బం
 భరకులనాదబీజయ్యతఁ | మంత్రములన్ బరియంప వక్త్రగ
 వ్యారమునుబాసిపైకెగసినట్టిసుమంబులఁబోలెదారకల్.

—♦ అంధకారము. ♦—

మ. నను రూపంబునమీఱదంచుశివుకంఠంబున్ బరీక్షించి, కృ
 ణ్ణునిచక్కందనమున్ హసించి, హలిమైఁసాంపారువస్త్రంబులం
 గని ఛీఛీయని యీసడించి, గిరిజాగర్వాపహారంబుగా
 ఘనమై, సుందరుకీర్తిఁబోలిచెలఁగెన్ | గాఢాంధకారంబిలన్.

సీ. విజ్ఞాన మనుసూర్యబింబాస్తమయమున

మహివాక్రమించినఁమాయయనఁగఁ

దనకాంతు నెమకంగఁ | దలఁచి సంచరించు

ఛాయాసతీకేశ | జాలమనఁగఁ

బ్రజలుభీతిల్ల భీభత్సరాద్రభయాన

కంబులవర్షించు | ఘనమనంగ

వంచించి పాలించు | ప్రభువులపాపంబు

కృధివిపై మూర్తీభవించెననఁగ

గీ. వ్యోమసుమవనీదోహద | ధూమమనఁగ
శాకినీధాకినీభూతజననియనఁగఁ
గామినీకాముకానంద | కందమనఁగఁ
జటులకాధాంధకారంబు | జగతిగ్రమ్మె.

సీ. పల్లవేశ్వర్యమున్ | వారాంగనవిధాన
నంభోజవనలక్ష్మీ | నవహరించి
వరగుణవంతునిఁ | బరజేశముంబలె
భృంగంబులనుదైన్య | మెనయజేసి
ధనకామియైయేలు | కున్యపతివైఖరిఁ
బ్రజలనిర్బంధించి | బాధపెట్టి
విపులసంపదాశిఁ | గృపణునిచందాన
జ్ఞానంబు వ్యర్థంబు | గానొనర్చి

గీ. పృథివినిమ్నోన్నతంబుల | నెఱుంగకుండ
సత్పథంబును గ్రహియింపఁ | జాలకుండఁ
గడలవ్యాపించి జృభించి, | కన్నులున్న
చీకులంజేసె ఈకులఁ | జీకువాలు.

—♦ అభిసారికలు. ♦—

ఉ. “అండజయాన యిట్టివిబిడాంధతమస్విని నేడకేగ దీ
వుండుముభీతిలేదె”యనునొక్కవిటుంగనినవ్వి“నాప్రియుం
డుండుస్థలాంతరంబునకునొంటిగఁబోయెదఁగాక, పంచబా

•బుండు మదీయరక్షకజనుండయియుండగ భీతియుండునే
 మండుడోయంచుఁబల్కెనభిసారికయోర్తుకళారికఁబలెన్
 చఁ. దినముఖవేళఁగాకిఁగని | తేకువఁదప్పిభయంబుపెంపునన్
 బనులనుమాని, యాత్మవిభుపైఁ | బడి యట్టినిశేధవేళఁజం
 గునవడిగోడదాటి యవఁగుఁతనయై యుపనాధు నింటికిన్
 జని సుఖయిఁచె నొక్క యభిసారికకోరికదీర ధీరయై.
 చంఁరయగతినాఁటిరేయినొక | రామవిటోత్తముఁగూడఁ గాళికా
 లయమున కేగిఁ యింకొక వెలఁదికినై చనుదెంచువాఁడె స్వ
 ప్రియుఁడనికొఁగిలిఁచి, రత్తిరీతులకించుక సంశయించి, భ
 ర్తయనిగ్రహిఁచె, నాసలనఁతండును భార్యగఱానెఱింగె నీ
 పయినెడఁబాసియుండమని బాసయొనర్చిరి దేవిసన్నిధికా.
 సీ. పెండ్లాడనూహించి | విత్తమాడ్జించితి

నావిత్తమంతయు | వ్యర్థమయ్యె
 నీబ్రహ్మచర్య మింకెంతకాలం బుంచు
 నెలమినేతెంచు నానింటిదాఁక
 నేతెంచి యుచ్చోట | నెవనినో వీక్షించి
 సమయంబుగాడని | జంకిమెలఁగుఁ
 దొలఁగియంటఁ బరండఁ | దలఁచు నిద్దురలేమి
 “ననుజూచి నవ్వెనానినెంత”యంచు

గీ. సచటికిఁబోవు, సాహస | మనుచుఁదొలఁగు
 వెండియును వేశ్యలుండెడి | వీధి కేఁగు

సంకటములుండు ననియెంచు | సంచలించు
వలపువగఁగూరి యపు డొక్క | బ్రహ్మచారి.

వ. తన్నిశాసమయంబున నాహేమసుందరుండు కామాక్షీ
సుందరముఖచంద్రబింబావలోకన లాలసుండై,

సీ. దర్పణంబునుబూని | దర్పకు దర్పమ

ణంచుఁ జక్కనివాడ | నంచుఁదలంచి

ఘనసారమిళిత సుగంధతైలముఁబూసి

కమనీయకాకపక్షములదువ్వి

వలపు నల్దిక్కుల | వ్యాపించునట్టుల

ముమ్మారు పన్నీట | ముఖముఁగడిగి

కుంకుమంబునఁగొంత | గోరోచనముఁగల్పి

తిలకంబు వేచూరు | తీర్చిదిద్ది

గీ. మీనముల నత్తరువుపూసి | మెఱుఁగువెట్టి

చందనమలంది ధౌతవస్త్రములఁదాల్చి

ప్రసవములఁబూని పాలు స్వల్పముఁద్రావి

యాభరణ పేటికంగొని | యరుగుచుండ.

గీ. వానివేషముఁజూచి యాభరణపేటిఁ

బట్టుకొని వేగముగఁబోవు | వరుసఁజూచి

తండ్రి యించుక పరిపట్టి | తనయ, యనుచు

నిట్టులనియెను ప్రేమంబు | నెట్టుకొనఁగ.

—* జనకానునయము *—

శో. తండ్రీ! తండ్రనినీకు, నీచైతన్యకాంతం గూడుటంబుట్టువా
వేండ్రం బేమనవచ్చు; రో వెలఁదులన్ బ్రేమించువారిట్లు లి
ల్లాండ్రంబాసి యశంబునోసి కులమగ్నాదన్ విసజ్జింతురే?
గుండ్రాబోలిన నీదుమానసమునా కుంద్రీప్సఁగా శక్యమే?

కం. కులకాంత యావనంబునఁ

బులుగడిగిన ముత్తియంబు బ్ర పోలికనుండన్

వెలకాంతఁగౌఁగిలింపఁగఁ

దలఁచెదనై ద్యుండవయ్యఁ బ్ర దగునె కుమార.

శ్రీ. విభుడవని యెంచి ప్రేమించి బ్ర వేచివేచి

విసిగి వేసారి నీభార్య బ్ర బెంగవలనఁ

జిక్కిక్షీణించె శల్యావశిష్టయయ్యె;

జాలి సుంతయులేదె? పాపాణహృదయ.

ఉ. మూఁడుదినంబులయ్యె, సతిమూల్గుచునుండె, జ్వరంబుహె

చ్చెఁజే, నాడియుమందగించెనొక నాఁడును దేనియలొల్లునట్లు

మా, టాడవు; తిండిలేకతడియూ తెనునాలుక; జావఁద్రావ దే

గోడును లేకనీవు ధనకొమలిఁగూడి సుఖపఁబోయెదే?

కం. కులకాంత యిట్లులుండఁగ

వెలకాంతను విశ్వసించి బ్ర వేదురుగొను నీ

తలఁపేము నేనెఱుంగను

తలమా; నినుఁద్రీప్స నింద బ్ర తలపై కెక్కున్.

ఉ. మంచముఁబట్టియున్న కులమానినిఁజూడవు లంజెఁజూచి వే
లంచములిచ్చి పైఁబడి సలాములఁజేసెద విట్టిఘోరమున్
బంచముఁడై నఁజేయుటకుఁ బాల్పడఁ జౌర! వివేకమిట్టిదే?
కుంచముఁబాసి సోలఁగయికొన్న విధం బిది చూనెపుత్రకా.

ఉ. ఈమరవస్థ యిట్లు ఘటియిల్లెఁగదా; విధినేమనందు? మ
ర్యాదనతిక్రమించి ప్రశమాభరణంబును వీటిబుచ్చి, నీ
త్వాదిగుణంబులన్ విడిచి యూటవెలందికిఁజిక్కితే? నయా
పాదితబుద్ధి సూనశరవహ్నికి నాశనమయ్యె సక్కటా.

మ. తనయా! నీయవివేకమాపదకు సన్ధానంబుగానుండు నే
పనికిందొందరయెన్నఁడుందగదా; సంభావించిరాఁబోవు మే
లును కీడుంగల లాభనష్టముల నాగోచించువానిం దనం
తన తాసంపదకాఁగిలించుకొను తథ్యం బేనుబోధించితిన్.

కం. వినురా! నాయుపదేశముఁ

గనురా! నీకులపవిత్రగౌరవసాతన్

జనురా! సన్మార్గంబునఁ

మనురా! జనలోకమాన్య మాన్యంబులతో.

కం. అనరాదుర, కనరాదుర,

వినరాదుర, సానిదాని ! పెంపుక సొంపుక

ఘనరాజ్యవైభవాధ్యులు

ధనరామలఁగూడిచెడిఁ ! తథ్యముపుత్రా.

వ. అనిన విని యాలంపటుండు, రోషకషాయితలోచనుడై భీ
షణభౌషణంబుల దూషించి, పెడతలఁగలబుద్ధి నిట్లాడిన
వృద్ధుండవుగాకయమచు, నింటందిని పరుండఁజాలక నీకీ
యధికప్రసంగ మేటికనుచు ధిక్కరించి,

శా. ఏ నీచూటలసుంతయున్ వినను; నీ వేకాదుబ్రహ్మదులున్
రానీ, తిట్టినఁదిట్టనీ, కలిమియున్ బ్రాణంబులుం బోయినన్
బోనీ, చెప్పెదనున్న చూటఁదగ దీమోమోటమేమైననున్
గానీ, నాచిలుకన్ హొరంగు మొలకన్ గామాక్షిఁగోల్పోనునే

వ. మఱియు ననేకవిధంబుల నోనాడి, గృహంబుఁబాసి వీధిం
బడి యేగుచు,

కం. అనుమానమేలరతులకుఁ

జనుమా, కామాక్షి పలుకుఁ బక్కని మొగమున్

వినుమా, కనుమా, మనమా

మనుమా సౌఖ్యంబులొందు మాసంతతమున్.

మ. అనియట్లాతఁడు కామసంజనితమోహభ్రాంతికింజిక్కి తం
డినిదూషించుచుస్వార్జితంబుధనమున్ వెచ్చించిభోగించిన్
ననునోనాడునె? చూడలేకకులకాంతారత్న మిప్పట్టునన్
దనువుంబాసినఁబాయఁగాక ధనమున్నంబెండ్లిగాకుండునె?
మనమా చింతిలనేటికంచఁజనియెన్మార్గంబుగుత్తించుచున్.

వ. అంత నక్కామాక్షి యాతనిరాక కెదురుచూచుచుఁ దన
చేటికం జూచి,

ఉ. అక్కట యేటికింతతడవయ్యెనో? నచ్చెదనంచుఁజెప్పి, తా
నెక్కడకేగెనొక్కా? తనయుంటిలతాంగికిఁజిక్కెనొక్కా? యిం
కొక్కధనాంగఁజన్ వలచెనో? నెఱసంజనుబంపెఁ జీర అ
మ్మక్కవిచారమేల కనకాభరణంబులకేగి యుండుబో?

చ. అని చింతించుచుండు నవసరంబున నాహేనుసుందరునిరా
కఁకీగంట జూచియుఁజూడనియట్లు నటించి, యతండు విని
సంతసింపఁ దనచేటికతొఁ బ్రసంగవశమునఁ బలుకుచున్న
ట్లు లిట్లనియె :—

ఉ. సుద్దులకేమిలెమ్ము సరసం డిటువచ్చినఁ జాలమేలుగా
కద్దిరరాకయున్న విరహాబ్ధిఁదరింపఁగ శక్య మకానె? యో
ముద్దియ! నేను నాప్రియుఁడఁబొందుగ గూడినచోపముండునే?
ఎద్దులుబండియుక గలిసియేగినఁ గొండలదాటుట్రబమే.

సీ. పూర్ణేందుబింబ మై / ముద్దులవర్షించు
మోముగా దదిసిరిగిముగాని
వర్ణింపఁబోలదే / కర్ణాంతములఁదాకుఁ
గనులుగా వవి కాంతిఖనులుగాని
భోగింపవలెఁగాక / రాగంబుపెంపొందు
మోవిగా దది తేనెబావిగాని
వలుదగుబ్బలుపొంగఁ / బైపడవలెఁగాక
యురముగా దది సౌఖ్యభరముగాని

గీ. ప్రియునివినుతింపశక్యంబె | వినమె మనము
వయసుకొలదిని ప్రిప్తించు | వన్నె లనఁగ
సిరులకొలదిని చెన్నొందుఁ | జిన్నె లనఁగ
పుణ్యముకొలందిల భయించుఁ | బురుషుఁ డనఁగ.

ఉ. వానితనూవిలాసములు | వానియొయారమువానిమీసముల్
వానిమెఱుంగుముంగురులు | వానిమనోహరమందహాసముల్
వానివిశాలనేత్రములు | వానిచొకాటపు వాలుఁజూపులు
మానిని! కంటిమే మితరమానవులకు బహుభావ లేటికి.

ఉ. ఎన్నఁగరానిమోహమున | నెందఱొవచ్చిరి నన్ను మెచ్చి రీ
కన్నె ట్రికంబుఁబాపుటకుఁ | గా వినుమీనవయావనంబు నే
జన్నియగట్టుటెందులకు? | చక్కనియీవిట కానిగామసం
పన్నిధిఁబోలువానిబహుభంగులఁగూడఁగఁగాదె కోమలీ.

శా. ఆకంజాననుఁ, దావిశాలనయనుం, | డావైశికాగ్రేసరుం,
డాకశ్యాణగుణాధికుండు, సుభగుం | డావైద్యలోకోన్నతుం
డాకాంతానవమన్మథుండుఁ సరసుం | డాసుందరుండెట్టులో
వాకుందక్కనుగాక, యేసతికినైనన్ దక్కునే? నెచ్చెలీ.

సీ. కులకాంత యెట్లున్న | వెలకాంతలనుగోరి
వంగమించి సుఖించు | సంగడీడు
నలకూబరుఁగోరు | నలరంభనైనను
వలపింపఁ జాలిన | వన్నెకాఁడు,

మరిమెంబులనుజూపి | ముద్దుముచ్చటలాడి
 భోగింపనేర్చిన | ముద్దులాడు,
 తనునమ్ముకొనియుండు | ధనకాంతఁ దనకాంత
 యనియెంచి పాలించు | నందకాడు,

గీ. మేలుమేలన రమియించు | మేలువాడు,
 నన్నుమెప్పించి పోషింప | నున్నవాడు,
 చాలు నీలీలజాలమే | సైఁపజాల
 నేడురాఁడాయెఁ జూడు మేజాడఁబోయె.

మ. అనియారీతివచించుకల్లులకునత్యానందముంజెంది “నే
 దనివింజెందితి నిట్టితన్విగలదే | ధన్యోస్మి, ధన్యోస్మి, యీ
 యనురాగంబునకేమొసంగఁగలనో | హఠన్మథా”యంచు, న
 వ్వనజాతాస్త్రదలంచుచున్జనిక నెన్వామాక్షిఁగామాక్షినిక.

ఉ. ఆతఁడు లోనికింజనినయింతనె వంచితముగ్ధమానినీ
 వ్రాతకులాభిఘాత, నవ | పల్లవమత్తగజావపాత, యా
 నీతవిసీతవాక్యనవసీత, సమస్తజనాభిఘాత, త
 న్మాత, విభీతభూత విటనాధమఘే, చుకళాప్రభాతయై.

చం. ఎదురుగనేఁగుదెంచియిపుడిప్పుడుమిమ్ముగుఱిఁచిపల్లుచుం
 డఁ దమరువచ్చినా రిలదృఢంబుగ నాయువుఁగల్గియుండుడి
 పదపరిచారికన్ తునుమఁబాణసతీకరశారికన్ ననా
 భ్యుదయముగాఁగ నేలుకొనుఁడోరుపు నేరుపునివ్వటిల్లఁగన్.

చృం. అని మృదుఃఫక్కిఁబల్కి కనఁకాభరణాలులనొప్పు పేటికం
గొనితనపుత్రికంబిలిచిఁకొమ్మనియిచ్చినయంతనామె హ్రీ
వినతముఖాబ్జయైగొనియె; 1 వేద్యల కింతటిఁజ్జ యొప్పునే
యనిపరిహాసవాక్యములనాడిరి తోడిధనాంగనామణుల్.

ఉ. కన్నెటికంబువేర విటఁకాండ్రను రండవీచీఁ వారి సం
పన్నిధులకా వారించి యొకఁబాలవలెకాదలవంచె నిప్పు డీ
కన్నియయంచు బాలికయొకర్తుకనెచ్చెలితోడఁ బల్కుఁగ
స్సన్ననదల్చెనొక్క నెఱఁజాణమనోహరచంచలాక్షియె.

వ. అంత నాహేమసుందరుండు సుందరదరహాసవదనుండై
కాల మిట్లు వెచ్చింపనేటి కని విశంబమున కోర్వఁజాలక,

సీ. సరిలేనిబంగారు 1 జలతారుచీరల

ననురాగ మొనరఁ గామాక్షి కిచ్చి

పట్టంచుగఁచీరఁ 1 బల్కెరంబునఁబెట్టి

మర్యాదగా వేశ్యమాత కిచ్చి

మించుమించిరహించు 1 మీనంచుగలచీర

నత్యాదరమున మీనాక్షి కిచ్చి

సింగార మేసారఁ 1 జెంగవిరంగుచీ

రల సానిముత్తైదువులకు నిచ్చి

గీ. యెల్లఱుంజూచుచుండఁగఁ 1 బల్కెరమున

నూటపదియాలులంబెట్టి 1 మాటనిల్పి

కొంటి, ననిసంతసించుచుఁ | గోర్కలూఱఁ
దాను గదిలోనికే గిన | తత్త ణమున.

సీ. కమనీయనూతనకనకాభరణకాంతి

జలతారుచీరతో | సరిసమాడఁ

దాటంకములకాంతి | కాటంకముగఁగ్రాలు

జిగిచెక్కులను చిన్నినగవులూఱఁ

దిలకించినన్ మేళపులకెంచు న స్నట్లు

తిలకంబువలపించి | వలపు లీన

గుబ్బలిపై నెల్లనుబ్బుప్రబ్బినరీతి

గబ్బిగుబ్బల తైక | గుబ్బతిల్లఁ

గీ. దనదుఃఖదనూపు రారవమునకుమెచ్చి

యసమశరునిమూర్ఖనాద | మైక్యముంద

విత్తకామాక్షి కామాక్షి | విత్తరించు

నడలగదిలోని కేగె నె | న్నదుమువడఁక.

గీ. వృద్ధవేశ్యయు మీనాక్షిఁ | బిల్చిచంద

నాది తాంబూలములనీయ | నానతిచ్చె

శేచియొక కేల వెండిపల్లెకముఁ బూని

యామె యారీతి సానుల | నాదరించె.

గీ. చెలఁగి ముసిముసినగవులు | చెగలింప

నప్పడంతులు గుసగుసలాడుకొనుచు

వెలఁదికి నదృష్టమిట్లుండ / వలయుననుచు

నేగి రెల్లఱుఁ దమతమ / యిండ్ల కపుడు.

శా. ఆవేశ న్మన హేమసుందరుఁడు కామాక్షిన్ విలోకించి "యా
హావక్త్రాంబుజమిట్టిసాంపుఁగలదే / యాకన్నులున్ జన్నులున్
గావా! లక్షలుఁగోటులున్నరునిభాగ్యంబబ్బెరా" యంచు, మో
హవేశంబునఁ గాఁగిలించుకొనె భార్యగూర్చి చింతించునే.

ఉ. ఆనన మెత్తును తగజాయాన! యొకించుకమోవిపానకం
బానెదనానఁదక్కి ననునానఁగనిమ్మని చెక్కుగీటి యో
మానిని! నీదుమాన ముపమానవిహీనముగాననిమ్మ స
న్మానముఁ జేసినీకు బహుమాన మొసంగెదనంచునవ్వుచున్.

శా. శ్రేష్ఠంబంచుమనోహరంబచుచునత్పీచుంతినీకోటికిన్
బ్రేష్ఠంబంచుఁదలంచిమైమఱపున స్త్రీమించుచున్నన్నధా
నుష్ఠానక్రియ కానుకూల్యమనుచున్ ముద్దాడెనల్పివృత్తి
బోష్ఠంబున్ ధననవ్వుమవ్వువిటలా / కోచ్ఛివృత్తిభూయిష్ఠ యున్.

ఉ. కాయయుయావనంబుఁగలకల్మియు శాశ్వతమంచునెల్లెడన్
హేమముగన్ రతీచ్ఛనతిహీనమృగంబులఁబోలియెల్లఱున్
ఛీయనసంచరించి కులనీతిఁద్యజించిన తుచ్ఛనాయకీ
నాయకదుశ్చరిత్రరచనన్ రతివర్ణన మింపుమింపునే?

సీ. రతనాలకమ్మల / జతఁగూర్చి యిచ్చెదఁ

జెక్కులమాద్దిమ్ము / చిగురుబోణి

కట్టుకాసులపేరుఁ / గట్టిఁబియ్యచ్చెద
 తైకకట్టునడల్పు / రాజవదన
 ఆణిముత్రము లిచ్చి / నాణెఁలుగట్టెదఁ
 గుచములానఁగనిమ్ము / కోమలాంగి
 పిడ్డారముడుగు మే / నొడ్డాణమిచ్చెదఁ
 గౌఁగిలింపుము నన్నుఁ / గంఠుకంఠి

గీ. కనకకమలంబాసంగెదఁ / గాంచపాంగి
 వాడిచూపులఁజూడకు / పద్మనయన
 మాటలాడకయుండిన / మధురవాణి
 కడకుబ్రదికియుండుట మిథ్య / గగనమధ్యఁ

గీ. అనుచుఁ గామాక్షిపైఁబడి / మావిటుండు
 తల్పమునఁగూడె స్వల్పసంకల్పబుద్ధి
 సర్థసురచక్రియావేశ / నలరుచుండఁ
 “దలుపు తలు” పని తమ్ముండు / తలుపుదట్టె.

గీ. “ఎవరువా” రని లోనుండి / మేగుదెంచి
 “పిలుపులకుమేరలే” దని / తలుపుదెఱచి
 విటునిగఁ దలంచి పరికించి / వృద్ధవేశ్య
 హేమసుందరుఁ డాలింప / నిట్టులనియె.

చంభళిభళి నీతిలేనిధనభామలసీమలకేఁగి రవ్వకున్
 దలుపులదట్టిన ట్లచటఁదట్టితిరో? వినుఁడెంతతప్పుఁచూ

ఘృలవలపించితుచ్చముగఁగొక్తముఁగైకొనుసానియిల్లుగాఁ
దలఁచితిరో తలంపవలదా? యనినన్ వినియాతఁడిట్లనున్.

గీ. విటుఁడనని లోఁదలంచితి | వేశ్యవగుట

హేమసుందరుతమ్ముండ | నిపుడు వాని

భార్య కవసానసమయంబు | ప్రాప్తమయ్యె.

ననిన విని వృద్ధధనకాంత | యతనిఁజూచి.

చ. భళిభళి హేమసుందరుని వానిసతిన్ వినియుండమయ్యయీ
పలుకుల నేడ నేర్చితిరో? బాగచుచున్ గనుసన్నఁ జేసి లోఁ
గలఁడని; పొండు పొండుతఱిగాదని నంత నతండు లోగడిం
గల తన సోదరుం బిలిచెఁగంతరవంబుదివంబుఁదాకఁగన్.

వ. లోనుండి తమ్మాని పిలువాలకించి యా హేమసుందరుండు.

“ఆ”యని “వచ్చుచుంటి”నని “యర్థరతిన్ రసభంగమయ్యెఁ
ఁచి”యని లేచియీవలకు శీఘ్రగతిన్ జనుదెంచి, “యశారసీ
వీయెడ కిట్టివేళ నిపు | డీగతి రాఁబనియేమి? బుద్ధితే

దేయిసుమంతయైనవచ్చియుంపు” మనన్ వినియాతఁడిట్లనున్.

చ. వది నెకు వ్యాధి హేతువునఁ బ్రాణముమీఁదికివచ్చె, దీనుఁడై
ముదుసలితండ్రియేడ్చి వడిఁ భూమిపయింబడిమూర్ఛబొందెలో
నదవదఁజెంది యింటఁగలయందఱు భీతిలుచుండి రక్కటా
యిదితటియశానె? నీదుసురఁ తేచ్చకుఁగాలములేదె చెప్పుమా?

చ. అనవుడు నేవగించివృద్ధయంబుననించుకతల్లడిల్లి, “యీ
ధనవనితాగృహంబునకుఁ దక్కితినంచు నిజంబెఱింగి, నా

వనితసహింప లేకరసభంగముఁజేయ నిటుల్ నటించియుం
డు"ననితలంచి యెట్టినికఁనుంగవఁ గోపముదోప నిట్లనుకొ.

ఉ. వచ్చెదఁగాక; నిక్కముగఁ బ్రాణముమీఁదికి వచ్చెనేనినీ
యిచ్చకువచ్చునొషధములీయగృహంబునలేవె? యింతకుం
జచ్చినఁజచ్చుఁ బొమ్మని వెసన్ గదిలోనికిఁబోయెనక్కటా!
యచ్చపలాక్షీనపు విడఁనాడఁగ నెట్టిఁడునిచ్చగించునే?

వ. అంతవానితమ్ముండు విచారమనస్కుడై, యతండు చని
నదెస దృష్టినిగిడ్చి

ఉ. పాడి నెఱుంగఁడయ్యెఁగులఁ బామినికిఁ జ్వర మెట్టులున్నదో
చూడఁ దలంపఁడయ్యె వెలఁజోటికినై వెసఁబోయె, నట్లుకా
ళ్ళాడె? నయోమయంబుహృదయంబనియించుకనిల్చిమాఱు
మాటాడకయింటి కేగె; నక్కటా విధిఁదిట్టినఁ దోసముండునే?

వ. అనంతర మా హేమసుందరుండు కామాంధీభూత నేత్రుండై
కులనిందాపాత్రుడై.

చ. వలచినవిత్తకాంత నెడఁబాసి కులాంగనఁజూడకున్న జం
చలహృదయంబొకించుకయఁసంగమ కేళికినిచ్చగింప దా
స్థలమును బాసియింటికి వెసంజనఁజాలఁడు కామమోహశృం
ఖలితుఁడుముందునుయ్యి వెనుకంజనగొయ్యిసుఖంపవచ్చునే?

వ. అంత నక్కామాక్షీ వానిచెంతంజేరి.

ఉ. సమ్మదముండునే? ప్రథమఁసంగమసౌఖ్యమువ్యర్థమయ్యెమీ
తమ్మునికారణంబున; గతంబగుచున్నది కాలమెల్ల, డై

ర్యమ్మువహించి వేగ మెసుమాస్తునిమెప్పులఁగొమ్ములెమ్ముకా
రమ్మునుఖిప్రదమ్మనియురమ్మునుగ్రమ్ముచుఁగౌఁగిలించినన్.

ఉ. ఆతఁడు సంతసించు దరహాసముఖిమ్మునముద్దులాడు, “నే
మేతరుణీమణి” యనుచు నేమొ వచింపఁగఁ బోవునంతలోఁ
జేతము తల్లడిల్లఁగ నచేతనుఁడౌ “గులకాంతయింట నే
రీతిగనున్నదో” యనఁపొరింబొఁజింతిలుఁదేటిచూచుచున్

సీ. పడఁతి చెంతకుఁజేరి | పరిహాసములఁ బల్క

నాతఁడౌదలయెత్తి | యాలకింపఁ

క్షీరీతిచింతింప | నేటికంచు వచించు

మాటుమాటాడక | మానమూనుఁ

దనమోము వీక్షింపఁ | దనువుఁ దట్టి హసించుఁ

దెలతెల్లఁ బోవు దృక్కులనిగుడ్చు

వేళ లేదని వాని | బిగికౌఁగిటం జేర్చు

నించుకంత హసించి | యేవగించు

గీ. “నిట్లు కాలంబు వెచ్చింపఁనేటి” కనుచు

ముద్దులాడుచు వలపించు | సుద్దులాడు

“నాతఁడేనుంటివే” యని | యామఁ జూచు

మారు మాటాడఁ గమకించు | మ్రోజెమర్చు.

ఉ. “నేరములేదు నావలనని విటులుండఁగనేటి” కంచు శృం
గారవికారచేష్టలను | కామిని పైఁబడి “సంగమింపఁగాఁ

గోరికలేదె” యన్నఁ జుట్టుకుందన మేమియులేక వేడిని
ఘోరుపుఁబుచ్చి లేచి యతఁడూరకదిక్కులఁజూచి న్రాన్నడున్.

క. వలపించిన నునుజూపులఁ

దిలకించినఁ గాఁగిలించి | ధృతిలేని మతిన్

గలఁగించిన విలపించిన

బుల కించునె తాతిప్రతిమఁపుం స్వయఁ గను నే?

గీ. తమ్ముఁ డేతెంచి సురతమ్ము | వమ్ముఁజేసి

పిడుగుఁబోలిన యవ్వార్త | విడిచి చనియె

భార్యఁ జంపినవాఁ డంచుఁ | బలుకుజనుల

నిందకున్ డిందికుందునో | డెందమందు.

సీ. మనసారఁ బ్రేమించు | మగనాలిఁ బడఁదన్ని

నోనాఁడు నాఁడు లో | లేనిచింత

చారిద్ర్యబాధకుఁ | చాళఁజాలక గోపి

మాన మమ్మిననాఁడు | లేనిచింత

వలపులఁ బ్రకటించి | వంచించి తనయొడ్డి

సాని యేగిననాఁడు | లేనిచింత

విషమయాపద మిచ్చి | వెంకునాయనిఁ జంపి

లేచి వచ్చిననాఁడు | లేనిచింత

గీ. ముప్పువాటిల్లు నని నీతిఁ | జెప్పి తండ్రి

క్షేశ మొందుటకై నను | లేనిచింత

- యిప్పు డేటికిఁ గల్గెనో / యించుకంత
 యెఱుఁగశక్యంబె? మనకేటి / కింతవంత.
- సీ. అతివపైఁ బడినంత / నభ్యాసవశమున
 జబ్బు జబ్బుగ గబ్బిగుబ్బలానుఁ
 బరితాపముం బాపఁ / బణఁతి ముద్దాడిన
 జిహ్వేంద్రియము మోవిఁ / జేరఁగోరు
 వెలకాంత పరిహాసములఁ బల్కి నవ్వింప
 నతియత్నముననవ్వి / యాలకించుఁ
 గాంతేతకీడకుఁ / గాంత హెచ్చరికింప
 గవ్వంబుపై నామెఁ / గాఁగిలింఁచుఁ
- గీ. గక్కుఱితిఁజూపి యంతలోఁ / గలఁతఁజెందు
 నుస్సురనిలేచి వేడినిట్టూర్పుఁబుచ్చు
 మనసుతునిసిన నెంతటి / మానవుండు
 రక్తిఁ గాంచునె వెండియు / రతిఁబెనంగ.
- వ. అంత,
- సీ. బహుళాంధకారోగ్నిఘణిఘణాగ్నిములందు
 రాజిల్లు నాయకరత్న మనఁగఁ
 బాలోమినిదిగించు / భర్మహర్త్యమ్మునఁ
 గ్రావిద్యుద్దీపకళికయనఁగ
 జారచోరులకుఁ సంజ్ఞాసూచకంబుగ
 సమయపూరుషుఁ డూఁదుశంఖమనఁగ

గగనసంగ్రామ రంగస్థానమునకుఁ

ద్రోవజూపగవచ్చు | దొరయనంగ

గీ. నుదయదిక్కాంతయునునకు | నొసంగఁగూర్చు

స్వచ్ఛసంపుల్లమల్లికాగచ్ఛ మనఁగఁ

బొడమఁదూర్పునఁ గాముకు | లడలిపొక్క

వెలుఁగులకు నిక్కయగు నొక్క | వేఁగుఁజుక్క.

గీ. ప్రాచినప్పుడు నవసాంధ్య | రక్త కాంతి

వెలువడిన యంత రాజిల్లె | వేఁగుఁజుక్క

యినసభాగతోషఃకాల | ధనలతాంగి

ముక్కునధరించు ముక్కర | ముత్యమనఁగ.

ఉ. “గాయకులార మేల్తొనుఁడు | గానకళాభ్యసనార్థమంగనా

నాయకులారలెండిక పునారతికిఁ నిమిదింపుఁ డింకభూ

నాయకులార” యంచుఁదమజ్ఞానముఁదెల్పినరీతిఁ గుక్కురో

కో” యనికోర్లుకూసినవికొండలఁ బల్లెలఁ బట్టణంబులన్.

ఉ. మానినరుండొకండు మతిమంతుఁడుకుక్కుటభుగ్నకంతని

స్వానమునాలకించి నదిస్నానముఁజేయఁదలంచిలేచి చం

ద్రానసభార్యఁజూచి “యపురా” యనివెండియుఁగొంగిలించె న

జ్ఞానమొమోహమోయమర | నాధునిమోసములోదలంచెనో.

చ. తనసఖ తామ్రచూడరట్టితంబును వీనులనాలకించి మే

ల్కనిమునుపూర్వదిజ్ఞుఖిము | గాంచిగవాక్షమునుండివీధులన్

గని తటిమించెనంచు వడిగిగల్గు తడంబడ నేగుచుండఁగన్
గనుఁగొనికొఁగిలించెదమఁకంబున నొక్కగృహస్థుడత్తటిన్.

మ. ఒకస్వైరాంగనతృప్తిదీటనుపరత్కుత్సాహమందుండఁగా
గృకవాకుధ్వనియాలకించి సురతక్రీడన్ విసజ్జించి లో
“నకటా రాత్రిగతించెనే” యనుచుఁబూర్వాశస్విలోకించి కా
ముకునింకొఁగిటగుచ్చిగుచ్చిశయనంబున్ బాసెశీఘ్రంబుగన్.

గీ. వాగసతిఁజూడ దినరాజు వచ్చుననుచు
సమయపురుషుండు ప్రాకృభాస్థానమునను
పటచినట్టికెంబట్టులెవాసియనఁగఁ
బ్రాచిదీపించె నవసాంధ్యరక్తకాంతి.

గీ. పురుషకారంబులేని భూవరునిఁబోలి
ఋక్షములకాంతి క్షీణించె | సంచుకంత
యక్కడక్కడ నొక్కొక్క | చుక్కగ్రాలఁ
గలియుగంబున సుజనుల | పాలుపుఁదెలుప.

సీ. ఆర్యులనెడఁబాయు | నజ్ఞానులనఁగను
గకుబంతములను జీ. కలులుతొలఁగె
నర్థకాంతంగూడు | యతితేజముంబోలి
యఖిలదీపనికాయ | మంతరించె
జనపతిమానిత | జనముఖింబులరీతిఁ
గుందంబు లెల్లడఁ | గొమరుమిగిలె

నిబిడద్రుమంబులు / నిబిడగర్భిణులట్లు
పాండువర్ణంబున, / బరిష్ఠవిల్లె

గీ. నల్పముగఁగూసె రాజసభాంతరమునఁ
బరిచయములేని కవిభాతిఁ / బరభృతంబు
వరతపశ్చాలిహృదయంబు / సరణి నపుడు
గగనవీధి నిర్మలకాంతిఁ / గ్రాలుచుండె.

సీ. వరపల్లవవ్యాత / పరిచయంబున పుల్ల
కుసుమాసవంబును / గోలికొలి
క్షీతిజగత్పాణుడ౯ / గిర్తినంపాదించి
దిక్కులనెల్లెడఁ / దిరిగితిరిగి
పురవీధులందారి / వరగవాక్షంబులఁ
జోషునిచందానఁ / జొచ్చిచొచ్చి
రాత్రినిర్భయముగ / రాజప్రియాంగనన్
గుముదినిక బుష్పిణిం / గూడికూడి

గీ. సరసులంజేరి పంకజసారభమున
నలరి సంతతగమన ప్రయానమునకు
నలసి నొలసెనోయిపుడు మందానిలుండు
మందగళిఁబూనె మనుజు లానందమొంద.

గీ. నింగినక్షత్రకాంతి క్షీణించినంతఁ
దన కలిమివోయెనని నిశాతరుణి నకల

విచాగకృతరుతచ్ఛలమున | వెక్కివెక్కి
ఎసుధనెల్లెడఁ దుహిన బ్రాహ్మములవిడిచె.

మ. జడలన్ జుట్టినపుష్పహారములువిసరింసంబులైయాడఁగాఁ
బొడిసున్నంబునుబోలిచందఁగముసంభోగశ్రమాంగంబులన్
నడలన్ బైటలఁజార్చుచున్నరసులన్ | నవ్వించుచున్నవ్యచుం
జడయానంబుల నేఁగుచుండిరిసరస్నానార్థ మథాంగంబుల్.

—♦ సూర్యోదయము ♦—

గీ. గగనస్థనక్షత్రగణతండులంబుల

మిక్కుటంబుగ మెక్కు | కుక్కుటంబు

స్ఫురదందుమండల | జ్యోత్స్నాన్నితప్త ప

ద్వోద్వానవనవసంతోదయంబు

సక్రిమప్రక్రియం | జక్రివాకములకు

ననురాగముం గూర్చు | నౌవధంబు

భూరిరాగావృత | పూర్వదిక్కామినీ

కుచకుంభవిన్యస్త | కుంకుమంబు

గీ. అంధకారశాంతార దావానలంబు

కమలదళబద్ధ భృంగమోక్షప్రదంబు

ప్రాచినుదయించి దీపించె | వారసతికి

మండనంబుగ మార్తాండమండలంబు.

గీ. కనులపత్రవిశాలనేత్రములఁజూచి

కరములంజూచి బిగియారఁ | గౌగిలించి

మున్ను ఘటమానకుచకోకములస్పృశించి

యరుణబింబాధరామృతం | బానియాని

వారసతిఃసూడి సుఖయించె | భాస్కరుండు.

చ. అరుణముఖిప్రతాపరుచులంతటజమ్ముచుదోచినట్టియా
హరిః యుదయాద్రిసీమంబి | దాంధశముకరిమంభమున్ గరో
త్తరసఖిరంబులన్ దురుమః గాభువిరక్తముతోడముత్యముల్
తొరఁగెననంగనాతపమితోడరహించెదుమారబిందువుల్

వ. అనంతర మాహేమసుందరుండు ప్రాచీనలంకరించిన మా
ర్తాండబింబావళోకనంబునఁ దల్లిడిల్లి కామాక్షింగౌఁగిలిం
చుకొని, మగుడవచ్చెదంగాకయని వచించి,

ఉ. వేశయతిక్రిమించెఁ బురవిధులనందఁడహెచ్చె, నార! యే
లీలగృహంబుఁ జేరవలె? | గ్లేశమునకామతిఁదప్పెదండ్రఁది
ల్లా లెటులున్నదో; యకటప్రాణముమీఁదికివచ్చె నేమొ? నే
జాలమొనర్పరాదనుచు | జంకుచు నింటికి నేగె నెవ్వడిన్.

గీ. ఎటులొ కామాక్షిఁ బాసి, త | దృఢామునుండి
యతఁడు పురవిధులంబడి | యరుగుచుండ
నెల్లఱుంజూచి ఛీ యని | యేవగించి
“ఇంతవాఁడయ్యెనే” యని | యెంచి రపుడు.

ఉ. పువ్విలుకానితూపులకు, మోహితుఁడై సదసద్వివేకమున్
దవ్వుగఁ బాసి, వైద్యమనుదంభమునన్ ధనయావనంబులన్

గ్రోవ్వి, కులాంగనన్ విడిచి, కొంకకసాముల, బెట్టియూటలే
అవ్వకు, బాత్తు, డయ్యె ధన, రామనుగూడిసుఖంపజాలెనే?

గీ. ఆతఁ డారీతి నాత్మగృహంబు, జొచ్చి
శోకవిహ్వల చిత్తులై / సోలియేడ్చు
వారలంజూచి తండ్రియ, వస్త్రజూచి
చచ్చిపడియున్న యిల్లాలి / సరణిజూచి.

గీ. భోరు మని నేడ్చి యార ! యంభోరుహాక్షి
నన్న విడనాడె నకిట రానినన్నచాపు
రాకయుండునె? యెట్టివర్గతి ఘట్టలై
చైవమా యంచు గఃఖిమంతయు నటించె.

మ. కడుపుగానుపులేక మెన్నదగుసాఖ్యంబేమియున్నేకమె
న్నడువారోగ్యములేక చూడనగలుగ్నాణెంబులు న్లేక, రా
బడి రోతొత్తులకిచ్చి మెచ్చుచుగనన్ బ్రార్థించి, దుఃఖించి, యి
ప్పుడుప్రాణంబుల, బాసెనమ్మగువయా, మూర్ఛండుచింతించునే.

సీ. ప్రేమింపకుండిన, / బెడ్లాడినందు కే

నాడైన, గూడి ముద్దాడె నొక్కొ ?

అనురాగ మెల్లున్న / నాకుపోకల కంచు

నొకనాడు రూకైన / నొసంగె నొక్కొ ?

వెలకాంత, గూడెబో / కులకాంత యనియైన

నరసి నోరారమాటాడె నొక్కొ ?

వలపెంతలేకున్న / జ్వరపీడిత భార్య
నెప్పుడైనఁజూచి మందిచ్చెనొక్కొ ?

గీ. సరసుఁ డగుఁగాక యవసానసమయమునకుఁ
దమ్ముఁ డేతెంచినన్ జూడఁదలఁచె నొక్కొ
లోకు లేమందురోయను / శోకమొడు
దక్క తదితరదుఃఖ మాతనికిఁ గలదె ?.

వ. అట్లతండు లేనిదుఃఖమునకు నట్టిచి భార్యకు దహనం
స్కారాదిక్రియల నిర్వర్తించి,

సీ. బ్రదికియుండినవేళ / భార్య కీయకయున్న
వలువల ముత్తైకపులకు నిచ్చు
గానైననొకనాడు / కాంత కీయకయున్న
నేడు దక్షిణల సంతృప్తిబటచె
భుజియించెనో లేదో / పొలఁతిఁజూడకయున్న
త్మానురేందులకు భోజనముఁబెట్టె
వా లంచుఁబ్రేమించి / యాదరింపకయున్న
నాత్మబంధువుల నే / డాదరించె

గీ. నగ్నిసాక్షిగఁ దాను పెండ్లాడినట్టి
భార్యదురవస్థకున్ నాడు / వగవకున్న
బంధువులు పరామర్శకు / వచ్చినంత
బోరుమని వెక్కివెక్కి నే / డోరువెట్టె.

వ. అనంతరమూ హేమసుందరుండు భార్య మరణించినందుకు
 సుంతయుఁ జిఁతొపక మీఁదుమిక్కిలి నుచ్చమాసెనని
 యమితానందకందళితస్వాంతుండై, యధేచ్ఛసుఖంబులఁ
 గామాక్షిఁగూడి విహరించుచు, నామెయింటికివచ్చుచుఁ
 బోవుచు నపూర్వనామంబులఁ బెట్టి యశావధంబులఁ గ
 ల్పించి విక్రయించుచు నమితవిత్తంబుఁ బ్రజలవంచించియా
 ర్జించుచుఁ గులమర్యాదల వినర్జించుచు నెల్లర నీనడించుచు
 స్వాతిశయంబున సంచరించుచుండెనంత.

—♦ గీర్ణము ♦—

సీ. చారవతవిభీత | సర్వజీవవ్యాత
 సంచారరహిత నిర్జనపథంబు
 చండరుజ్జ్వర్తాండ | మండలాతపతప్త
 సత్వస్వవావృతాశాతటంబు
 క్లుప్తవల్మీకాంత | సుప్తాహినిశ్వాస
 దీప్తాగ్నితప్త పృథ్వీరుహంబు
 పంకావశిష్ట పల్వలమధ్యవాసకృ
 ద్భీకరసూకరీ | సూకరంబు

గీ. కాసరీకాసరోత్థిప్త | కర్దమంబు
 ఖగసమాశ్రితసకల వృక్షవ్రజంబు
 ఉష్ణకరతప్తకూపజలోష్ణమైన
 గీర్ణమేతెంచె జనలోకభీష్మమగుచు.

సీ. తనదుకాయచ్చాయఁ / గనుఁగొనిమహిమంబు
 పంకంబుగా నెంచి / పండుఁగొనియె
 భూరిగుంజాపు జలముం జూచి కాకంబు
 రక్తపూరంబని / భ్రాంతిఁజెందె
 ఛాయలవీక్షించి / జలముగా భావించి
 శునకంబుఁజరువిడి / సోలుచుండె
 సంతాపముంబొంది / సర్పంబుగజతుండ
 ముంజొచ్చి వల్క్విఁ / ముగఁదలంచె

గీ. ఛాయ, సతిఁబోలిపాదంబుఁ / బాయకుండె
 ఖలునిదుర్వచనంబుల / పొలుపునింపి
 యినకరంబులు పాణుల / యేషణంచి
 చెప్పనొప్పునె? నిప్పుల / టుప్పుచుండె.

గీ. సకలవిరహులదీర్ఘ నిశ్వాసమునఁగ
 వీధులను వేడిగాఁకుపు / వీచుచుండెఁ
 బండుటాకులరాలించి / పాదపంబు
 వనమునఁ దపించె ఎరదిగంబరునిఁబోలి.

గీ. ఛాయవిరహిణిఁబోలి కృశత్వముఁదె
 బిశునమానసమట్లు తపించె జలము
 శృఙ్ఖలనైశ్వర్యముంబోలి / వృద్ధిఁబొందె
 నర్థగులఘోర దుర్దాహ / మవనియందు.

గీ. ఊగ్రసూర్యంశువులవేడి | కోడి లేడి
యక్కటా హీనవృక్షంబు | నాశ్రయించె
దనదుభాగ్యపరిక్షీణ | దశదలంచి
సాధువాకనీచునింజేరు | చందమునను.

చ హరహరులున్ని దాఘసమః కుంబునకొడి, తుషారభూమిభృ
త్సరిదధినాథులందుఁడమః | చానలగూడిసుఖించుచుండదుఁ
స్తరపరితాపమున్విరహః | తాపమునోర్తుమెయ్యచుఁ బచ్చక
హరముఁగలట్టిచందనముఁ | బూసిసుమంబులఁ దాల్చినుర్వి
టుల్ బిరబిరసంచరింపఁదలఁ పెట్టిరిపున్నమరేయి నెల్లెడన్.

గీ. విటులుకొందఱు వేశ్యలవీధులందు
సంచరించుచుఁ గామాక్షీసదనమునకు
సుందరుఁడులేని సమయంబుఁ | జూచి జొచ్చి
సరసగతిఁజేరి రామెను | సురతమునకు.

వ. అంత నక్కామాక్షీయు,

చ. ధనముఁబరిగ్రహించి సుగతింబున వారలకోర్కెఁదీర్చినె
మ్మనముననిశ్చయించి, యనుచూనవశంబునభీతిపెంపునన్
దనదుమనోహరుండు దఱిఁదప్పకవచ్చునొ యంచునెంచి
పొం డనుచునిరాకరించిన మదాతిశయంబునవారలెల్లఱున్
చ. కినుకవహించి “మమ్ముఁబరికింపవో? విత్తమొసంగినంత, యశా
వనమునువిక్రియించి విటవర్యులఁగూడెడుతోత్తువయ్యుబొం

దనుచునిరాకరించెడిది యామరియాద? భవచ్ఛరీరమున్
 మనిమెదమా నెలంజ"యని దుమ్ములుచిల్లులు వోవమోమచున్
 చ. "ధనముఁ బరిగ్రహించి సురతమ్మున మమ్మునుఖంపనిమ్మునిన్
 దునుమకయేలుకొందు" మని దూఱుచుఁ గట్టునడల్చి రొక్కఁడా
 వనితనుకొఁగిలించి బలవంతముగన్ రతికుద్యమించినం
 తనె చనుదెంచి సుందరుఁడు తద్దురవస్థచూచి మాన్పడెన్.

గీ. మాన్పడినవాని వీక్షించి | మండిపడుచు
 విటులు గుమికూడి దుమ్ముల | విఱుగఁ గొట్టి
 రంత వాతండు దైవమా | యనుచు నటచి
 చతికిలంబడి యెంతయు సంచలించె.

గీ. అతని యాకంఠనధ్వని | యాలకించి
 యరుగుపొరుగులఁ గలవార | లరుగుదెంచి
 వాత్తుహుత్తని బెదరించి | రంత విటులు
 వెఱచి పఱచిరి దిక్కుల | వెదకికొనుచు.

ప. అంత వాహేమసుందరుఁడు బ్రదుకుజేస్తఁడ యనుచు మె
 ల్లగలేచి, మెల్లఱంజూచి లజ్జించి, వెండియు ధైర్యము
 వహించి.

గీ. "నారహస్య మెఱుంగని | వారు గలరె ?
 ఇంక యూరిక లజ్జింపనేటి" కనుచు
 వాటినుండియు భయము సుంతయును లేక
 వెలవెలందిని దనయింటఁ | బెట్టుకొనియె.

వ. ఇట్లక్కామాక్షి నింటఁ బెట్టుకొని యధేచ్ఛనుఖింబుల నం
చరించుచు.

స్త్రీ. “అర్థంబు లేదయ్యె / ధీర్ఘయాత్రల” కంచుఁ
దనివిఁ బొందని దానితల్లికొఱకుఁ

“గట్టబట్టయు లేదు / కఱవు తీఱదె” యంచు
వాదులాడెడు దాని / సోదరునకుఁ

“గూటికి కఱవయ్యె / గొప్పప్రాప్తక” మంచు
వెక్కిరించెడు దాని / యక్కకొఱకు

“నెంతవాఁ డనుకొంటి / నేమిలే” దని వాని
వాసిరోసిన దాని / దాసికొఱకు

గీ. నన్నగారంచుఁ ద్యాగంబు / సున్నయంచు
వావులంగల్పుకొను దానివదినెకొఱకు
నున్న దనియు లేదనియు లోనెన్నకుండ
కలిమియంతయు వెచ్చించె / దెలివిదక్కి.

గీ. వలువ లనుచు నలంకారములకు ననుచు
సొత్తుఁ గామాక్షి సంగ్రహించుటయుఁ గాక
దొంగతనముగ గృహమును / దోచుకొనియె
నప్పులకుఁ జిక్కె నాతనియార్జితంబు.

గీ. తమ్ముఁ డొకవిత్తకాంతను / దగులుకొనియె
దాగిఁబోతయ్యెఁ బినతండి / తగవుమాలి

శ్చావనలక్ష్మమదించిధనభామలప్రాపకుడై “వినాశకా
లే విపరీతబుద్ధి”యనుశ్రీలఁజరించిన లక్ష్మీ నిల్చునే?

వ. ఇట్లు కొంతకాలంబుగడచినయనంతరమున,

ఉ. యౌమముదక్కయింటఁగనకంబొకయించుకయుక్తలభింప దీ
లేమికిఁదోడువృత్తియుఫలంపకపాడతెనన్యవిత్తకాం
తౌమయభక్షితాత్ముడనియూతనవీడ్కొనెనామదేభరా
ద్దామిని నీతిలేకధనకామిని కామి మహాకకామికై.

గీ. తెలమంతయు క్షీణించు | దనుక వ్యాఖ్య
వ్రాయఁదగునన్నపండితన్యాయమెంచి
యతనియైశ్వర్య మంతయు | ననుభవించి
యన్యునిజేరి సుఖముంచె | నాలతాంగి.

వ. భార్య మరణించుటకుందోడు తావలచినయక్కామాక్షి
యన్యవిటసమాకర్షితచిత్తయగుటకు మిక్కిలి చింతించి,
చారిద్యభారవహనక్లేశంబునఁ దల్లడిల్లి పరితాపంబునఁ
దపించుచుండ,

—♦ వర్నాకాలము ♦—

శ్లా. వర్నంబెట్లగు? హంసధర్మమయి, చిత్రాకర్ణమై యంబుదో
త్కర్ణంబై గృహిణీవియోగగతచిఁతాక్లాంతపాంథవ్రజా
మర్ణంబై కకుబంతకుంభగళితాంభఃక్లిన్నభూశీర్షమై
వర్నాకాలము వచ్చెఁ బ్రజ్వలితశంపామాలికాభీలమై.

గీ. వగవలాకదంతంబుల | వాసిఁగాంచి
ప్రసవద్వారిదాన భారల వహించి
భూరితటిదంతుశవిఘాతములకు నలిగి
గగనవీధిని గర్జించె | ఘనగజాబు.

గీ. ఇంద్రకుంభాండు భార్యల | నేలుకొనుఁడు
పాంథులార యంచు జగానఁ | బంచశరుఁడు
ధమధమధ్వనిమోగించు | ధక్కయనఁగఁ
గడల నడరె ఘనాఘనగర్జనంబు

గీ. మేఘుఁడనుకూరదైత్యుఁ డమోఘబలుఁడు
నింగిఁగలచంద్రసూర్యుల | మింగినంత
వార లొనరించు రోదసద్వనియనంగ
దిక్కులను గర్జనంబు ప్రతిధ్వనించె.

గీ. యువతిచిత్తవృత్తి గ్రహింప | నోపకెందు
మూఢులై సంచరించు కాయుకు లెఱుంగ
నస్థిరమనేకరాగరమ్యులు గుణవి
హీన మమరేంద్రచాప ము | ప్పెసఁగెది విని

గీ. ఘనస్మృతియుండు గగనపత్తనమునందు
నింద్రచాపమక గోపుర | మెత్తువేళ
విరసవాక్కులవర్ణించుభేకనామ
కాకవులకుఁ బంకాభిషేకములభించె.

సీ. సూచికాభేద్యమై / చూడసాంపుగ మేఘ
 మఖిలదిక్తటముల / నాక్రమించె
 మబ్బులవీక్షించి / మదవికారంబునఁ
 గేకులు కేయని / కేకరించె
 నాశాంగనాతారహారంబులనుబోలి
 యమితధారాసార / మతిశయించె
 నదులునూతులుచెఱ్ఱు / లెదిగి యేకముగాగ
 నధ్వగసంచార / మణగిమణగె

గీ. నాతపోద్ధూతసంతాప / మంతరించె
 విరహీణీమనస్తాపంబు / పెచ్చుపెరిగె
 దుర్ద్దినం బని జనులు కుండుటకుఁదోడు
 దుర్దమంబుగ వ్యాపించె / గర్దమంబు.

శా. ఆరావప్రతిరావముల్ నిగుడనీలబ్ధులువర్షించె నే
 డౌరా! చిత్రము; వారి కాంతయ నసూర్యఃపశ్యయైయుండఁ
 గానీరేజాపునిఁజూడకంతిపురులన్ నిదిగించున బ్రేక్షణల్
 వారస్త్రీఁ దిలకించి హేళనముగఁ భాషించినంజెల్లునే?

శం. చిటపటచినుకులు రాలెను
 పటపటమనిపండ్లుకొటికి / సాతెను హంసల్
 వటవటప్రేలిరి విరహాలు
 కటకటపడుచాతకములకడుపులు నిండె.

చ. ఆహేయసుందరుండు వర్షర్తుశీతలవాతపోతసందీపితకామా
గ్నిసంతప్తుడై, యనేకభంగులఁ జొరించి, గుఱించి కుల
శాంతందలంచి, పశ్చాత్తాపముఁబొంది, యన్యవిటస
మాకర్షితచిత్తయై తన్నెడఁబాసిన కామాక్షిందలంచి వల
వంతకుఁజిక్కి, పొక్కి, పంచబాణ నిర్భిన్నహృదయుండై,
పూర్వపరిచయంబునకైన నన్నాదరింపకున్న, మోమో
టము లేకయున్న యని నిశ్చయించి సత్వరంబుగఁ గామా
క్షిగృహంబున కేగినంత,

గీ. అకట కుందేటివేటకు | నరుఁగువాని
బెబ్బలి యెరువవచ్చిన | విధముదోప
వలచి కామాక్షివీక్షింప | వచ్చువాని
నెదురుకొని రండు రండనె | వృద్ధవేశ్య.

గీ. రండు రండని యత్యాదరమునఁబిల్చి
యాసన మొసంగి భాషించి | వేసముఁగని
భళిరి కాసైనలేకుండ | వచ్చెననుచు
వికటముగ నవ్వి కోపించి | వెక్కిరించి.

గీ. “తగుచుననియెంచి కామాక్షి | తగులమునకుఁ
బరుగుపరుగున వచ్చితే | బాగు! బాగు!
పొట్టకుఁ బట్టకుఁలేక | పొక్కెదీవు
కానియున్ లేనివానికి | సానియేల.”

మ. రజతంబున్ గనకంబునంబరములన్ గ్రామంబులన్ మేడలన్
గజయాధంబులగొప్పవారువములన్ గామాక్షి కీవచ్చితో?
రజకుండిచ్చినయన్యవస్త్రములు మైరాజిల్లనుప్పొంగుచున్
భుజముల్ ద్రిప్పుచుఁ జూడవచ్చితివిపో! పోబోడిసోమాదిగా.

గీ. అనుచుఁ బైఁబడవచ్చిన / యాపెఁజూచి
సరససల్లాపసంభోగ! సౌఖ్య మనెడు
బిచ్చమున కొక్కదండంబు / వేఁపిఁగట్టు
కొనుము కామాక్షి యనుచు నాకుటిలుఁ డేగె.

చ. అరిగిగృహంబుఁ జేరికులటాంగనచేసినమోస మంచి నుం
దరుఁడుసుమాస్త్రబాధకెదఁ దాళఁగ లేకకృశించియింటికిఁ
బొరుగునవాసమున్నయొకఁ ముద్దులగుమ్మనుజూచియామెతో
సరసముఁ జేయ నెంచికనుసన్నలఁ దెల్పిగ్రహించెసమ్మతిన్.

ఆ. అర్ధరాత్రిమువేళ! నాపెవాసముఁ జేరి
సురతకేళిఁజేలి / సోలిసోలి
గళమునందుఁగ్రాలు / కాంచనాభరణంబు
సంగ్రహించి యేగుసమయమునను.

చ. కులటనుమించునంచుఁదన / కోమలిపైఁగలనందియంబుచే
నలికిడిఁబట్టి యెవ్వఁడొ నిజాంగనకైచనుదెంచెనంచు లోఁ
దలఁచి మగండు మేలుకొనిదానివిటుంగని చోరుడంచున
క్కిలిపడిదొంగదొంగయని కెవ్వననేడ్చెఁబురంబుమేల్చొనన్

చ. పలువురువచ్చిసుందరుని బట్టి గళాభరణంబుఁగాంచీనో
నలరి తలారులంబిలిచిరంతట వారలువచ్చిచోరుఁడు
క్కలుఁడనివానిమమ్మలనుగట్టిగఁగొట్టి కరంబులకొవడిన్
గొలుసులఁజేర్చికట్టి చెఱుకుకొజనిరేమనవచ్చుదుర్విధిన్.

వ. అమ్మరునాఁ డారాజభటులు,

గీ. చంద్రమాడును కొలువుండు | సమయమునకు
హేమసుందరుఁ గొంపోయి | యెనుటఁబెట్టి
యపహరించినవాఁ డాచు | నాభరణముఁ
జూపి యాజ్ఞకై తెఱివేది | చూచుచుండి.

వ. అనంతర మాభూపాలవరుండు జారచోరశిఖామణియగు
నాహేమసుందరుండిలకించి యతండు వైద్యవృత్తిని జీవిం
చువాఁడుగా సభ్యులవలన నెఱిగి నిజాస్థానరాజవైద్య
వరుల రావించి, వైద్యశాస్త్రవిద్యజ్ఞానం బమోఘంబని
ప్రశంసించుచు హేమసుందరుఁ బరిశోధింపఁదలంచి, సభ
లోగూర్చుండఁబెట్టి,

మ. చలమేపారఁగవైద్యశాస్త్రవిధులకొజర్పించి, రోగంబులం
గలభేదంబుల నొవధంబులఁ బరీక్షింశసి, మూర్ఘుండుఁ లో
కులవిత్తంబుహరించుచోరుఁడనుచున్గోపించి యత్యుగ్రుడై
“పలువా”యంచువిధిం చెభూవరుఁడుయావజ్జీవనిర్బంధమున్.

వ. ఇట్లా హేమసుందరుండు,

శా. కారంజిక్కికృశించిదైన్యమునముఁద్రాలంబునుఃఖించియూ
కారా! దైవమప్రోవుమంచు నెదలోఁధ్యానించిక్షీణించె, సు
సారంబుచుఁగులాంగనందలఁచిఁగల్గెత్తాపముంబొందెదా
గారాబంబుగ నెలినట్టిమలటన్ గామాక్షిగర్హించుచున్.

గీ. నీతినెడఁబాసెఁ బ్రాణహానియు నొనర్చె
జనులవంచించి పితృంబు | సంగ్రహించె
భార్యబీడించె వేశ్యకుఁ | బ్రాప్తాసంగె
ననుభవింపక తప్పునే | యాయఘంబు.

మ. దురవస్థందలపెట్టి యిప్పుడు మదిన్ దూఁఖించినన్ జెల్లునే?
స్థిరుఁడైయార్యులవాక్కులన్ని నెనె? బుద్ధిగల్గివర్తించెనే?
సిరియున్యోవనమున్ భుజద్వయబలొ తేకంబుగర్వం బన
శ్వరమేయాత్మకృతంబువ్యర్థమగునే? “భ్రష్టస్య కావాగతిః”

శ. మతిమంతుఁ డెవ్వఁ డీన
తక్కుతిసారాంశము గ్రహించి | కీర్తించును వాఁ
డతిధృతియై క్షీణిలో న
ద్గతికిన్ గుఱియై మెలంగు | గౌరవ మొందున్.

మ. ఘనభావార్థపదప్రయోగసరణిన్ గ్రంథంబులన్ వ్రాసినన్
వినివిద్వాంసులుసంతసెందురనుచు “విద్వత్సుదారిద్ర్యతా”
యనున్యాయ్యంబటులుండఁగా “సుకవితాఽయద్యస్తిరాజ్యేనకి”
మ్మనునార్యోక్తిఁదలంచివ్రాసితి నుపాఖ్యానంబనూనానంబుగన్.

మ. ధనకాంతాకుచమండలంబునకుఁజిత్తంబిచ్చిఁ త్తంబియకా
వనముంబాసివిరక్తిఁజెందితుదకు । “నైవరాగ్యమేవాభయం”
బడవర్తించి జనాళికిన్ హితము సౌహార్దంబునందెల్పు నా
తనికి నైచ్చుఁడో నొసంగితిని యేతద్గ్రంథకర్తృత్వముకా.

—♦ ఆశ్వాసాంతము ♦—

క. నయవినయసుగుణధుర్య
భయదాసురధైర్యకార్య । భంజనచర్య
జయలక్ష్మీప్రియకాంతా
నయనీకృతపుష్పవంత । నతహనుమంతా.

—♦ మంగళమహా శ్రీవృత్తము ♦—

చిత్తజవిరోధివిధి । జిహ్వుసురసన్నత విశేషగుణరత్నగణపేటీ
మత్తరిపుదైత్యగజమూరణకళాకలితమంజులయశస్తురగధాటీ
కృత్తిశివచాపరవ । కృష్ణకృశకర్ణయుగ । కృచ్ఛ్రియతభార్గవ
జయశ్రీ, చిత్తనువిలాసమునిసేవితపదాంబుజ! విశిష్టజనమం
గళమహాశ్రీ.

గద్యః ఇదిశ్రీరామచంద్ర కరుణాకటాక్షప్రసాదిత సత్కవితా
లతాప్రసూనాయమానంబై నవీనక్రబంధంబయిన హేమ

సుందరోపాఖ్యానంబు నందుఁ జరమోదాతం బను

తృతీయా శ్వాసమునందు సర్వంబు

సంపూర్ణము.

శ్రీరామార్పణమస్తు.

“రాష్ట్రేత రాంధ్రులు” Andhras Abroad.

ఇదియొక ఆంధ్రమాసపత్రిక. క్రాన్ ¼ నైజాన ముద్రింపబడుచున్నది సంవత్సరచందా ఒక రూపాయి ముందుగా చెల్లించవలెను. ఖరగపురపు ఆంధ్రజనసంఘము వారి యజమాన్యమున ప్రకటింపబడుచున్నది. దీనికి మాఖ్య సంపాదకులు ఆంధ్రసభారత్న భండారు దండపాణి పంతులుగారు. ఇందు సాంఘిక, ఆర్థిక, విద్యా, ఆరోగ్య, పారిశ్రామిక, నైతిక, వాఙ్మయ మత విషయములగుర్చిన వ్యాసము లుండును. రాష్ట్రేతరాంధ్రులం దాంధ్రత్వము స్థిరత్వము వహించునటుల జేయుటకును, ఆంధోద్యమప్రచారము గావించుటకును, ఆంధ్రులకును ఇతంజాతులవారికిని నడుమ పరస్పరసోదరభావము పెంపొందించుటకును, రాష్ట్రేతరాంధ్రుల సాంఘిక కార్యక్రమములనెల్ల కేంద్రీకరించుటకును నిరంతరకృషి సేయును. రాష్ట్రీయ, రాష్ట్రేతర ఆంధ్రులెల్లరును స్త్రీపురుషవిచక్షణలేక చదువులసిన ప్రతికారాజము. రాష్ట్రేతరాంధ్రుల నడుమ ప్రచారము గోరువారు “రాష్ట్రేతరాంధ్రు”లందు ప్రకటిం చిననే మనోరథసిద్ధిసంగదగలరు. వివరములు గోరువారు.—

“ఆంధ్రజనసంఘ కారవకార్యదర్శిగాదికి

ఖరగపురము” అని వ్రాయవగును.

SRI RAMAKRISHNA.

A High Class Religions Monthly Magazine English
Editor:-G. L. N. SARMA, ADRA. Marbhum dt. India.

GIVES— Full information of all the Rama Krishna Missions established throughout the length and breadth of India and other Continents.

DEALS WITH— All forts of religions Philosophical, Educational & Moral subjects written by Eminent Scholars.

TEACHES— Teachings of the Great men such as Sr. Ramakrishna, Buddha, Sankaracharyai Vivekananda Etc

 Annual Subscruption Rupee one only to be paid in advance. Single copy Annas two only.